

Bilge Karasu _ Gece

Bilge Karasu

Bütün Yapıtları 2

Gecede anlatılan tek tek, bölüm pörçük durumların, konumların, gerçek yaşamla somut ilişkisi sürekli seziliyor satır aralarında. Okurun yakın geçmişte tanıdığı olduğu birçok toplumsal, tarihsel, kültürel deneyden yankılar var metinde sözgelisi. Alışılmış tarihsel mantığın isleyisi bile sorguya çekiliyor. Ama bütün bu gerçek durumlardan soyut bir çıkarım olan yasantı, insan umutlarıyla korkularının bütünleyici imgeleriyle dile getiriliyor.

Metis Edebiyat ISBN 975-342-183-4

Metis Yayınları

İpek Sokak 9. 80060 Beyoğlu. İstanbul

>'799753"421835

Tarayan: Müslüm Doğmus

BİLGE KARASU

GECE

m

Metis Edebiyat

Metis Yayınları İpek Sokak No. 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul

Bilge Karasu - Bütün Yapıtları 2

Metis Edebiyat Dizisi Gece, Bilge Karasu

© Bilge Karasu, 1985 © Metis Yayınları, Kasım 1991

İlk Basım: İletişim Yayınları, 1985

Metis Yayınları'nda İlk Basım: Mayıs 1992

Besinci Basım: Mayıs 1998

Yayın Yönetmeni: Müge Gürsoy Sökmen

Kapak Resmi: Abidin Dino, Belki de Bir Düş

Kapak Tasarımı: Semih Sökmen

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı: Yaylacık Matbaacılık Ltd

Cilt: Sistem Mücellithanesi

Bilge Karasu

GECE

(1991 Pegasus Edebiyat Ödülü)

ISBN 975-342-183-4

METİS YAYINLARI

BİLGE KARASU • BÜTÜN YAPITLARI

TROYA'DA ÖLÜM VARDI, 1963, Üçüncü Basım: 1995

UZUN SÜRMÜS BİR GÜNÜN AKSAMI, 1970, Besinci Basım: 1995

GÖÇMÜS KEDİLER BAĞÇESİ, 1979, Dördüncü Basım: 1996

KİSMET BÜFESİ, 1982, Üçüncü Basım: 1996

GECE, 1985, Besinci Basım: 1998

KILAVUZ, 1990, Üçüncü Basım: 1995

NE KİTAPSIZ NE KEDİSİZ, Denemeler, 1994, Dördüncü Basım: 1997

NARLA İNCİRE GAZEL, 1995, İkinci Basım: 1995

ALTI AY BİR GÜZ, İlk Basım: Eylül 1996

SUNUS

Gece belirli bir gerçekliğin, tek tanımla saptanabilecek bir insanlık durumunun dile getirildiği bir anlatı değil. Belli bir öykü, kisilikler, ya da nedensellik ilkesiyle isleyen bir olay örgüsü sunmuyor bize. Bunlara yönelik türden bir okur beklentisine karşı direniyor nerdeyse. Karşıtlık ile olumsuzluk, Gece 'nin söyleminde bastan sona en belirgin iki nitelik. Neye karşıtlık? Günümüz yaşamının çekilmez akısı içinde, kurtu-lunmaz bir insan yazgısının olumsuzlanması mı söz konusu? Hayır. Buradaki karşıtlık ile olumsuzluk, Gece 'nin yazın alanındaki geleneksel ölçütler ya da alışkanlıklarla bağdas-tırlamaz özelliğinden doğan bir durum.

Yazınsal söylem düzeyinde olduğu gibi, yaşamın bütünüyle ilgili deneylerimizin de sarsılması, silkelmesi, çarpıtılması söz konusu bu metinde: zaman ile uzay boyutlarının alınsımdık biçimde kullanılması yol açıyor buna en basta. Geleneksel yazı, yazar, anlatı, anlatıcı, kisilik, öykü kavramları da bir bir değişikliğe uğrattılıyor Gece 'nin söylem serüveninde. Gerçekte hem öznel hem de nesnel düzlemde, yazarın da-, dilin de, konu edinilen yaşam gerecinin de nesnel varlık sınırlarını yitirmesine tanık oluyoruz. Bası, sonu, kuytuları, ucu bucağı duyularla saptanamayan, ama tükenmez bir gücüllüğü bütün ağırlığıyla taşıyan karanlık gece, ilkin bu anlamda ana simgesi oluyor anlatının.

Belli bir anlamla sınırlandırılmak istendiği an, hep yeni yönler, bambaska doğrultulara kaçıyor Gece. Anlatının konusu olan yaşam görüntüleri de, anlatıcılar da, onlarla özdesle-

5

sen yazar da, dil de dalgalanmalardan geçiyor, dış çizgiler, sınırlar sürekli çarpılıyor: "Hangi ayna kendimizi gösterecektir bize? Sürekli bir yürüyüş içinde gibiyiz, bir lunaparkın ecis bücüs görüntü veren aynaları gibi." (51)*

Bu karmasık varoluş bağlamında Gece, özdesliğin dil ile aranışı, dil ile kurulması çabasıdır bir yönüyle. Bir yazma ediminin, zamandizinsel değil, uzaysal bir düzende irdele-nisi. "Yazar"ın, "yaratman"ın, "düzeltmen"in (9), yaratı ile, "anlatıcı" ile sürekli yer değiştirmesi, birbirinin etkinlik alanına tasması, birbiriyle örtüşmesi, birbirinin bireyselliğini kırıp ortadan kaldırması, söylemin dalgalanmasında baslıca etken. (9, 10, 11, 31, 43) Kim anlatıyor? Dört ana bölümde baska baska kisiler mis izlenimini uyandıran dört ayrı anlatıcı mı? Yoksa, söylem serüveninin nerdeyse bir güncesini bize dipnotlarıyla aktaran, bastaki yazar mı? Anlatıcılardan biri mi yazar? Ya son iki dipnotunda kendini belli eden okur-anlatıcı, daha doğrusu yazar-okur-anlatıcı? (97, 105) Yazma uğrasını, iki ucuyla, hem göndericisi olan yazar, hem de alıcısı olan okur ile, bir aynalar ortamında akıyor böylece – daha doğrusu akıyormuş gibi gösteriliyor. Gece metninin güdüm kurgusundaki devingen bağıntı da bu. Anlatının gereci olan yaşam ile, onun yazınsal yorumu arasındaki ilişki, çiz-gisel bir yalın yapıdan çok uzak. Değişik anlatıcıların, birbiriyle karşılasabilen gözlemleriyle, gerçek yaşamın, sanat biçiminde soyutlanmış yaşamın, anlatılan, yazılan, okunan yaşamın, anlamını değişik yorumlar sarmalında kavratmaya yöneliyor metin.

Gece'de anlatılan tek tek, bölüm pörçük durumların konumların, gerçek yaşamla somut ilişkisi, sürekli seziliyor satır a-ralarında. Okurun yakın geçmiste tanıdığı olduğu birçok toplumsal, tarihsel, kültürel deneyden yankılar var metinde sözgelisi. Alınsımdık tarihsel mantığın isleyisi bile sorguya çekili-

* Ayrıca içindeki sayılar, metnin l'den 110'a dek sayıyla belirlenmiş altbölümlerine göndermedir. (38) Ama bütün bu gerçek durumlardan soyut bir çıkarım olan yasanti, insan umutlarıyla korkularının bütünleyici im-geleriyle dile getiriliyor. Kendini bütün okumalarının gölgesi durumuna getirdiğini (41), onların art benliği olduğunu (41) söyleyen bir yazar-anlatıcının "inandırıcılık esiklerini" (46) asarak, çok yönlü bir bilincin akısında ürettiği bu imgeler, gerçek yasama kolay kolay uygulanamaz. Soyutlamanın bu aşamasında bunlar, yaşamın bilinen deneysel gerçekliği ötesinde, kurmaca, metindeki deyimlerle yapıntı bir nitelik gösterirler. Ama bu nitelik, etkilerini azaltmak söyle dursun, tersine daha da yüceltir. Bir görelilikler, yansımalar, dalgalanan görüntüler bağlamında, yaşamın gündelik yorumundaki belirsizliği,

yapıntı doldurur. Ancak, "bu yapıntıyı gerçek belleyerek bugünkü düşüncemizi o yapıntıyı gerçekleştirmek yolunda kullanmak, düşünülmecek, yanlış bir iş değil," (38) yargısı da çelişik bir biçimde, bir yanlısamının, yeni bir yapıntının dile gelisi olabilir. Peki, "Bu iş nereye dek sürer? Herhalde yalnız kalıncaya dek. Bütün aynalarda kendinizi görünceye dek, herkesin gözü sizin aynanız oluncaya dek... Daha doğrusu, önlerinde durmasanız da aynaların hepsi sizi gösterinceye dek; gönüllerinde olmasanız bile insanların gözleri sizden duydukları korkuyu yansıtmaktan başka bir işe yaramaz oluncaya dek..." (105) Gecede varolusun sonuna akan süreçtir bu.

Gece'de bu tür belli belirsiz bir son beklentisi, Beckett metinlerini andırırçasına, hem bir gereklilik hem de çeliski niteliğini koruyor. Yazar, anlatıcılar, metnin eylemi, güdüm kurgusu, dipnotlarında irdelenerek gelisen yazma serüveni, söylemin bütünü, bir sona yönelik. En azından metnin nesnel varlığının sınırları açısından böyle bu. Ama son kaçınılmaz olmakla birlikte, anlamayı umabileceğimiz bir şey midir? Metnin başında, gecenin karanlığında "yasayabilirmiş gibi görünen tek şey" (1) olan dil, değişik bilinç katmanlarında isleyerek (5), büründüğü söylem biçiminde nereden nereye getirir

7

ğ smistir bizleri? Yazarı, okuru, hepimizi? Hele başlangıçta "herkesten gizlenen bir şey olmalı. Ama her gizleneni bilen birileri de olmalı. O da, su anda, benim," (47) diyen anlatıcıyı, nereye ulaştırmıştır? Anlatıdaki "ben" in, özdesliğini zamanda, uzayda, anıda, yaşamda, yazıda bulma çabası, en sonunda gelmiş, arayanın kendi yapıntısına, belki de yanlısamasına takılmıştır. Varo-lussal yazgıdır bu belki. Başlangıçta duvarlara yazılan "Gece Gelecek" (14) sözcüğüyle dile gelen son beklentisi, gerçekleşir gibi olur: "Ancak, gece, ine dönüştür; ılık sularla yüzüs, yalanlardan pek çoğunun gerisine, öncesine dönüştür. Kendisi de bir yalana dayansa bile." (90)

Öyleyse, bir özdeslik arayışının aracı olan söylem, gene gecede sürecektir. Öncesi sonrası karanlık, ölümü, korkuyu, gizemi, yaratıcılığı, düşgücünün en çılgın sanrılarını, dilin gündelik sınırlar ötesindeki bulgularını, karanlık anlamlarını, belirsizliklerini içeren gecede. Alışkanlıkların, tanıdık bildik durumların, geleneğin, uzlaşımın simgesel ortamı olan gündüz, bu niteliğiyle geceye, gizemli yaratıcılığın simgesel ortamına karşıttır. (18, 19, 20) Gerçekte, gündüzün geceyi hep kovması kovalaması gibi, gündelik alışkanlığın bas işlevi de, yeniyi, yabancıyı, düsseli, yapıntıyı yaşamdan kovmaktır. Bizim alışkanlıklarımızın, yerlesik algı düzenimizin, rahatlığımızın bu yönüne direniyor iste Gece. Yer yer, salt anlatma işlevinden soyutlanmış sözceleriyle, bir düş düzeninde örülü görünüşte dağınık söylemiyle, temel gereksinmelerimizi, yerlesik beklentilerimizi, bu noktada altüst ediyor, bocalatıyor. Çizgisel akıslı bir öyküyü, her an göklere çıkarmaya hazır kolaycı okur beğenisine ters düşüp kovulmayı göze alarak.

Çetin metin denecek Gece için belki. Neden olmasın? Hele önce bir okuyalım.

Aksit Göktürk

yenilmenin tohumunu tasır her pazartesi Turgut Uyar

(Pazartesi, YENİLGİ GÜNLÜĞÜ-Her Pazartesi)

La nuit, souvent je reste éveillé. Je suis la sentinelle debout a la -porte du sommeil des autres, dont je suis le maître. Je suis l'esprit qui flotte au-dessus de la masse informe du reve.

et s'enfoncerent dans une nuit lointaine, dangereuse, comme l'est toute nuit.

il était chargé du sens obscur du symbole et dangereux comme le

sont tous les habitants de la nuit, les habitants des rêves. Les rêves sont peu-ple de personnages, d'animaux, de plantes, d'objets, qui sont des symboles, Chacun est puissant et, auand celui qui l'a suscité se substitue au symbole, il profite de cette puissance mystérieuse. La puissance du signe, c'est la puissance du reve....

Jeân Genet (Miracle de la Rose)

d)

(1).

Geceleri, çoğu zaman, uyanık, beklerim. Uyuyanların uykusunun kapısında dikilen nöbetçiyim ben; o uyku benden sorulur. Düşün kalıba girmez kütleli üzerinde yüzen ruhum ben. uzak, tehlikeli bir geceye –geceler hep böyledir zaten– girip yittiler.

simgenin karanlık anlamıyla yüklüdü o, gecede eğlesen, düşlerde eğlesen herkes gibi de tehlikeli. Düşleri, her biri bir simge olan kisiler, hayvanlar, bitkiler, nesnelere seneltir. Her biri güçlüdür bunların; bunları üreten kişi, kendini simgenin yerine koyduğunda da, bu gi zemli güçten yararlanır. İmin gücü, düşün gücüdür
Die Bewegung der sich bildenden Individualität ist das Werden der wirklichen Welt.

G.W.F.Hegel

(PhG, VI, B, I, a: Die Bildung und ihr Reich der Wirklichkeit)

(2)

(2)

Kendini kuran bireyliğin devinimi gerçek dünyanın oluşumudur.

10

11

1.

Gece yavaş yavaş geliyor. İniyor. Çukur yerlere dolmağa başladı bile. Oralara doldurup ovaya yayılmağa baslar başlamaz, her yer boza dönüşecek. Isıklar yanmayacak bir süre. Ne çukurda ne düzde. Tepelerin aydınlığı, bir süre, yeter gibi görünecek herkese. Sonra tepeler de karanlıkta kalacak.

Dil bu karanlığın içinde yasayabilirmiş gibi görünen tek sey olacak. Hiçbir ağırlığın, hiçbir gerçekliğin kalmadığı bu yerde. Karanlığın gerçekliğe benzer tek yanı, konusulabilmesi olacak. İki kişi arasında. İki duvar arasında.

Sonra soyunmağa başlayacak insanlar. Gecenin açtığı yaralar biraz daha acısm diye.

Genç kasların gerginliği geceye girecek.

15

Pörsük kaslar bir pelteye dönüşecek gecenin içinde.

Bir tek diller bilecek, tepelerde, toprakaltı saraylarında yanan ısıkları; yalnız dil söyleyecek bu ısıktaki yıkanan tek hücreli hayvanları.

Gece oluyor yavaş yavaş. Bağırsaklarımızın içinden yüreğimize gözlerimize doğru yükseliyor.

2.

Gecenin işçileri, gerçekte, ikindinin ilk saatlerinde görünmeğe başlamıştır sokaklarda. Tek tük de olsa.

Onların ismi, geceyi hazırlamak: Yer yer çukurlar açmak, örneğin; gecenin kolaylıkla birikip doldurabileceği çukurlar...

Onların ismi, geceye hazırlamak: Genç kasları, gece gelince daha kolay soyunsunlar diye, soyunmağa alıstırmak örneğin. Çıplak etlerinin içine doğru ince, soğuk demirler iteleyerek, kızgın saçmalar gömerek bu etlere, onları gecelerin en uzununa alıstırmak.

Aksam saatlerinde gecenin işçilerini görmek çok kolaydır artık herkes için. Geceyi hazırlamakta, geceye hazırlamakta kullandıkları âletler ellerinde, sokaklarda dolasırlar; sayı-

16

17

lan da gitgide artar.

Demirden yapılmıştır bu âletler; güzel sepilenmiş derilerden kesilmiş, seçkin ağaç türlerinden yontulmuş, esnek reçinelerden dökülmüştür. Dövmeğe, yırtmağa, delmeğe, kısırtımağa, burmağa, koparmağa yararlar. Yakmağa, kırmağa da.

Özellikle genç gövdeler üzerinde çalışmak için düşünüldüğü tasarlanmış, gerçekleştirilmiştir bu âletler.

3.

Gecenin işçileri, gerçekte, ikindinin ilk saatlerinden beri görünmüştür ortalıkta. Çoğu insanın, dikkatini çekmemiş de olsalar.

Gecenin işçileri dörtköşe ekmekleri seviyorlarmış, öyle deniyor. Belki dörtköşe ekmekleri sevenler yalnız onlar değildir bu koca şehirde. Ama fırıncılar, tütüncüler, bakkallar, kendilerinden dörtköşe ekmek isteyenlerin hepsinin gecenin işçileri olduğunu düşünürler nedense.

Ekmek satılan yerlerde yuvarlak, uzun, dikdörtgen biçimli ekmekler de bulunur elbet. İkinci üstü, önce okul çocukları evlerine dönmeğe baslarken ekmek satılan yerlerde alısveris hızlanır. Yuvarlak, dikdörtgen, uzun, sobe, dörtköşe ekmekler git-

18

19

gide artan sayıda satılır. Küçük, iri, kemikli, yumusak, kirli, temiz, nasırlı, sıvıskan eller, ekmekler tasır.

Gecenin işçileri sokak aralarında gezer. Yuvarlak ekmeklerin, dikdörtgen ya da sobe ekmeklerin, uzun ekmeklerin hangi evlere girdiğini gözlerler. Bu isi yaparken, öyle, çok önemli bir iş görüyormuş gibi davranmazlarsa da, onlara dikkat edenler sunu da görürler arada bir: Bir tanesi gider, bir kapının herhangi bir yerine, pek de belli olmayacak biçimde bir im çizer. Gözlemi iş edinenleri sasırtacak bir seydır bu. Kapısı imlenen evlerin hiçbirinde dörtköşe ekmek yenmemektedir; yoksa su ya da bu biçim ekmek yendiğini belirten bir im değildir bu. Üstelik, kapılar biraz da rasgele imlenir gibidir. Hiç değilse görünüşte.

4.

Tepelerden birinde –en yükseği, en gösterislisi değil, onun yanmdakinde– Düzeltmen yalnızlığını yasar. Sessizliğin içinde.

Düzeltmenin yalnızlığı küçümsenir gibi değil; hele gece indikten sonra. Gecenin yere doğru aktığını görmüştür penceresinden: Önce çukurlara, özellikle, gecenin işçilerince kazılmış çukurlara; sonra ovaya dolduğunu görmüştür. İzlemistir saniye saniye. Işığın azar azar söndüğünü görmüştür yeryüzünde; evlerin pencerelerinde daha yanmadığını görmüştür.

Gecenin gündüzü kemirmesini önlemenin olanaksızlığına 'i' nanmak istememistir. Gecenin işçilerine nasıl engel olunabileceğini, ısığın yeryüzünde sönmesinin nasıl önlenebileceğini

20

21

çok düşünmüştür.

Bir olanaksızlığa inanmak istemeyebilir kisi, ama onu kabul etmek gerekince de içi parçalanmadan yaşamını sürdürebilir. Oysa Düzeltmenin yalnızlığı, yeryüzünde sönen her yüzeyle acılaşıyor, daha, daha daha acılaşıyorsa, çok düşünüp çözümünü bulamadığı bir sorun karşısında eli kolu bağlı kalmasından. Karanlığın içinde, simdilik, yaşamını sürdürebilirmiş gibi görünen tek sey, daha önce söyledik, dil... Dil, Düzeltmenin su yalnızlığını biliyor, söylüyor.

Daha doğrusu, söyleyebiliyor; simdilik. Gece gelip dilin üzerini de örttü mü, artık baykuslardan baska bir sey uçusmayacak gecenin içinde, ya da, yarasalardan baska... Bunların sesinden baska bir sey, bunların hısıltısından baska bir ses isitilmez olacak. O zaman da Düzeltmenin yalnızlığı, bir kuyunun çeperleri gibi saracak onu.

Baykuslar, yarasalar, yarasılar, kus baylar.

5.

Diller yasamağa basıyor. Her seyden önce, çözülmeğe...

Hızla çözülen diller, uzun süre söylemeden durdukları seyleri, sıra sayı gözetmeden, ölçü bici bilmeden söylemeğe baslarlar.

Çesitli katlarda isler diller.

En alt katta söyledikleri arasında, söyle seyler vardır örneğin:

Gecenin işçileri niçin böyle baslıklar giyer ki?

Oysa o dillerin üzerinde dünyaya bakmasını unutmamış bir çift göz varsa, söylenenler de biraz değişik oluyor.

Bu baslıklar, basından beri var; ama ağır ağır, neredeyse bi-ribirinden ayırt edilemeyecek değişiklikler geçirmislerdir

22

23

bugüne gelesiyeye. Önce arkaları, yavas yavas saçların tümünü, sonra da ensenin yarısını örtecek ölçüde genişlemiş. (Yakaları da yavas yavas yükseldiği için, artık enseleri yok işçilerin.) Baslıkların yanları da, ancak kulak memelerini açıkta bırakacak denli uzamış. Daha sonra da önü, inmiş, inmiş, gözleri, karsıdan bakanların artık hiç göremeyeceği biçimde gizlemiş. Bıyıklarını da uzatmışlar bu arada işçiler, sakal da koyvermişler.

Öyle ki artık yüzlerinin bile yarısını yiyen baslıklarıyla, sakalları bıyıklarıyla, gecenin işçileri birbirinden ayırt

e-dilmez hale gelmişler. Baslıksız, sakalsız, bıyıksız görülseler tanınmayacaklar simdiki arkadaşlarıncı. Bu halleriyle ise, onları anaları babaları bile tanıyamaz. İstenen, tanınmamaları; görevlerinin ürkütücülüğünden baska bir sey düşündürmemeleri.

6.

Gecenin işçileri, daha ikinci üzeri ortalıkta görünmekle yaratacaklarını bildikleri —oysa başlangıçta, ancak, umdukları— ürküntüyü sürdürmek, uzatmak, bu sürdürülen, uzatılan ürküntüyü daha da yeğinceletmek üzere dalgalandırmak, yani gönüllerinin dilediğince azaltıp artırmak için çeşitli yollar denerler...

Sokaklardaki, evlerdeki insanların bu ürküntüyü pek değişik biçimlerde yaşamaları karşısında kendileri de, ürken insanlara bakarak duydukları hazları nasıl çeşitlendirebileceklerini araştırırlar; yeni yeni ürküntü yaratma yöntemleri hazırlanması için kendilerinden beklendiği üzere gözlem yaparlar... Birkaç saat içerisinde daha ne incelikler bulup yaratacaklarını o gün, ortaya çıktıkları o ikinci saatle-

24

15

rinde, belki kendileri bile henüz bilmezler.

Sehrin ana caddesine açılan en geniş yan sokaklardan birinde yakaladıkları delikanlı olaymda, bunun böyle olduğunu pek çok insan açıkça anladı. İşçilerin uyguladıkları işlem, os-saat gönüllerine doğuvarmış bir doğaçlamanın bütün tazeliğini, usta isci acemiliğini taşıyordu çünkü.

Ama gene o gün, daha da ince bir üzgüyü karanlık bastıktan hemen sonra akıl edeceklerdi. Daha önce böyle bir sey düşünemediklerine biraz sasarak, biraz da yerinerek.

Bu incenin incesi bulus, oldukça sudan bir seydi üstelik. Bütün yaptıkları, susmak, kıpırdamamak oldu. O kadar. Görünmemek, susmak, yokmuş gibi davranmak. Birkaç saat boyunca.

Gizlendikleri karanlık köşelerden seyrettiler aydınlık pencerelerden kaygılı bakışların sağa sola kaçamak kaçamak bakarak perdelerinin ardında yitmesini, yüpürgen ellerin kapı önlerindeki çocukları kapıp içeri alivermesini, karanlığa kalanların önlerine bakarak kosar adım evlere dalmasını... Kapıların sessizce

sürgülediğini isitti çakal kulakları. Isıkların teker teker söndüğünü gördüler. Karsı konmazı beklemenin, beklenenin gelmeysiyle artan kaygının gitgide yeğinceştir-diği korkunun, karın bosluklarındaki kemirciliğini duyar gibi oldular; dile gelmez hazlar duydular etlerinin her noktasında.

1. Dipnot

Kestirip atmak güç ya, kimi yazarm dilinde söyleyisin en incisini sözcüklerin birer ok gibi art arda fırlatılması sağlar; kimininkinde ise bir karasu gibi akıs. Benim dilim çiçek dermek üzere eğilip kalkan bir gövdenin yumusaklığına, dalga-lanısma ulaşmalı.

26

27

8.

içinden çekip ortalarına aldıkları, bir daha dağılıp gözden yittiklerindeyse ortada kanlı, tanınmaz bir et yığını kalmıs olduğu. Genci, gecenin işçilerinin ortasmda yitmeden önce görebilenlerin söylediğine göre, bu et parçası, o alımlı delikanlının yarısı kadar bile olamazdı. Bu kanlı etin üzerine talas serpildi, kuru yapraklar örtüldü.

Ertesi sabah oradan geçenler, bir türlü aydmlanamayan günün donuk ışığında, asfaltın üzerinde esmerce bir lekeden başka bir sey göremediler gecenin parçalanmış olduğu yerde.

İnsanlar artık yalanan ağızlar, pençeler arıyor insanların yüzlerine, ellerine bakarken. Oysa işçiler, gecenin işçileri oldukları için, güpegündüz görünmezler sokaklarda. Gecenin işçileri herkes gibi miydi bir zamanlar? Böyle olduğuna inanmak isteyenler var.

Daha mı az ürkecekler böyle olsa?

Balıkçılar sokağındaki olay herkesi üzdü, ama kimseyi sasırtmadı.

Sehrin ana caddesine açılan en geniş yan sokaklardan birinde, Bakkallar sokağı kösesinden üç adım beride, Balıkçılar sokağının en civcivli saatinde, gecenin işçileri o gence niçin saldırdılar, bilinmiyor. Söylentilere bakılırsa, elinde götürmekte olduğu ekmeğe dörtköşe değilmiş; saçının rengi kara değilmiş; ya da aksaya-rak yürüyormus... Söylenti elbet, bütün bunlar. Doğrusunu kimse bilmiyor. Ayrıca, bilinecek bir doğru var mı? O bile bilinmiyor. Bilenebilen, görülebilen ise, işçilerin, ansızın duvarlardan, köselerden, kapı ağızlarından sıyrılarak o genci kalabalığın

28

29

9.

Yazarm gönlünde yatan gizli bir onasımla girismislerdir belki de islerine.

Kim bilebilir bunu? Yazarm dısmda, kendisini çok yakından bilen birkaç kisi dısmda, kim bilebilir?

Ama böyle bir sey akla da mı gelmez? İste bu noktada, demin dediğimizin önemi ortaya çıkar: Aklına böyle bir sey gelse bile, insan bu düşüncenin saçma olduğunu söyleyecek, böyle bir sey olamayacağına inanmak isteyecektir.

İnsanlar, gitgide, istediklerine, dilediklerine inanmakla yetindiklerini, düşünüp tartmayı, ölçünmeyi, olanı biteni görmeğe çalışmayı yavas yavas bir yana ittiklerini daha fark etmiyorlardır belki de. Bunun farkına varmağa başladıklarında ise ortalık iyice kararmıs olacak. Sabahları güneş yeniden doğar gibi olsa da, ortalık yeniden aydınlanır gibi olsa da, gecenin karanlığı bütün bütün dağılmayacak hiç.

Duruma bakıp kendilerini daha az ürküten ne varsa, ona i-nanmak istiyor insanlar. Belki "Yaratmanın yalnızlığı" adını verdiğim de, inanmak istediğim bir sey. İsteddiğim için inandığım bir sey.

Kim bilir? Belki Yaratman —yani Düzeltmen— hiç de yalnız değildir, gecenin ağır ağır düzlüğe yayıldığı su saatlerde. Isıkların sönmesini önlemek ister görünüyor ise de, böyle bir sey dilememekte, bunu basarmak için herhangi bir çabaya girismemektedir belki de. Onun herhangi bir sey yapmaması, gecenin işçilerini yüreklendiriyor olabilir. Daha daha, geceyi hazırlamakta işçiler Yazardan —düpedüz Yazardan, Yaratman,

Düzeltilen falan değil... – yardım görüyor olabilirler.

30

31

10.

11.

2. Dipnot

Uzattıyor, dolastırıp karıştırıyor muyum lâfı? Simdiye değin doğru dürüst olmuş bitmiş bir şey yok. Geçisin sertliği, çarpıcılığı, istediğim bir şey mi? Oysa tasarladığım çeşitli iz-leklerden ancak birini sezdirebildim simdilik. Dağınıklığı toparlamak gereği var, her şeyin ardındaki yazar ben miyim, benim bir yarattığım mı, kararlaştırmak gereği var...

Çantamı elimden bıraktığımı, baskalarının yanında açık tuttuğumu anımsayamadım; uzun uzun düşündüğüm halde. Oysa iste, içinden –umduğum, beklediğim, gerekli gördüğüm üzere– bilmediğim birtakım kâğıtlar çıktı. Katlı. Aklıkları ile yabancı... Çantadan çıkarmadan açtım katlı kâğıtları. Biraz da çekinerek kaydurdum bir tanesini, "nemaya, tiyatroya gitmeyin. 24 saat içerisinde Sevinç gelebilir." Anlamı belli gibi. Mi?

Beni Yargılamalar Bakanlığının o küçücük, daracık sicil odasına götüren kadının adı Sevinç miydi acaba? Böyle bir rastlantı niye düşünülmesin?

Dar, tozlu sicil odaları dünyanın her yerinde birbirine

32

33

benzemekte olsa gerek. Kitaplar, filimler bu konuda bizi gereğince, yeterince aydınlatmadı mı? Bu aydınlanmaya erdiğimiz için olacak, koyun otarır gibi masa başlarına oturtulan adamların sayısı artırılır, kıyıdamamaları için masaların arası daraltılır, giderleri kısmak için her masada karşılıklı ikiser kişi çalıştırılırken, sicil odaları da kendiliğinden küçü-lüp havasızlaştıkça, verimi artırmanın bu biricik yolu bizde de uygulanıyor diye seviniyoruz.

Bizi ürkütmesi gereken ne varsa, iyi bir şeyin belirtisiymiş gibi davranıyoruz; sevinmeğe bakıyoruz böyle bir iyilik karşısında. Böyle bir sevinç olanağı bulmusken korku içinde yaşamak, yeğlenecek şey değil.

Adı belki de Sevinç olan o kadın, bu sabah beni gelip evimden aldı, kendisiyle bir yere gitmem gerektiğini söyledi. Korkmamaya çalıştım, "gitmem" demeye düşünmedim bile. "Siz kimsiniz" diye sormak, ancak kapının önünde beklettiği araba yola çıkıp iyice hızlandıktan sonra usuma gelebildi. "Kim olduğum önemli değil," dedi, "bir ulaşım ben."

12.

Gecenin işçileri gündüz saatlerinden tedirgin olurlar. Günün gerisinde duran karanlık onların gözünde saltık bir mutluluktur. Mut ülkesi, onlar için, masalsi bir geçmistedir; kendilerini sarıp sarmalamış, kusatıp beslemistir bir zamanlar bu güneş sızmaz bahçe. Ortalık ağarır gibi olduğu an ellerinden –bir daha ulaşamamacasına– kaçırmış oldukları bir dingin karanlığın anısıdır, usanmak bilmeden taşıdıkları. Kosturulmuş atların, boyun eğdirilmiş düşmanların, ancak kanla yıkanıp silinebilmiş öfkelerin, evreni kucaklamış sınırsız benliklerin düşü alabildiğine yasar bu dinginlik, bu alacakaranlık içinde. Baska hiçbir şeyi yasatmamacasına.

Gecenin bir yerinde, bir düşün los sularına dalıp yüzmeğe

34

35

başladıklarında kendilerini taşıyan ellerin üzerinde, bir çocukluk evine dönenler gibidir, gecenin işçileri... O evin penceresinden bakınca, bildikleri, anımsadıkları sehrin yerinde uçsuz bucaksız uzanan bir ettopraklıkla karşılaşılanlar gibidirler... Bildikleri, anımsadıkları oyun alanlarının, kırsalların, bahçelerle

parkların, mahallelerle sokakların yerinde, başka insanların (bu "başka insan" deyimini, kaypak bir anlam tasır onlar için; özlüklerinden başkası da demektir, kendileriyle bir tuttukları ya da kendilerinin bir yansıması saydıklarından başkası da demektir)

başka insanların varlığının, gelmiş geçmişliğinin tek izi o-larak –örneğin– bir tas parmaklığın seçilebildiği bir ettop-raklık görürler; anlamsız, işlevsiz kalmış bu tas parmaklık et-topraklığı boydan boya kesmektedir. Düş görenin gözü bunu yavaş yavaş seçer. Bu parmaklığın

(bu parmaklığın ortalarında bir yerde, bir zamanlar, kocaman bir tas kümbet üzerinde yükselen daha da kocaman bir atlı yontusu, şimdi ne kadar bakılırsa bakılınsın, seçilmez olmuş olacaktır)

boydan boya keser gibi görüldüğü boşluk inanılmaz enginliktedir. Sürülmüş, ekilmiş, ilk yağmurları yeyip iyice culuk-lasmış bir toprak gibidir bu görünen; oysa tek ağaç, tek hayvan, tek insan seçilememektedir.

Toprak, turuncuyla kırmızı arası; tas parmaklık kirli ak. Göğün rengi bile aksam ya da sabah saatlerinin kızılma dönüşmüştür bu engin boşluğu yansıtmaktan. Günün can çektiği, ya da, utkusunun daha pek uzakta olduğu bir saatin ışığıdır bu. Bu usa sığmaz toprak uzamının ötesinde –ancak bir düste böyle bir "öte" bulunabilir– yesilliği düşündürebilecek küme küme lekeler vardır belki, öbek öbek damı biçimleri sezilebilir. Ama burada sokak yok,

insan yoktur. Burası bir şehirdir ama bakandan başka hiçbir insanın bulunmadığı bir şehir. Tarımın bile unutulduğu, ölü, yeryüzünden kazınmış bir şehrin gölgesidir bu.

(Bu topraklarda atların kosması için insanın anısının yerden de, gökten de biraz daha silinmesi gerekir). Gecenin işçileri için mutluluk, gün battığında kendini bu toprağın ortasında at kosturur görmektir, kosa atlara bakmakta olmaktır. Penceresinden, penceresinin karanlığından ayrılmadan. Tükenmez bir karanlık südü, kurumaz bir memeden emmektir. Düşünden çıkmaksızın, yitirmediklerine inanmak istediği bir uçmaktan ayrı düşmeksizin, yüzerek, kosarak, uçarak yasayıp gidebileceğine inanmaktır.

36

37

13.

sıma geçti, böyle bir yerde –dosyaların yumuşak duvarlar gibi bizi içine alıp sıkıştırmağa hazırlandığı bir sicil odasında– sorulması (yadırgatıcı olmak söyle dursun) beklenen birtakım sorular sormağa başladı. Yasmız, doğum yeri, doğum yılı, ananın adı, babanın adı, isin; sizi niye buraya getirdik, biliyor musun? Aklınıza bir şey gelmiyor mu? Sen geçenlerde şehir dışına çıktın mı?... (Şehir dışına çıkmayalı yıllar oluyor neredeyse...)

Yanıtlarım hoslarına gitti mi, gitmedi mi, bilmiyorum. Soruları bitince yüzüme uzun uzun baktılar. Sonra bakıştılar. Sonra da saçsız, kassız, kirpiksiz adam, sanki içeriden bir şey alıp gelecekmiş, sıkışmış da çisini etmeğe gidecekmiş gibi kalktı, kapıdan çıktı, bir daha gelmedi. Yanımdaki kadın saat tutar gibi baktı bileğine iki üç kez. "Buyurun, gidelim," dedi sonra. Bu kez sokağa daha çabuk vardık sanki. Kapım önünde, "güle güle," dedi. Eve döndüm. Çantamı açtım. "... 24 saat içerisinde Sevinç..."

Çantam hep koltuğumun altındaydı. Sonu gelmeyen geçeneklere daldık o küçük, dar arka kapıdan girdikten sonra. Yol bir saat sürmüş olacaktı. Arabanın penceresinden gördüğüm sokaklar, evler, hem bildiğim yerlerdi, hem de ilk kez görüyor gibiydim onları. Yıllardır gitmemistim o yana. Şehir ne kadar büyümüş, değişmiş!

Yanımdaki kadın, geçeneklerde yürümekten sıkılıvermiş gibi, ansızın, hiç beklemediğim bir anda (önünden geçip gide-cekmişçesine bir adım atmışken) bir kapıyı açtı, beni de içeri çekti. B.jr masanın başına oturttu. Çantam hep koltuğumun altındaydı. Sakalsız, bıyiksiz, dazlak bir adam, gözlüksüz, kassız, kirpiksiz bir adam, ka'r-

38

39

14.

sin uyuduğu, ya da ışığı söndürüp karanlıkta kaygıyla beklediği saatlerde bunlar "Gece Gelecek" diye yazarlar sehrin her yanına. Küçük gecelerin küçük sabahlarında yola düşen herkes, büyük gecenin (küçük de olsa "sabah" denecek bir sabahı hiç gelmeyecek bir gecenin) habercisi olan bu yazıları okur. Bu yazılar, kısaltılmış biçimlere de girer, teker harfe indiği bile olur. Bilinir ki, ertesi küçük gece, birtakım eller bu harfleri garip çiçeklere, bu yazıları çılgın sözcüklere dönüştürecek, tanınmaz kılacaktır. Daha ertesi gece, ertesi küçük gece, ellerinde boyaları, fırçaları, gecenin işçileri duvarlarda, kapılarda, taslarda, yollarda bos yer arayacaklardır. İis, gecenin işçileriyle birtakım ellerin karşı karşıya gelmemesi. O zaman, birtakım eller duvarlarda, yollarda kanlı çiçeklere dönüşür. Yağmur, sabunlu su, kanları yok eder zamanla; ama boyaların karşısında güçsüzdür.

Gecenin işçileri içinde, zincir, sopa, kamçı, ip tasımayan bir küme vardır. Bunların tek savutu, koltuklarının altındaki, neredeyse sis kadar uzun, sis kadar ince kamaları; bu kamaları da sanki tasımazlar, etlerinin bir parçası haline getirirler. Kollarını kavuşturmuş, elleriyle koltuk altlarını hafif hafif oksamalarına bakan, ister istemez öyle düşünür.

Pek seyrek kullanırlar bu kamayı. Asıl işleri baskadır; bu işlerini görürlerken de tedirgin edilecek olurlarsa, kendilerini tedirgin edenleri ortadan kaldırmak için baska yollar, doğal yollar kullanmağı yeğlerler. Gecenin işçilerinin bu bölüğü, duvarlara, kapılara, direk^ lere, yollara, tasa tahtaya yazı yazmakla görevlidir. Herke-

40

41

15.

bütün evi inleyen bir gürültüyle, oynuyorlardı. Arka kapıya giden yola duvar örülmüştü. "Arka kapı..." diyecek oldum. Çocuklar gerisini dinlemeden bağırmağa başladı. Anladığım kadarıyla yukarı çıkıp arka merdivenden inmeliydim. "Evi böldüler," dedi çocuklardan bir iricesi. Yukarı çıkmağa başladım. Merdiven gitgide daralır gibiydi. Yataklar, yorganlar yığılmıştı sahanlıklara. Dar evlerde bahar temizliğine giren kadımların her zaman yaptığı bir seydi bu. Ama bu karın kısın ortasında bahar temizliği ne oluyordu?

Bahara daha aylar vardı. Çocuklar arkamdan yukarı çıkmış, bağırıyorlardı. Önce anlayamadım dediklerini. Beni itip kakmağa, eteklerime, paçalarıma asılmağa başladılar. Güçbelâ inebiliyordum sokak kapısına doğru. Vazgeçmiştim kestirmeden. Yan sokaktan dolasacaktım. Üst kat kapılarından şimdi analarının da sesi geliyordu. Kovalanır gibiydim. Ansızın, ne dediklerini kavrayabildim. Bir ağızdan bağırıyorlardı şimdi, bir çeşit tekerleme tutturmuş gibi. "Gündüzcü," diyorlardı, "gün-düz-cü-cü-cü..."

Bildiğim bir mahallenin bildiğim bir sokağında bulunan, bildiğim bir eve gitmek üzere yola çıkmıştım. Yerde kar vardı, çiğnenmekten buzlastı buzlasacak. Üsüyordum. Arkadaşımın evine gitmek için yokus yukarı epay yürüdükten sonra kısa, dar bir yan sokaktan yokusa kosut baska bir dar sokağa sapmam gerekiyordu. Oysa bu yokusun üst yanında eski bir eve girip arka kapımdan bahçeye çıkabilir, oradan da o sokağa geçebilirdim. Bu soğukta yoldan yola sapmağa üsendim, aldatıcı da olsa kestirme gibi görünen bu geçitten gitmeğe karar verdim; herhangi bir yerde bir isim yoksa o yere girmekten sıkıldığım halde, sıkıntıyı bir yana bıraktım, evin kapısından içeri daldım. Soğuktan kaçan çocuklar merdiven aralığına dolmuş,

42

43

16.

bastaki adam diye düşünölen kimse (kimseler) üzerine, bilir bilmez söylenen çok sey var. Bildiğine güvenen, anlattıklarının doğru olduğunu bilen çıkmıyor ama.

Gene de, sanki herkesin bildiği bir sey var; her ağzın aynı biçimde yinelediği bir sey: Bu adam, her kim ise,

işçilerin islediği en ufağından en büyüğüne dek her kabahate, her suça tek bir ceza verdiği için hem çok bağlanan, hem çok korkulan, çekinilen bir kişi.

Tek ceza, ölüm cezası.

Bu adam, işçilerden her birinin insanı öldürmeğe alması gerektiğine inandığı için de, öldürülecek bir suçlu çıkınca onu öldürmek üzere, işçileri, ad listelerine göre, sıraya uyarak görevlendiriyormuş. Öyle anlatılıyor. Öldürenlerin günün birinde öldürülebileceklerini düşünmelerini sağlamak, gecenin işçileri arasında en ufak bir kıpırtıya bile set çekilmesi açısından, övülecek bir buluş, diyenler de var. Öyle diyenler, son zamanlarda görülmeğe başladı. Ama böyle seylere inanmak istemeyenler, inanmağa gönüllü yatmayanlar, çoğunlukta. Dolayısıyla bu adamı, her kim ise kınayan pek çıkmıyor.

Gecenin işçilerinin kimin –ya da kimlerin– buyruğu altında oldukları üzerine çeşitli söylentiler var; öteden beri ağızdan kulağa fısıldanagelmis... Önceleri, baslarındaki adamın kim olduğu yolunda her kafadan baska ses çıktı. Sonra bu adama değişik üç dört ad yakıştırıldı. Bir ara herkes belli bir ad üzerinde anlastı. Daha sonra, onun da ardında baska biri ya da birileri olduğu ileri sürüldü. Ne zamandır sürüp gider bu sözler. Gecenin işçilerinin nasıl çalıştığına bakılırsa bir tek kişiye bağlı oldukları da hemen belli oluyor, diyenler var. Yalnız, hep ağızdan kulağa fısıldanagelmis olan bu söylentiler, son günlerde, herkesin açıkça konusup tartıştığı bir sey haline geldi. Kim olduğu kesinlikle bilinmediğine göre,

44

45

17.

sündüm mü sanıyorum?

O gün yan sokağa saptım ama arkadaşımın evine gitmedim. Bir daha bu mahalleye girmek bile istemem, diyebilirdim o anda. Bekleyeceğim, dedim. Bir gün bu korkum geçerse...

O arkadaşımın telefon da etmedim. Kim bilir, benim ardından öyle bağırınlar, onu o mahallede barınamaz duruma getirmiş de olabilirler. Oysa ikimiz de kimseye satasmaz, kimsenin gocunabileceği işler yapmaz kisiler diye bilirdik kendimizi.

Olsa olsa, benim dost değeri bilmez, dostluk nedir bilmez bir kişi olduğum söylenebilir. Öyle ya, o gün arkadaşımın gitmedim; ondan sonra da aramadım, sormadım.

Pek öyle değil ama. Doğru söylemiyorum. Bugün yan sokağa sapıp arkadaşımın oturduğu sokağın kösesine gelesiyeye doğru olabiliirdi bunlar. Ne var ki, o köseye varınca...

En kötü bir karabasanda duyulacak kaygı, korku, sıkıntı karışımı bir daralma içinde kendimi güçbelâ sokağa attım. Çocuklar, büyükler, durmadan bağırıyorlardı ardından. "Gün-düz-cü-cü-cüüüü. Gündüzcü-cü-cüüüü..."

Yeni çıkan sözlerden olsa gerekti bu. Ama gecenin işçilerinin duvarlarda, taslarda bıraktıkları sözler, dilsel izler arasında böyle bir aşağılama sözüne rastladığımı anıyamıyordum. Hâlâ da anıyamıyorum ya... Bu sabah gene baktım yollara, direklere. Öyle bir sey yok. Oysa o gün, çocukların seslenisinde aşağılayıcı bir saldırganlık vardı. Gündüzcü, gecenin karsıtı diye kullanılabilirdi; ama "gececi", olsa olsa, benim kafamda bir anlam tasır. Yoksa, herkesçe bilinen bir seyi ben buldum, ilk ben

46

47

18.

eskiçağ tiyatrolarını andıran bir yerde

Öyle anlatılıyordu. Oysa orayı gördüm ben; tiyatroya benzer yeri yoktu. Olsa olsa, eskiçağın meydanlarına, kanlı o-yunların oynandığı yerlere benzeyen bir yerde, daha doğrusu, benim, şimdi, öyle anlatmak istediğim bir yerde

Ulu, yeşil ağaçlarla yemyesil bitkilerin, yeşil kayaların çevrelediği sobe bir alanın iki ucunda, yapraklardan,

dallardan süzülürken yesile boyanan ışığın yemyesil gösterdiği giysileri, sapkaları, çizmeleri, kürkleri içinde birtakım adamların, törensel devimlerle, silahlarını kaldırıp doğrulttuğunu, karsılarından çevirip ateslediğini gördüm. Bir sabah saatinde, güneşin bütün gücüyle parladığı, gökyüzünün (yesillik kümesinin üzerinde) masmavi, dupduru görüldüğü bir sabah saatinde...

Biri vurulup yere düşünce iki yandan da alkış yükseliyor, ortalık inliyordu. Söylendiğine göre bu atışlar, sağ, sağlam, a-yakta duran tek bir kişi kalasıya sürüp gidiyormuş.

Büyük, kusatıcı bir gecenin habercileri arasında, insanın insanı kolaylıkla, yüreği cız etmeden, eli titremeden, yarm vurulma sırasının, öldürülme sırasının kendisine gelebileceğini bilerek –belki de bildiği için– neredeyse hınçlı bir soğukkanlılıkla ortadan kaldırması varsa

kesen çarpan çürüten çökerten kanatan yırtan kıran yıkan her türlü nesnenin, yırtan delen parçalayan her türlü âletin peynir ekmek gibi satılıp alınması, kullanılması da var.

Bunları kullananların hepsi, gecenin işçileri değil. Öyle anlaşıyor.

Sehrin dışında (bulunabilecek en güzel yerlerden biriyim) bir yesillik kümesinin ortasındaki kayranda, neredeyse

48

49

19.

yeri görebilenlere ben de katılıyordum iste.

Adamların yerlerini bulmaları, almaları uzun sürmedi. Şimdi kıpırtısız bekliyorlardı. Bir uçtan "Gündüz" diye bir ses çıktı bütün ağızlardan. Karsı uçtan, hep bir ağızdan "Gece" diye karşılık verildi. Bu sözler kafamı bir daha karıstırdı.

Sonra silâhlar teker teker kalkmağa başladı.

Önümdeki ağaç gövdesi koyu kahverengiydi. Sırtımdaki giysi kursun rengi. Yapraklar hısıldıyordu. Gökyüzü ile yeryüzü arasında hava cam duruluğundaydı. Sessiz, dumansız silâhlardı bunların kullandığı. Ağır ağır, teker teker, adamlar yere düşüyordu. İki uça da. İki yanm ölüleri, arkadaki küçücük bir yapmam damı üzerinde ısıklı, kocaman sayılarla belli ediliyordu.

Herkesin düşmesini beklemeden kaçtım oradan.

Anlaşılması oldukça güç bir şey bu. Bir törene katılır gibiydiler. Satranç oynamağa, top kosturmağa hazırlanır gibiydiler. Hem önemli bir şey yapacak gibi, kısık seslerle konuşarak, sobe alanın birer ucundaki yerlerine geçiyor, hem de sakalasır gibi, herkes vuracağı adamı seçer gibi, ya da, oyunu baskalarından iyi oynadığına güvenir gibi, yerlerini bulup karsıların-dakilerle esenlesiyorlardı.

Sehrin smırmadaki son arsadan bu yana, bayır yukarı kostuğum için göğsüm daralmıstı; güçlükle solunuyordum. Kaim bir ağacın gövdesi ardına saklandım. Alanı biraz yukarıdan görebiliyordum.

Herkesin anlatıp durduğu ama pek az kimsenin gördüğü bu

50

51

20.

na çıkıp silâh çekmek için başka yerlerde çalısıp alıstırmalar, yaptıkları düşünülebilir o oyuncuların.

"Oyuncu" demek ne kadar saçma olursa olsun, bunlara yakıstırılacak başka bir ad bulmak da güç. Her günün sağ kalan son oyuncusu ertesi günkü oyuna çıktığı için onun da vurulacağı, er geç vurulacağı, kesin. Olsa olsa, o günün gecesi, ona bir utku senliğinin bas kisisi olma hakkı tanınabilir.

Ancak, bu isten de daha güç anlaşılacak bir şey varsa, bu o-yuncuların büründüğü gizlilik... Çevrede, oyuna katılmayan, ya da katılmayacak biri görülürse hemen vurulmuş, öyle anlatılıyor. Kendini belli etmeden onları seyredenler, benim gibiler –demek öylesi de olabiliyor; ama iyi düşünülürse, olabildiği de pek garip– gördüklerini ancak güvendikleri dostlarına anlatıyorlar. Bunlar arasından vurularak

cezalandırılmış kimse var mı, bilmiyorum.

"Gecenin işçileri" epeyden beridir artık herkesin ağzında dolasan bir deyim. Buna karşılık olacak bir deyim, örneğin "gündüzün işçileri" deyimini, kullanılmıyor. Hiç değilse, kullanıldığını daha isitmediğimi söyleyebilirim.

Gene de, birtakım kimseler, besbelli, "Gündüz" adına birleşip gece adma birleşmiş olanları vuruyor; ya da çocuklar, mahalle içlerinde "gündüzcü" diye bağırarak insanı kovalama oyununu oynuyorlar. Sehrin dışındaki kayranda, o yemyesil meydana, biribi-rilerini vuranların kendilerini alıstırdıkları, ellerini, gözlerini çalıştırdıkları söylenemez. Her gün yapıyorsa bu iş, her gün on-onbes insan, orada, ölüyor demektir. Olsa olsa, o meydana-

52

53

21.

Bakışının donukluğu, kendisine doğru attığım adımı, kendisiyle konuşmak üzere açılan ağzımı, kendisine uzanmak üzere kalkan kolumu dondurdu. Kendimi, nasılsa, tutabildim, tuttum. Hiç bilmediği bir sokağa yanlışlıkla sapmış insanların saskınlığını takınarak bir aşağıya, bir de yukarıya doğru ikiser adım attım, geri gelip kösede durdum, arkadaşımın yokusu gösterir gibi kıpırdayan kasına baktım, yavas yavas o yana yönelip yürümeğe başladım. Sokağın üst ucuna varmadan – arımdan hızlı adımlarla gelenin arkadaşım olacağını kestirdiğimden bütün dikkatimi toplayarak söyleyeceğini iyi anlamağa hazırlamıştım kendimi– yanımdan geçti, biraz ötede de köseyi dönüp gözden yitti. Söylediği, bir telefon numara-sıydı; herhalde öyleydi. En az bir saat geçmesini bekleyecek, ondan sonra arayacaktım. Bu telefonun bulunduğu yere gidiyorsa, ancak varır ya da ben, ancak bir saat içinde, telefon edecek bir yer bulurum, diye düşündüm. Arkadaşımın oturduğu sokağın kösesine varınca, sapıp kaposına doğru yürümem gerekmedi. Üç adım ötemde duruyordu. Beni tamımıyormuş gibi bakıyor, birini, üstelik geciken birini beklermişçesine, saatine göz atarak, dudaklarını büzerek, basını sağa sola çevirerek dikiliyordu orada.

Suluk soluğa köseye ulaşır –evine yaklaştıkça, kendisini bunca zamandır aramamış bulunmamın utancından olduğu kadar, çocukların beni görüp bağıra bağıra kovalayacakları korkusundan herhalde, gitgide hızlanmış, enikonu kosmağa başlamıştım– basımı kaldırıncaya kendisiyle ansızın göz göze gelmiş olmasaydım, o beni görmeden önce ben onu görmüş olsaydım... İşler neye varırdı, merak etmiyor değilim doğrusu.

54

55

22.

23.

3. Dipnot

Basımı almış gidiyorum...

Önemli olan, birtakım yolların olayı da, okuyanı da bir yerlere ulaştıramayacağını, buna karşılık ancak bir iki yolun sonuna dek gidileceğini okuyana sezdirmemek... Buna çok dikkat etmeliyim.

Kisileri de hem var kılmalıyım, hem de belirsizlik içinde bırakmalıyım. Öyle düşünüyorum ya, gerçekte ne demek bu?

Öznenin ara ara belirsizleşmesi...

Kimi bunu tuhaf buluyor; kimi ise bunda sasılacak bir şey görmüyor: Gecenin işçileri, başlangıçta, ancak anlatılan, isitilen, konuşmalara konu olan birtakım kişilerdi; zaman geçtikçe tek tük görülür, duyulur hale geldiler; iyice ortaya çıkıp herkesi yıldırma, vurma, kırma, öldürme ancak çok sonra, su pek yakın günlerde bir gerçeklik oluverdi herkes için. Oysa ta basından beri herkes karnının içinde korkunun kırıldığını duymuş, herkes

ölümcül bir hastalığın kaçınılmaz sonucunu bekler gibi, her sabah uyanıp kendini yoklayan, "bugün de belki öyle geçecek; çok acı çekmeyeceğim belki, belki bugünü de çıkaracağım," diyen, gece uykuya dalmadan önce sabahı bir daha görebileceği

56

57

umudunu gönlünden atamayan hastalar gibi

belirsiz bir geleceğin belirsiz bir yerinde yitilip gidileceği kaygısı içinde, değil yalnız kendini, ya da esini dostunu, evindeki hayvanını bile onulmaz bir derde tutulmuş gibi görmeğe alıştı. Onumsuz hastalıklarda da hekime gidilir, çare aranır, çırpınılır; umut –ya da, bir çeşit umutsuz duygu– yiti-rilmez, ya da, yitirilmemiş gibi davranılır; gene de, bilinir ki...

Kimine tuhaf gelen, kiminse hiç sasmadığı bir şey bu. İnsanların böyle bir korkuya, böyle bir kaygıya kapılabilmesi için, insanlardan umudu kesmiş olmaları gerekir; her şeye karşın umudunu yitirmemiş gibi görünse de, bir şeyler yapmağa uğrasır görünse de... Bunu tuhaf bulanlar, gecenin işçilerinin de herkes gibi, sıradan insanlar olduklarının unutulmamasını istiyor, herkesi uyarıyorlar. Ama kolaycacık, oyun oynar gibi can aliverenler, en azından, öyle yapar görünebilenler, sıradan insan sayılır mı artık?

24.

Bir insanın bir insanı vurması, öldürmesi, genellikle, öfke, korku ya da baskıyla açıklanan, açıklanmak istenen bir iştir. Öfke, korku, baskı, kolaylıkla birbirine dönüşür, biribirinin kılığına girer; dışarıdan geleni içten, içten geleni dışarıdan gelirmiş gibi gözükür. Benin, benliğin altta kaldığı duygusunun, birer görünümüdür üçü de. Gecenin işçileri, hep altta kaldığı duygusuyla bunalmış insanlardan mı derlendi? Çocukluğundaki umacılarından kurtulamayan, sevdiklerini gönüllerince saramayan, etlerini istedikleri etle birleştiremeyen insanlar mıdır hep, bu işçiler?

Bunları, bunlara yakın sözleri söyleyenler, tartışanlar var, gecenin yaklasan dalgasının içyapısını çözümleyenler var.

58

59

Dalganın yaklasması karşısında ölüme boyun eğmeğe hazırlananları tuhaf bulanlar, bunlar.

Ama buna sasmayanlar da var. Bunlar da, korkuya yenilmenin yanlışlığını söylüyor; bunlar da, olanın bitenin kötülüğünü belirtirken yazığıya boyun eğer gibi bir davranış benimsemenin aykırılığını dile getirmiş oluyorlar. Ama sasmayıslarında insana güvenlerini yitirmenin payı var mı? Öyle ise, bunların durumu insanlara güvenini yitirmemiş olanlarınkinden de acı. Ya da, kim bilir, tam tersine, insanın yılgınlığını da, direncini de iyice bilen kişilerdir bunlar. Çölde yağmur yağışına sasmayan, ama bu yağmurun ne kadar az, ne kadar süresiz sonuçları olacağını bilen kişiler gibi...

Arkadasım bunlardan biriydi. Verdiği telefon numarası –o an, telefon numarasından başka bir şey olamayacağını düşündüğüm için öyle diyorum o sayıya, şimdi bile– ezberimde, arsalara doğru (ne arsası bu böyle? kırlara demem gerekir) kırlara doğru yürüyordum.

25.

O sokak, ancak birkaç Akdeniz sehrinde görülebilecek bir şey yapıyor, sehri birden ardında bırakarak birtakım kırlara, çayırlara açılıyordu. Yoluk, cılız, sararmış çalıkların, yesili kararmış çimenlerin, çakıl benzeri

tas kırıklarının yürümeyi güçleştirdiği, esen yelin sürekli olarak tozuttuğu bir kırdı bu. Bakındım, birkaç adım ileriden yürümüş olan arkadasımı göremedim. İçine dalmış olabileceği bir bahçe, girebileceği bir kapı yoktu buralarda. Geride, aralıklı duran, ancak pencereleri bu kıra bakan birkaç ev görebiliyordum yalnız. Arkadasımın gözden yittiği noktada durdum, "olsa olsa buradan girmistir," diye düşünerek baktığım yana sırtımı çevirdim, yürümeğe başladım. Öteden dolanacak, mahalle içlerine

60

61

daha ileriden girecektim, yeniden. Önce, birkaç evin pencereleri önünden geçtim. Pek çoğunun perdeleri kapalıydı. Yolak herhangi bir yana sapmıyordu ama evler, biraz sonra, epey aşağıda kaldı. Durmadan büyüyen sehrin, bu noktada, niye on-onbes yıl önceki sınırdı kaldığını anlayamadım. Az ötede beni yeniden mahalle içlerine götürecektir yol, belli belirsiz bir çığır, seçilmeğe baslıyordu. Ama gene o noktada, daha belirgin, daha çok çığneniyor gibi görünen bir yol baslıyordu; mahallelere doğru değil, tam tersine, bir tepeciğe doğru giden bir yol. Merak ettim. Oradan gitmem gerekiyormuş gibi bir duyguya kapıldım, yürüdüm.

Sicil odasında sehir dışına çıkıp çıkmadığımı sordular. Çıkmamı bekliyorlardı besbelli. Bugün oluyor o dedikleri. Sevinç ise, hâlâ gelmedi. Sinemaya, tiyatroya gitmeyip hep onu bekleyeseydim gülünç duruma düşerdim. Kâğıtta "ise gitmeyin, evde oturun" denmediğine mi sevinmeli?

Tepeciğin ardında yeni mahallelere ulaşacağımı mı sanmıştım, nedir? İssizliğin içinde buldum kendimi. Epey aşağıda sık bir ağaçlık vardı. Ortasmda bir kayran sezer gibi oldum. Art arda yırtılan kâğıtların binlerce kez yükseltmiş sesi gibi bir gürültü geliyordu oralardan. Düzensiz, esit olmayan aralıklarla... 26.

Bir sabah, ise giden kalabalık, sehrin en büyük alanında yaya kaldırımının bir noktasında ikiye ayrılıyor, yere bakarak, ama hızını hiç eksiltmeyerek yürüyor, biraz ileride yeniden bir araya geliyordu.

O noktada biri vardı; yerde yatan, ölü mü, yaralı mı, içkili mi olduğu, kazaya uğrayıp mı buraya atıldığı anlaşılamayan biri... Yüzükoyun yatıyordu. Bir küçücük çocuğun öfkelenerek yere attığı bir bez bebeği andıran bu adamın kollarıyla bacakları bir tuhaf duruyordu. Eklemleri, köseleri çoğalmış gibi. Uzun süre kimse yanasmadı bu adama.

Neden sonra yaşlı bir kadın, elindeki torbayı yere bıraktı, dizlerini tutarak eğildi, daha sonra bir elini yere dayadı,

62

63

güçlkle diz çöktü, adamın basını yavaşça tutup kaldırmağa çalıştı. Adamın iniltisini isitenler yavaşladı iki yanda. Yaşlı kadın adamın basını yavaşça yere bıraktı, gözlerini kaldırıp gelen geçenlere bakmağa başladı. Genç bir erkek durdu, adamın basına geldi; yaşlı kadımla birlikte, yatanı sırt üstü çevirmeğe çalıştılar. Adamın iniltisi boğuk bir böğürtü gibi geliyordu şimdi. Bir delikanlı yardımlarına geldi, adamın bacaklarını yavaşça çevirmeğe çalıştı.

Şimdi sırt üstü yatan, iniltisi hafifleyen adamın kollarıyla bacakları birkaç yerinden kırıldı. Yüzü darmadağındı, kanlar içinde. Yüzünden karnına, bacaklarına inen kan lekeleri, karnının altında, apıslarına dek yayılan koca bir değirmi oluşturunuyordu. Saçlarının arasında, ceketinin orasmda burasında, çoraplarında, kurumus sap kırıntıları, tohumlar, dikenler seçilebiliyordu, ama yalnız yaşlı kadın görmüş gibiydi bunları. Eli bir iki tanesine gitti; çektiğini attı yana doğru. Sonra bu yaptığından utanmış gibi, bu yaptığıının anlamsızlığını fark etmiş gibi, bu el, torbaya uzandı, torbanın ağzına bağlanmış ipin üzerinde kasıldı.

27.

Yesillikler içindeki sobe alandan, birbirilerini vuran oyunculardan kaçarken, sehirden daha da uzaklaştım. Havanın güzelliği, ışığın duruluğu, inanılmayacak gibiydi. Gide gide, geniş bir asfalt yola çıktım. Sehri çevreleyen ana karayollarından biri olmalıydı bu. Nerede olduğumu bilmiyordum. Sehre dönmek için hangi doğrultuda yürümem gerektiğini bile doğru dürüst kestiremiyordum.

Yolun kıyısından gittim bir süre. Bir dönemecin ardında ulu bir yapı çıktı karşıma. Yaklaşınca, yıllardır, yapılmakta olduğunu hep isittiğimiz Ulusal Kitaplık –ya da, öbür adıyla, Bilgiler Sarayı– olduğunu anladım.

Daha önce görmüslüğüm yoktu bu yapıyı, ama gazetelerde, dergilerde resimleri

64

65

çıkırmıştı. Sehirden birkaç kilometre uzakta olması birçok tartısmaya yol açmıştı.

Her şeyi unutmuş gibiydim. Bilgiler Saray'ına doğru yürüdüm. Yapının bitirilip bitirilmediği kestirilemiyordu dışarıdan bakılınca. Bitmiş görünen bölümleri vardı, yer yer ise sıvası bile vurulmamıştı. Kapıdan içeri girip losça geçeneklere hiç sapmadan ilerideki büyük aydınlığa doğru yürüdüm. Yapının orta yeri olmalıydı bu uçsuz bucaksız, güneşli alan... Dışarıyı daha aydınlık olmasa gerekti. Durduğum yerden yukarıya doğru dört kat sayabiliyordum kasmış gözlerimle. Kat sahanlıklarının yüksek parmaklıkları pırıl pırıl bir ısı seridi halinde çevreliyordu bosluğu. Yanlarda, aşağıya inen merdivenler seçebildim, gözlerimi yumarak biraz dinlendirdikten sonra. Merdivenlerden birinin basma vardım, inmeğe başladım. Bir kat kadar indikten sonra merdiven bitti. Ortalık iyice aydınlıktı hâlâ. Havada asılı durur gibiydim bu son basamak üzerinde... Önümdeki boşluk aşağılarda kararıyordu.

28.

İşte o anda, düşünmekte olup olmadığını düşünmeğe başladım. Düşünmem de, bana, yadırganacak bir ismi gibi geliyordu. Nerede uyuyordum acaba? Bildiğim oyunları teker teker denedim. Elimi hızla öne attım, kendimi çimdikledim, gözlerimi yumup açtım, kolumu uzatıp sağdan sola, soldan sağa yarımşar daire çizdim havada. Düş görüyorsa benzemiyordum.

Merdivenin son basamağı üzerinde, havada asılı kalmış gibi durduğum yerden bir iki adım kadar ötede başka bir merdivenin son basamağı vardı. Oraya geçtim bir sıçrayışta. Hemen hemen sırtıma degecek kadar yakın bir üst-merdivenin basamaklarına basımı çarpmamak için neredeyse emekleyerek çıkmağa çalıştım yukarıya doğru. Üstteki merdiven git-

66

67

gide yaklaşı gibiydi. Gibi değil, yaklaşıyordu düpedüz; iki üç basamak daha çıksam sıkı sıkı kalacaktım. İki merdivenin kesistiğini anladım az sonra. Kesime noktasma basamakların arası daha geniş olduğu için üste çıkabildim, güçlükle de olsa. İlk vardığım sahanlıkta da kapıya götüren yolu kestirmeğe çalışıp atıldım o yana. Kapıyı bulabildiğime sardım doğrusu. Hâlâ uyanmadığıma göre düşünmeğe pek düşünemezdim.

Usum almıyordu bu kesisen, bitmemiş merdivenleri. Bunca yıldır, başka başka kişiler, başka başka tasarımlarla yürütmüşlerdi herhalde yapı isini. Her gelen bir merdiven ekleyip isini bırakmış olacaktı bu son yıllarda.

29.

Bir süredir, karanlık arttıkça, gece yaklaştıkça, gecenin işçileri sokaklara dağılmağa baslamıyor da, sanki tam tersi oluyor; hava daha güneşliken kollar halinde sokaklara çıkan gecenin işçileri, ellerindeki tuhaf – kısa ama belik gibi örülmüş, enli– zincirleri salladıkça, hava, vaktinden de önce kararmağa baslıyor. Bir duyu yanılsaması diyoruz buna, öyle olduğuna inanmak istiyoruz. Günler kısalmağa baslamış olsa gerek... Güneşin de onlara uyduğunu düşünmeğe mi kalkalım? Olacak şey mi bu?

Sehrin en büyük alanında sabahları akıp giden kalabalık, geceleri dövülüp, vurulup öldürülen, yol ortasında bırakılanları, gene yol ortasma bırakılmış, belli yerleri kanlar içinde,

68

69

genellikle kolları, bacakları kırılmış adamlardan ayırt etmeği öğrendi yavas yavas.

Kemikleri kırılanlar, pusuya düşürülüp vurulanlardan ayrı; bunlar kalabalığın içinden rasgele seçilip – söylentilere bakılırsa büyük alanı çevreleyen kulelerden birinde– "bilimsel" adını pekâlâ taşıyabilecek

yöntemlerle yürütülen birtakım araştırmalarda kullanılıyor. Öyle diyorlar. İnsanların dayanıklılığı ölçülüyormuş. Gecenin işçileri içerisinde oluşturulan yeni bir öbek uzman, insanlara, bildikleri ama söylemek istemedikleri bir şeyi söyletmek için öteden beri kullanılmış her türlü yöntemi incelterek, çeşitlendirerek, yeni yöntemler bularak, insanların, bilmedikleri –dolayısıyla söylemek istemek ya da istememek durumunda bulunamayacakları– şeyleri ("söyletici"lerin, içlerinden geçirmekle yetindikleri şeyleri) nasıl, ne zaman, hangi koşullar altında söyleyebileceklerini araştırıyormuş. Her araştırma gibi bu da, başlangıçta, epey başarısızlıklarla karşılaşılıyormuş ama yöntemlerini geliştirdikçe başarıya ulaşacaklarından süpheleri yokmuş bu uzmanların.

30.

Dipnot

Her şeyin içyüzünü biliyormuş da söylemiyormuş gibi gösterilen, yazılan kişi ile, bilen, söylemeyen ama söylemediğini belli etmekten de geri durmayan yazar arasındaki ince ayrımı nasıl tutabilirim denetim altında? Hem ne yapmak istediğimi kendi kendime sormağa başlayalı epey olduğu halde bu konuda açık seçik bir yanıtı ulaşamamam bir şey demek değil midir? Düzeltmen, Yaratman, Yazar, kitabın en başında kaldı. Bu gidisle onu bir daha anmayacağına benziyorum. Oysa ilk günler onu kendi "avâtara"larımdan biri diye düşünmüştüm.

70

71

31.

avlarından baska?)

Söyleticilerin gözünü görebilenler, bu gözleri anlatabilecek durumda bulunmuyorlar büyük alanın kaldırımları üzerinde yatarken.

Ama hem bos hem dik baktığını düşündüğümüz bu gözler yumuşamış, kırılmış, yırtılmış, koparılmış, kana belenmiş, küsüp kendini koyvermiş o et-kemik kütesine nasıl bakar, merak edilmez mi?

Nasıl görür onu o gözler?

Günün birinde ortalıktan yitiveren insanları, üç dört gün süreyle, sabahları, büyük alanda aramağa alıstı yalanları. Üç dört sabah, gidip bulamazlarsa, ya baska yerde baskalarınca bulunmasını bekliyorlar ya da dönmesini... Gerçi umutsuz bir bekleyiş oluyor bu. Ama arada bir, inanılmaz şeyler de oluyor; olmasa, umut diye bir şey kalır mıydı zaten?

Bilinmeyen söyletme uzmanlarının gözleri nasıldır ki? Gündüzün baktığınızda gece kuslarında gördüğünüz ürkütücü bakışlardaki boşluk da, yırtıcı kusların bakışlardaki diklik de bulunsa gerek bu gözlerde...

(Ne tuhaf! Gündüzün bakıldığını düşünerek gece kuslarından söz etmek... Gece kuslarının gözünü karanlıkta kim görmüştür

72

73

33.

Dipnot

Zamanı yok etmeğe çalışırken söyleyisimizin yapısını da bozmak gerekmez mi?

Ulusal Kitaplık, ya da Bilgiler Sarayı'nın yapımı, ilk yılların heyecanından sonra tavsayınca, uzunca süre alay konusu oldu, ondan sonra da unutuldu gitti. Arada bir gazetelerde, radyolarla televizyonlarda bu yapıma üzerine –sanki hiç ara verilmemiş gibi– haberlere rastlanır, bu yapıma için su kadar para ayrılmış bulunduğu belirtilir. Kimi zaman okul çocuklarına, anlatabilecekleri bir anı olsun diye, gezdirildiği bile haber verilir. Bu haberlerin doğruluğunu gerçekleştirmeği bırakalım bir yana, yapıma hâlâ yerinde durup durmadığını merak edenler bulunabileceğini olsun düşünmek güç. Herkes için bu Saray, bir söylence niteliği tasımdan öteye geçmiyor; ayrı ayrı kişiler için ayrı ayrı şeylerin simgesi de olsa...

74

75

Benim az önce gördüğüm kadarını gören kaç kişi vardır acaba?

Sehre yönelecek yerde güneye doğru yürüyüp gidiyordum. Bir saat sonra telefon ederim diye düşündüğümden bu yana bir saatten çok vakit geçmişti herhalde. O sırada saatime bakmış mıydım? Bilemiyordum. Saat dördü geçiyordu simdi. Yol gitgide düzeliyordu. Birkaç adım sonra oldukça bakımlı sayılabilecek bir asfalta geçtim; anlamı pek yoktu bu asfaltın. Az ileride, iki yandaki yamaçlar bıçakla kesilmisti sanki. Genis bir asfalt yol, geldiğim yola dikey olarak, sağa sola uzayıp gidiyordu. Sehir solda kalıyordu herhalde.

34.

Sağa giden yolun biraz ilerisinde, hiç görmediğim, sözü edildiğini isittiğimi anımsayamadığım kocaman bir yapı vardı. Önünde duran renk renk arabalar, değişik biçimleri ama ortak biçim özellikleriyle –sehirde ancak arada bir görünüp herkesin dikkatini çeken, en yeni, modanın en uç gereklerine uyan arabaların sanki hepsi buradaydı, sanki hepsi, renkleri değişik olmakla birlikte, onar onbeser esini de yanına çekmişti– buranın otel, spor kulübü, kumarevi olabileceğini düşündürüyordu. Ama alışlagelmiş mimarlık biçimlerinin çok ötesinde, usa sığmaz bir süs, gösteris, çalım düşkünlüğünü, zenginliğini alabildiğine ortaya serme merakını elle tutulur hale getiren, eskiçağ saraylarının bile, yanmda sönük kalacağı bir yapıydı

76

77

bu; avlusuyla, ardındaki korusu, yanlarındaki bahçeleriyle...

İçerisi adam almıyordu. .Çay, kahve, çeşitli içkiler içiliyor, yaldızları parlayan tabaklarda pastalar, tatlılar, renk renk yiyecekler yeniyordu. Gürültü katılaşmış gibiydi havada. Gene de, konuşanlar birbirleriyle kolaylıkla anlaşılıyor gibiydi; kimsenin bağırır bir hali yoktu. Çeşitli yerlerden, pek tanınmış bir sarkıcının sesi geliyordu; kadının en sevilen sarkılarından biriydi bu... Masaların arasında gidip gelenler, ayakta durup çene çalanlar, oturanlar kadar çıktı. Avluda, arabaların arasından geçerken, dönüp bakanlar olmuştur, yabancığımı belli ediyordum herhalde. Ayrıca, üstüm basım toz içindeydi, karsıdan bakanın dikkatini hemen çekecek kadar. Ancak arabayla gelinen bu yere, toz içinde, yayan gelmem de sasırıyordu belki bana bakanları. İçerideyse kimsenin kimseye bakacak durumu yoktu. Kendime güçlükle yol açarak bir set üzerinde durduğumu görebildiğim telefona doğru yürüdüm. Konuşanların karsılarındakiyle rahatça anlaşmasını sağlamak üzere, firuze rengi saydam plastikten yapılmış bir davlumbaz vardı telefon yerinde. Bunca kalabalık bir yerde telefon etmek üzere kimsenin sıra beklemekte olmamasına sastım önce. Sonra, her masada, üzerlerine ufacık davlumbazlar yerlestirilmiş telefonlar durduğunu gördüm.

Buranın ölçüleri de, ölçütleri de çok baskaydı.

Güçlükle ilerliyordum. Taban yer yer yükseliyor, yer yer alçalıyordu; iki üç basamak iniyor, az sonra iki üç basamak çıkıyordum. Telefonun yanına vardığımda kaslarımın terini silmem gerekti. Davlumbazın altına girdim. Ezberlediğim numarayı çevirdim. Mesgul çıktı. Setin üstünde oturup beklerken biraz ötedeki kalabalık bir masada oturanlardan biriyle göz göze geldik. İkimiz de, gözümüzü baska yere çevirmeği kendimize yedirememiş olacağız. Aradığım numara bir daha mesgul çıktı. Setin üstüne bir daha oturduğumda, yanbasımdaydı. Gülümsüyordu.

Elindeki iki fincandan birini uzattı. "Kahve içersiniz, diye düşündüm..." Tesekkür ettim. Numarayı bir daha çevirdim, kahveden bir yudum aldıktan sonra. Gene mesguldü. "Zararı yok, bekleriz," dedi. Gözlerine baktıkça gözlerimin açılıp kes-kinleştğini duyuyordum. "İsterseniz bizden de arayabiliriz," dedi. "Olur," dedim, "son bir kez çevireyim de su numarayı..." Bu çevirisimde açıldı telefon. Hiç tanımadığım bir ses, bir kadın sesi, "yanlıs, efendim, dördüncü açışım oluyor," dedi, "demin de söyledim ya yanlıs diye! Lütfen,

birkaç dakika aramayın. Yanlış numara düşünüyor belki."

Telefon kapandı. Ağzımı açamamıştım bile. Yanımdakine anlattım. Güldü. "Bize gitmemiz on dakika bile sürmez," dedi.

Yürümeğe başladık kapıya doğru. Demin oturduğu masanın yanından geçerken belli belirsiz el salladı arkadaşlarına. "Eve," dedi. Sesini değil, dudaklarının kıpırtısını algılamış olmalıydı. En güzel arabalardan birine bindik. Yola çıkarken, motorun gürültüsü içinde: "Ben, Sevinç," dedi. "Siz?"

78

79

Dipnot

Bu defter bitti.

Su anda elimde tuttuğum nedir? Olsa olsa, dünyanın bir görünümü. Bununla hiçbir şey bitmiyor.

36.

Bir anlamda, herkes düşman. Düşmanım. Düşmanımız. Ya da, günü gelince düşman olabilir. Örneğin, kendi arkadaşlarımız, yandaşlarımız... İskil, kusku, yaşamımızın temelini koyduğumuz harç olmalı; yediğimiz ekmek, içtiğimiz su olmalı. Gene de bilmeliyiz ki bu dünyada bizi aldatmayacak üç bes kişi vardır. Her iskilin, her kuskunun vurulacağı denektası; her eylemi, her gücü üzerinde bileyeceğimiz bileği taşı; her umudu ayakta tutacak kilit taşı birkaç kişi. Vur deyince onlar, vuracağız; öl deyince öleceğiz; yasa deyince yasayacağız. Bu kişiler, yalnız bizi değil, bütün dünyayı ayakta tutacak. Buna inanmak, buna güvenmek zorundayız.

Onların da insan olduğunu, onların da yanlılabileceğini, on-

83

ların da çirkin işler yapabileceğini söyleyip duruyor karşımızdakiler. Oysa karşımızdakiler, bir ödevin adamını seçmesini anlayacak kişiler değiller. Onlar saygıyı, inancı, güveni unutmuş, belki de hiç duymamış, hiç öğrenmemiş kişiler. İnsan, öylelerine kişi derken, dilin yetersizliği karşısında iğrenti duyar. Kişi bile değiller ki! Olsa olsa Tanrının yanlısları, taslaklarıdır onlar.

Bize buyuranların kusurları, yanlısları, çirkinlikleri olsa bile, bunları, bu kusurları, yanlısları, çirkinlikleri örnek edinmeliyiz kendimize.

37.

Buyurkalarıyla bizi var edenlerin kusurlarını, yanlıslarını, çirkinliklerini —böyle bir şey düşünülemez, düşünülmemeli ya, karşımızdakilere bizi suçladıkları ölçüde bağımlı olmadığımızı göstermek için bir an böyle şeylerin varlığını kabul edi-verelim— çirkinliklerini bile örnek edinmeliyiz kendimize. Çünkü onların yaptığı, nasıl olsa, ulaşmak istediğimiz yere varabilmek için yapılması gereken şeyler... Onlar ne yaparsa biz de yapabilmeli, hiç değilse, yapmağa uğrasmalıyız. Onların, ereğimiz dışında kalacak herhangi bir şeyle uğrasmağa vakitleri yoktur. Ayrıca, vakitleri olsa bile, gönül indirip o boş işleri yapacak değillerdir. Gönül indirmek gönül yüceliğinin belirtisi gerçi; insan yüceliği ölçüsünde gönül indirmeği

84

85

bilir. Ama büyüklüğün en sasmaz ölçüsü, gönül indirmenin sınırını kesinlikle çizebilmesi, o kıl kadar ince yapılıp-yapılmaz ayrımı herkesten çok, herkesten iyi, herkesten başka türlü bilmesi değil midir? İnsanlar, büyüklüğü de, büyüklüğün dokunulmazlığını da u-nutmuş durumdadır. Bir saskın cüceler dünyasında yaşadığımızı benden önce söyleyenler çok... Bizden önce... Esitlik türünden saçmalar, bizi bu hale getirdi. Kuskuya, iskile dayanan esitlik mi olurmuş? Bir gün kurulabilecek tek esitlik, olsa olsa ödevde, esleklikte, büyüklüğümüzün düşünde esitliktir. Bize buyurana duyduğumuz sevgide esitliktir. Babamın kusurları, tutarsızlıkları çoktu. Ama büyüklere duyduğu saygıyı unutamam. Bugün büyüklere saygı mı kaldı?

38.

Doğrusunu söylemek gerekirse, kendi düşüncelerimi değiştirmek durumunda kalabileceğimi düşünüyorum da, karşımda olanların bir gün benim düşüncelerime yaklaşılabileceklerini hiç umamıyorum. Geçmiş, diyorum, ya belli bir kesitinde değişmez birtakım öğelerden kurulu, donmuş bir durumdur; olsa olsa ona yeni bir yorum getirilebilir; açıklamak üzere onu, değişik birtakım bakışlarla inceleyebiliriz. Ya da, geçmişin içinden rasgele seçilmiş birtakım öğelerin, ama özellikle beğendiğimiz –ya da beğenmediğimiz– öğelerin yan yana getirilmesiyle kurduğumuz, gerçeklikten uzak bir yapıttır. Bu yapıttıyı gerçek belleyerek bugünkü düşüncemizi o yapıttıyı gerçekles-

86

87

tirmek yolunda kullanmak, düşünölmeyecek, yanlış bir is değil... İşte, bunu anlatamıyoruz. Anlamak istemiyorlar, daha doğrusu. Tutturdıkları, kendi yapıttılarını gerçekleştirmek gerektiği... Onları belli değil; karışık, karma... Henüz görölmemiş seyler var yapıttılarının öğeleri arasında; daha doğrusu, tarihlerin yazdığını bilmediğim seyler. Tarihler neleri yazmış, neleri yazmamıştır, bunun üzerinde duracak değilim elbet. Burada hele. Ama ellerindeki kanıtlar o kadar az inandırıcı ki bu karşımdakilerin... Bizim düşüncelerimizin üstünlüğü, tek üstünlüğü, burada. Kesin bir üstünlük bu, hem de. Biz, bir yapıttı da olsa, ileri sürdüğümüz düşüncenin her öğesinin, geçmişte söyle söyle davranılarak gerçekleştirilebilmiş işler olduğunu söylüyor, kanıtlayabiliyoruz.

Geçmişe bakıp, tarihin belli, değişmez kıldığı sınırlar içerisinde kalan işlere bakıp, su söyle olsaydı, bu öyle olmasaydı, diye başlayan birtakım çalgınca düslere kapılmağa en hazır olanlar da bizleriz ya...

39.

Ona N. diyeceğim bundan böyle. Admm Naal, Nait, Nahi olmasının herhangi bir önemi kalmadığı için. Çocukken, aynı okulun bahçesinde oynar, aynı sınıfın aynı sırasında oturur, bos derslerde, ses çıkarmamağa pek dikkat ettiğimiz için azarlanmadan, denetlenmeden, serüven romanlarını birlikte okurken önemliydi, benim adım, onun adı. Bizi baska her seyden ayıran başlıca ıraydı adımız, adlarımız. Bugün ben ona N. diyebil-yorum. Herhangi bir önemi olmadığını, bizim gibi düşünmese de, bizi boğabilecek ipi tutanlardan, daha daha, o ipin bir ucunu eline geçirmek isteyenlerden biri olmadığını biliyorum. Bu tutkusuz, atessiz haliyle bize karşı söyleyebileceklerinin, gerçekte herkesinkinden tehlikeli olabileceğini bilmiyor da

88

89

değilim. Boğuk sesiyle dile getirdiği kopuk kopuk sözler, inandırıcı olabiliyor; kendisini epey dinledim, biliyorum. Heyecanlandırmaz, inandırır. Sözleri, hemen ardından, unutulsa bile, söylediklerinin bir tortusu kalabiliyor kendisini dinleyenlerin kafasında.

O da, sanırım, bana artık O. demekle yetiniyordur. Önemli olduğum, olduğumu da bildiği için. Birbirimizin ağzmda birer ses, birer harf olduğumuz için, adım gibi biliyorum, o da en az benim kadar üzölüyor. O beni izleyemiyor, izleyecek durumda değil; okuyordur ancak. Bense onu okuduğum gibi, onu en olmayacak yerlerde bile izleyebiliyorum. Onu izlemekle görevli olanlar, birbirilerinden habersiz, ama hepsi doğrudan doğruya bana bağlı; getirdikleri bilgileri, yazanakları yukarıya ileten, benim. Tabii, benden yukarısı olduğu ölçüde...

40.

Onu bugün Bilgiler Sarayı'nın büyük boşlukları içerisinde, yolunu sasırmış çocukların alıkça, handiyse ağlamaklı bakı-nısıyla gezinirken gördüğümü bilmiyor elbet.

Yıllardır bitirilemeyen, neredeyse varlığı bile unutilan bu yapının dışarıya açılan pencereleli odalarıyla iç boşluklara açılan pencereleli odaları arasmdaki odalar dizisinde, mimarlık tarihine geçecek ölçüde önemli

bir uygulayısıyla ısığını yukarıdan, benim bulduğum adla, "ısık bacalarından yansıtıcılar yoluyla alan gizli "orta odalar" dizisinde çalıştığımı nasıl bilebilir?

Yaklaştığını kendim gördüm televizyonun camında. Buraya beklenmeden gelenlerin basma türlü kazalar getiririz. Yangın

90

91

tehlikesine karşı düşünülmiş devingen merdivenler bu bakımdan arayıp da bulamayacağımız yardımcılar. Kendisini gördüğüm, tanıdığım için, buradan sağ çıkabildiğini hiçbir zaman öğrenmeyecek belki de. Günes Hareketi'nin düşünce merkezine, beynine geldiğini bilse suratı neye döner, düşündükçe gülesim geliyor. Gelisinden belliydi. Buraya varmak üzere yola çıkmamıstı. Yolunu buraya dek uzatacağı gezintilere çıkmadığını da iyi biliyorum. Yazanağa göre, son görüldüğü yer, arkadasının eskiden oturduğu sokak. Bugün orada gördüğünün, plastik maskeyle arkadasına benzetilmiş bir adamımız olduğunu nereden bilsin? Arkadasının bize artık yardım etmek istemediği için haftalarca önce atıs alanına gönderilmiş baska bir adamımız olduğunu nereden bilsin? Buradan çıkıp nereye gittiğini de biliyorum. Büyük bir olasılıkla atıs alanının yanından geçmiştir. Bu yollardan geçmesini sağlamakta gösterdiğimiz başarıya, kendi isteğinin de karışmış olabileceğini hiç sanmıyorum.

41.

Savas yıllarının getirdiği sıkıntılar ikimizin de evinde aynı ölçüde artıyordu. Söylediklerinden kolayca anlayabili-yordum bunu. Daha mı az uyanıktı, yoksa ben yoksullasmayı daha mı keskince duyardım?

Evinde anası babası ne konusurlar, kendisine ne öğretirlerdi, bilmem.

Yıllar sonra okulumuzun anma gününde karşılaştığımızda konustuklarımızla, çocukken düşündüklerimi düzeltmiş, düşünemediklerimi ise artık açıklayabilecek duruma gelmistim.

Her yazmm, her yasamm, ölü dönemleri, ölü alanları, ölü yerleri vardır. N. ise, sürekli bir hiçolum içinde göründü bana. Düşüncelerinden, yazılarından, davranışlarından kimseye zarar gelmezdi; ama hepsinin altında yatan, bu hiçolum

92

93

dediğim sey, belki de suskunluğu, çekingentiği, gizliliğiyle, her seyden daha tehlikeliydi. Her sey karsımda, yaşam karsısında, yabancıydı; bir yabancıнын ürkeklığı, kopmusluğu, boynu büküklüğü, —bir de, bir de, çeliskiye düsmeden söyleyebilirim sanırım, edepsizliğe benzeyen ataklığı— içinde... Gerçi sonraları, bu "yazgıya boyun eğmişliğin" boynu bükük-lükten ayrı olduğunu da anladım. Yoksulluğu, yoksullasmayı, yıllar boyu, yaşamıs olduğu, simdi de yaşadığı halde, bir seyler beklememesi, bir seyler istememesi, ona her sey kabul ettiriyordu. Soyut düşünceler onu heyecanlandırabiliyor hâlâ. Kırk yılda bir de olsa.

Bizim yaptıklarımız, onu kudurtuyormus kimi gün; yazanaklar öyle gösteriyor. Ama herhangi bir sey yapmağa da kalkmıyor, kimseye oturup bu yapıp eylediklerimizi konuşmuyormus enine boyuna. Kendimi, bütün okumusların gölgesi haline getirdim getireli, ardına taktıklarım daha dise dokunur bir sey bildiremedi.

42.

Bütün okumalara gölgelik etmek de yetmemis olsa gerek ki, değil aynada, düslerinde bile görmek istemeyecekleri art benlikleri olmağa kalkıstım. Art benlik demek yanlış, düzeltiyorum, art benleri demeliyim. Hos, art olmasına art da, ben mi bırakıyoruz ortalıkta?

Yenilmeği, eğilmeği, ezilmeği kabul eden insan, insan değildir gözümde. Bir alt yaratıktır. Bu yoldaki inancımın içtenliğine, gücüne, sürükleyiciliğine güvenmeseydim, Günes Hareketi'nin ileri gelenlerini de bu içtenliğe, bu güce inandırmasam, onlan sürüklemeseydim burada mı olurdum bugün?

Mızıkkı derlerdi bana çocukken. Varsm desinler derdim. Dövülürüm, öldürülürüm ama yenildiğimi kabul

etmem. Ben-

94

95

den güçlü olanın bu gücünü elinden alacak gücü, ne yapar eder, bulurum. N. için yenilmek, yenmek kadar olağan. Ondan kolay bile. Oyun oynamağa meraklı değildi küçükken. Sonraları, bir konuşmamızda, "haydi, bir tavla atalım, ama haberin olsun, ben seni yenerim," dediğimde, "madem oyun oynuyoruz yeneriz de yeniliriz de, tasa mı?" dediğini unutmam. Oynamaktan vazgeçmemek için kendimi güç tuttum; geçmiş yıllar adma. Ama ona bir alt-yaratık diye bakamıyorum çünkü hem babama benzetiyorum onu, hem de biliyorum ki onun yaptığı yenilgiyi kabul etmek değil, onu umursamamaktır. Yani, gerçekte, oyunu oynamamaktır. Oyun lâf olsun diye oynanmaz. Oyunu gerçekten oynamak zorunda kalmasını istiyorum; babamda göremediğimi onda görmek istiyorum. O zaman da umursamazsa ona bir daha ilismem; ilismemekle kalmam, ölümüne dek, düşünüy bile görmediği bir genlik sağlamak boynumun borcu olsun ona. Nasıl olsa, yolu biz tutacağız daha iki kusak boyu. Ama yenilgiyi kabul ederse...

Dipnot

Yazar mı kararsız, kisi mi? Bu defterin basından bu yana "ben" diyerek konusan, bir kisi mi, en azından iki kisi mi? Kisi sayısının belirsizliği, ya da, alıslagelmis bir söyleyisle, kisinin tutarsızlığı, benim isime ne ölçüde yarar? Okuyanm sasırması gerek; okuyanm sasması, ürkmesi gerek. Dünyayı bütünüyle elimde tutabileceğim duygusu artıyor. En değişik kisilerin benliğini elimde tutabileceğim duygusu...

96

97

44.

anlığına da olsa, dirilip dirilmediğine bakacağım.

Kendimi bir ona göstereceğim. Ondan sonra öleceğime göre önemi kalmaz. Bir ona göstereceğim, çünkü, bir yerinden yırtılmamıs bir gizliliğin de tadı yoktur.

Baskent Araştırma Merkezi'ni benim yönettiğimi herkes biliyor. Kimsenin bilmediği, bu Merkez'in, gerçekte, iki ayrı kuruluş halinde çalıştığıdır. Buyruklarımı yerine getirenler bilmezler ki, herkesin saygı duyduğu Baskent Araştırma Merke-zi'nin kendilerinden haberi yoktur.

Yesil alandakiler atıs ustalığının, atıs gizeminin gerektirdiği esirgemezlikle ölüme hazırlanırken içlerinden çoğunun, hemen hemen hepsinin ölüme zaten yargılı olduğunu bilmiyorlar. Yalnız tek tek her biri, karsıdakilerden belli birini öldürmesi yollu buyruğu yerine getirmek zorunda olduğunu bilir.

Yenilgiyi kabul ederse, gözümde kendi kendini yıkan babamı gönlümde de o yıkacağı için, kendimi öldüreceğim. Ama öldürmeden önce, ezilesilerin topundan da çok yükleneceğim ona. Canı çıktığında, çukura atılacak pek bir parçası kalma-yasıya, bildiğim, düşünemediğim, uzmanlarımın bilip düşünemediği her türlü –yanlıs söyledim, türlü değil– her çeşit marifeti uygulayacağım. Hem de, sonuna dek, kendimi göstermeden. Yalnız en sonunda, ölmesinden az önce, gözlerini –alıslımıs acıyı artık asamayacaklarını anladıklarında çoğunun yaptığı gibi– bu dünyadan kopardığını –hiç değilse bu noktada çoğunluğa uyacağıma, benzeyeceğine güveniyorum nedense– gördüğümde, karsısına çıkacak, o kopmuş gözlerin yeniden, bir

98

99

45.

maya ne ölçüde saygı göstereceğini görmek, onu smamak istiyordum. Ders çalışmadığı, bilmesi gerekeni bilmediği için değil, sınıfın en iyi öğrencisinden de iyi olmak, kısacası, iyi öğrenciliği baskasma bırakmamak için, en iyi öğrencinin, en iyi öğrenci olduğunu bildiği kisinin yanında oturan, gerekirse ondan kopya çeken, daha gerekirse onu yanıltan çocuk, şimdi Hareket'in beyni olacaksa tam olmalı, bu yolda basımızda-kini

bile kullanmalıydı.

Atıs oyununu, atıs âyinini kabul ettirmek güç oldu. Kimse bunun neden gerekli görüldüğünü anlayamadı. Gizli bir hareketin, eski çağların gizli tarikatlarının başarısını sağlayan o yaygın çekingenliği bugün de yaratabileceğine, dolayısıyla açıkta gibi görünen Günes Hareketi'ne en büyük yardımda bulunabileceğine, kısacası, söylentinin gücüne, sonunda inandıra-bildik onları. Bön seylemiş, doğrusu; hepsi, hepsi... Elbette, sürekli olarak birbirini öldüren iki takımın, daha doğrusu, görünüşte –ama görünüşte olduğunu bilmemeleri gerekir– birbirini öldüren iki takımın bunca giderini göze almak, gider bir yana, atıs ustalığına erismiş, bu erimin ötesine bile geçmiş esi bulunmaz birtakım insanları birbirine kırdırmağa razı gelmek, Yönetim Kurulu'nu temelinden sarsan bir is oldu. Kolay değildi elbet bu tasarını onaylatmak. Ama Arastırma Merkezi tasarımı gerçekleştirmek üzere çalışmağa başlamadan önce, basımızdakinin –ne de olsa bir parça daha az gizlilik gerektiren– bir düşüncemi ne ölçüde savunabileceğini merak ediyor, ne kadar üstelerlerse üstelesinler tasarının benim kafamdan çıktığını söylememesi yolunda vardığımız anlas-

100

202

46.

47.

Dipnot

Arastırma Merkezi'nin içinde, herhangi bir sızıntıya olanak bırakmadan, ikinci bir kurulusu barındırmak, güç is.

Günes Hareketi denen seyin "açıkta gibi" görünmesi, anlaşılabilir.

Resmî bir bina olan Bilgiler Sarayı'nın bambaska birtakım isler için de kullanılmakta olması, isi büsbütün içinden çıkılmaz hale getiriyor.

Ama bütün bunların artık ne önemi olabilir? Bir yazarı durdurabilecek "inandırıcılık" esiklerini asmağa baslayalı epey oldu.

Biraz gizemli, biraz siirli bir sey göster insanlara; unuttukları, gömdükleri duyguları, duyarlıkları, içlilikleri biraz kısırtı; ne zamandır geride bıraktıklarına inandıkları birtakım çocukluk korkularını, kaygılarını, çekingenliklerini karıştırıp bulandır; ondan sonra da istediğini yaptır onlara. Açıkça görülecek tutarsızlıklar görülmez, ortaya çıkması istenmeyecek birtakım dolaplar, düzenler, hani biri görüvere-cek, söyleyecek olsa bile, iftira, karalama, çamur diye yadsınır. Böyle iftiralar eden kara çalıcılar yerden yere vurulur. Öldürülür belki de. Oysa bu adamcağızlar, bir seylelerin ardında bir seyleler görmüş, en azından sezebilmişlerdir. O kadar.

Ama beynin ödevi, her isi herkese! kendi gözümüzle (elbette,

202

103

Hareketin yönetici takımının benimsenmesine karar verdiği bu gözle bizim gerçek gözlerimizin hiçbir ilişkisi yoktur, ama bunun da bilinmemesi gerekir) göstermek olduğu kadar, bu gözü benimsemek istemeyenleri bulup ortadan kaldırmak, ya da, ortadan kaldırmadan önce, baskalarım kendi gözlerini kullanmaktan vazgeçirmekte araç olarak kullanmak...

Gizlilik, herhangi bir gizliliğe katılma, insanı hâlâ bağla-yabilen en eski, en ilkel bağlardandır. Çağdas dünyada erki, yalnız, gücü elinde tutmak diye değil de, insanların kafasını da, gönlünü de elde tutmak diye gören bizler, biliriz ki gizlilikler –ama iç içe, sayısız katlar, çerçeveler, kutular halinde gizlilikler– bize bu istediğimizi sağlamak olanağını verir. Herkesten gizlenen bir sey olmalı. Ama her gizleneni bilen birileri de olmalı. O da, su anda, benim. Ya benden bir sey gizlenecek olursa, haber alacağım kesin mi?... Haberim olmayacağını düşünemem...

48.

"İçeri gireceğini düşünemedim. Girdi. Orası bize yasak olduğu için kapının önündeki arabaların arasma sinip bekledim. Çıkmadı. Nöbeti arkadasa bıraktım. İçeride arkadaşları olsa gerek. Bu geceyi orada geçireceğe benziyor."

Bu çeşit saçmaları yazabilenler, isime yaramaz. Bu da atıs alanmda bulurdu kendini, daha önemli biri olsaydı. Bu durumuyla, olsa olsa, ancak N.'nin gölgesi olabilir. Daha tehlikeli birini buna nasıl gözetletebilirim ki?

"İçeride arkadaşları olması", gülünç. Ama bu salak gölge bunu nereden bilsin? Oraya gidenlerle düşüp kalktığı görülmedi daha, N.'nin. Oradakilerin en yaşlısı, ondan yirmi yas küçüktür. Girmesiyle çıkması bir olmuştur; bizim alık da f arkı-

104

105

na varmamıştır. Gitsin evinin önünde dikilsin gene.

Telefon da etmemiş verdiğimiz numaraya. Telefon numarasına benzeyen numaraya. Belki tuhaf, belki değil. Oysa o numaranın anlamını, biraz düşünse, çıkarabilirdi. İkimizden baskası için anlam tasımayacak bir numaraydı bu... Telefon etmediğine göre, numaranın telefonla iliskisiz olduğunu anlamış mıdır? Anladıyla, o numaranın anlamını da çözmüş demektir. Ama o zaman da, gerekeni yapmamış olmasından ben nasıl bir anlam çıkarmalıyım?

Oraya giden gençlerin aileleri bize ne denli bağlıysa, oradakiler de bizden o denli bağımsız. Aileler, paralarıyla dünyayı ellerinde tuttuklarına inanır, bizleri de etli kemiklerle beslenecek it sayar. Oysa günü gelince, ite döneceklerini bilmezler. Ama çocuklar için bizler, farkma bile varılmayan, öteden beri bildikleri

verde duran bir tiyatro dekoruyuz. Sahneyi genişletmek istedikleri zaman bir dokunusta yana alacakları... Öyle olmadığımızı kendilerine anlatmak için biraz daha bekleyeceğiz. Hareket, babaları değil, biziz. Tuhaf, insanlar babalarına, ailelerine, yakınlarına, dostlarına nasıl da güvenebiliyor, nasıl da onlarla ancak küçük çatışmalara girebileceğini sanıyorlar?

"Böcekler besken yüz, bin, on bin oldu. Önce dolapların arkasında, üstünde, raflara serilmiş kâğıtların altmda, çekmece köselerinde, boru yataklarında yuvalanırken gazetelerin, eski kâğıtların, kitapların aralarına girdiler. Ekmek kutularının, tencerelerin, buzdolaplarının, giysi ceplerinin içinden fırlar oldular. Yastıkların altından, çarşafaların arasından da hamamböcekleri çıktığını görenler, sanki bunu Beklemis gibi, böcek öldürücü ilâç yapımcılarını bir günde zengin ettiler. Bakkal dükkânlarında, çarşılarda, toptancılarda, fabrika depolarında ilâç kalmadı. Her kapıdan, her kutudan, kentin her evinden, her dükkânından, sürüler halinde çıkıp dağılan, kaçışan, kendilerini sulara, yiyecek tabaklarına atan bocek-

106

1Q7

ler, kentin sokaklarında bile duyulmağa baslayıp insanları öksürten, ağlatan, soluksuz bırakan, cinsel güçlerini yok eden ilâç bulutları yoğunlastıkça artlarında bıraktıkları sayısız kurbana aldırımsız bir yerden bir yere kosuyor, karsılarında güçsüzlük içinde tepinen insanlardan habersiz gibi, fırsat buldukları yere yumurtalarını bırakıyorlardı. Dünyanın bütün ilâçları da sıkılsa is isten geçmisti. İnsanlar zehirlenebilirdi bu kokulardan, bilesiklerden. Böceklerin sayısı, artık her tehlikenin ötesine atıvermisti onları. İlâç sıkmağa üslenen birileri belki hâlâ vardı bir yerlerde. Ama onlar da uyarısa, bir sey yapamazlardı bundan böyle."

İmzasına yarastırmadığı için takma adla yayımlatmış bu yazıyı. Oysa, bunu kimin yazdığı, gün gibi belli...

50. ?

İnsanlar, nedense, tasıdıkları değer konusunda pek *l;uhaf düşünceler besliyorlar. Alçakgönüllülük taslarlar, ardmndan, kendilerine söylenmiş bir sözü, bırakın onu, kendi ellerinden çıkmış bir isi,

beğenmezler, kendi değerleri konusundaki düşüncelerine yarasız görmezler, sözü söyleyene kızar, yazılarına başka bir adla imza atarlar. Kendini beğenmek içtenliğini, bunu belli etmek tutarlığını gösteremeyenler, aşağı-lanması yaratıktırlardır. N. için de öyledir diyeceğim. Diyeceğim ya... O hamamböcekleri

öyküsü çıktığı sırada kimse gocunmaz, kendisine kimse ilismezdi o yazdıklarından ötürü. Başka imza kullanması, çekindiğinden değil; imzasının kurduğu çerçeveye girecek bir yazı diye görmediğinden o yazıyı... İkiyüzlülük, bir

108

209

anlamda. İnsanların basma gelecekleri, sayısı gitgide artan birtakım böceklerden, hayvanlardan söz etmek yoluyla anlatmak,, öteden beri kullanılmış bir yöntem. Böyle, "çiğnenmiş sakız" dediği seylere burun kıvrırır beyimiz. Hem o yazıdan bizim alınmamız gerekir mi ki? Bu soruyu soruyorum kendime, ne zamandır. Her sorusumda da, evet, gerekir, diye karara varmaktan başka bir şey yapamıyorum. Oadaki o "hiçolum" dediğim, sessiz .güç, –kendinden başlayarak her şeyin yokum-sanabileceği düşüncesine dayanmakta olması gereken– herhangi bir durumu kabul etme gücü, bize karşı açıkça bağıırıp çağırandan bile tehlikeli kılıyor onu. Adamı gözümde büyütüyor muyum? Öfkesizliği, öfkelerinin –çok çok– parlayıp sönen, unutulmuş çesitten saman alevleri olması, düşündürücü... İnsanm öfkelenip saldırabilmesi gerek. Öfkelenebil-mesi için de sarsılmaz, değişmez birtakım örneklere dayanması gerek. Ardmda örnek bulmamak, yaratmamak, gene de yasayabilmek... Olacak şey mi?

51.

"Örnek, su ya da bu düşünceyle (art düşünce de olabilir), geçmiş dediğimiz tükenmez denizin orasından burasından derlenmiş damlalarla yarattığımız, gerçekliğine kendimizi inandırdıktan sonra baskalarını da inandırmaya çalıştığımız bir yapıntı..."

Bunu hangimiz yazdı? Hiçbirimiz. Oysa ikimiz de yazabilirdik. Elbette, arkasını başka başka biçimlerde getirerek... Bu tanıımı-yazan adamı üç gün önce dövdürdüm. Evinin önlerinde. Örneğe uyma dediğimiz ise ne denli önem verdiğimizizi öğrenmistir artık. Bundan böyle, yazı yazacağını, yazsa da, herhangi bir dergi ya da gazetenin –yakılma tehlikesini göze alarak– böyle bir yazı yayımlayacağını,

110

111

sanmıyorum.

Kullandığımız yöntemlerin bir büyük sakıncası var. Kabul etmek gerek. Yalancı da olsa, pehlivan, kahraman yaratıyoruz. Kendi pehlivanlarımız, kahramanlarımızla bakışım içinde. Bir aynada görünüyormuş gibi, ama bizimkilerin tersi... Örnekten çok, ters imgeler yaratıyoruz karşımızda. Hangi ayna kendimizi gösterecektir bize? Sürekli bir yürüyüş içinde gibiyiz, bir lunaparkın ecis bücüs görüntü veren aynaları arasında.

Bir örnek yaratıp bunun gerçekliğine inandıktan, kendimizden sonra da baskalarını inandırdıktan kelli, yasayışımızı kendi ölçülerimizi kendimiz bulup uygulayarak gütmediğimizi nasıl ileri sürerler? Geçmisse, babalarımıza özendiğimizden değil, ama yapılması gereken birçok şeyi ancak bu yoldan giderek insanlara kabul ettireceğimizi, ettirebileceğimizi görmezden gelirler. Niye? Geçmiste, değer verdiğimiz insanların bir ismi yapmış olması, özendirmeden önce, yüreklendirir. Örneksiz eylem ne kadar ürkek olur!

52.

Her akşam, yatmadan önce, küçücük bir yazıyla bir sayfasını doldurduğum bu defter, biraz dert olmuyor da değil. Rasgele biri eline geçirdi diyelim. Okuyabilirse alını karışlarım. Evde, arabada, burada düşürdüm, bir masanın üzerinde u-nuttum diyelim. Okuyanın basma neler gelebileceği bilindiği için, korkum yok. Kapağmda adım yazılı nasıl olsa. Kaldı ki kim bulur, kim getirirse, öğreneceğimi bildiğine, bilmesi

gerektiğine göre, alana gönderilmeği de göze almış demektir. Gene de, kimsenin haberi olmadan, birinin, bunu okumağa çalışabileceği duygusundan kurtulamıyorum. Beni bir gözetleyen olmadığına kalıbımı basabilir miyim? Gözetletense, ölünceye dek belki de sezemeyeceğim biridir. İnsan düşünebildiklerine karşı

112

113

önlem tasarlar. Düşünemedikleri? Sınırlarım olabileceğini, olduğunu, bilmez miyim? Ama is, bu sınırları durmadan genişletebilmek. Kisinin en zayıf olduğu yer, evi. İki gecede bir, isim var diyerek, burada yatıyorum. Düğmelerimin, bilgisayarımın, sayısız elimin ayağımın basında. Benim de kendime yarattığım örnekler var elbet.

N., üç gündür, izini buldurmuyor. İlginç. Yoksa beni de mi yanıltabildi? Birinin yatağında kurdunu döküyor olabilir. Kimin? Nasıl haberim olmaz? Sevim, kendisini Yargılamalar Bakanlığına götürdüğü günden sonra orada düzenlediği sorgu oyununun tutanaklarını bulamadığını söylüyor. Akıllı kızdır. Oyunu kendi tasarlamış, bana da beğendirmisti. Bakanlıkta bir bozukluk mu var? Birbirine düşman iki insan, iki kişi gibi çalıştırabileceğim tek adamım, Sevim. Bu işi başarır, ne denli güç de olsa. Bakanlıktan başlamalı. Yarından tezi yok. Ne yapıp edip N.'yi de buldurmak.

53.

Aramızda tartışılacak, tartışılacak tek konunun, "yalanın bir düzen haline getirilmesi" olduğuna öteden beri karar vermiş gibiyiz; yoksa, gibiydik mi demeli?... Aramızda bir şeyler olup bittiğinden bu yana geçen yıllar, o olup bitenleri çocukluğumuzda bıraktı. Yasını basını almış insanlarınız simdi. Oysa, yasayışmda sürdürüp gittiği davranışlara bakılırsa, ya büyümediğine karar vermek gerekiyor, ya da, bir bakıma, bana meydan okuduğuna. Gizli kalması, en azından utanç duyması gereken ilişkilerini, açıkça sürdürmekten su kadarcık çekinmiyor. Söylenmemesi gerekenle söylenebilecek olanı hiç ayırt etmeğe çalışmadan, düpedüz söylüyor duyduğunu, düşündüğünü. Bunu düşünce özgürlüğü kılıfına büründürmeğe de kalkmı-

124

125

yor. Ayrıca, kınanmaktan, ayıplanıp eleştirilmekten en az benim kadar hoslanmadığına kalıbımı basacak durumdayım. İlişkilerini sürdürmekte gösterdiği açıklıkla bana gözdağı vermek istediğini de düşünebilirim. Ama, nedense, onun bana zarar vermek istemediğine inanıyorum; hiç değilse, kendince gerekmedikçe, (benim bunca güçle kurduğum gizlilik düzenimin mutlaka bozulması, yıkılması, beni de vurmanın vakti geldiğine karar vermedikçe) bana zarar verecek bir şey yapmayacağını sanıyorum. Ben her şeyin (ardmda değişik, baska) bir şey gizlediği bir dünya yaratmağa çalıştıkça, herkese dünyanın öyle olması gerektiğini anlatmağa, herkesi buna inandıрмаğa çalıştıkça o, insanların da, eylemlerin de, ancak gerçek yüzleriyle görünmesi gerektiğini savunuyor. Ne var ki, insanlar, ancak gizliden, gerçek yüzü bilinmeyenden korkar daha çok. İnsanlar, korkmalı üstelik.

C/JL.

İnsanlar, elden geldiğince daraltılmış bir ahlâklılık alanının sınırlarını asmamalı, gönüllerinin istediğini yapamamanın erdemine inanmalı. Ancak böyle sıkışmakla düşmanlarını, içlerindeki kurtları görüp tanırlar, onlara karşı gerçekten savaşırlar.

Bir temizlik gerek. Hareketin ilk amacı bu. Bu temizlik yapılmadan baska işler, nasıl olsa, gerçekleştirilemez. Bu temizlik, herkesi suna inandırabilmeli: İçimizdeki kötüler, bozuklar, düşmanlar, ne ölçüde, ne çapta temizlik yapılsa gene de kolay kolay tükenmez; gene de pusuya yatıp uyduğumuz, aldrırsızlık ettiğimiz bir anı beklerler. Ondan ötürüdür ki sürekli bir uyanıklık içinde bunların en küçük kımıltısını bile

226

227

gözden kaçırmadan beklemeliyiz.

R.'nin, sehrin dışında, oraya girip çıkanlardan baska kimsenin bilmediği bir yer olması, oraya girip çıkanları aldatma-malıydı. Ayrıcalıklı yaratıklar sanıyorlar kendilerini. N. için yeni bir dünya bulmak gibi bir şey olmuştur oraya girmek. Ama onların da sırası gelmek üzere. Bilmiyorlar ya, bir şey değişmez. Belki onun oraya girmesi, kendi için de, onlar için de, sonun yaklaşması sonucunu doğuracak. Üç dört olasılık düşünebiliyorum. Ama hepsi, onların, oralarm bastırılmasıyla sonuçlanacak. Çıkacak patırtı da, Hareket'in her şeye el koymasına doğru atılmış en kesin adımla yatıştırılacak. Tarihi, onların sandığı gibi değil, bizim karar verdiğimiz, önceden yazdığımız biçimde gerçekleştireceğiz. Ama temizlik bitmeyecek. Günün birinde bu temizliğin ucu bize dayanırsa, kendilerine hazırladığım temizlik karşısında belki ancak saskınlık gösterecek kadar vakit bulabilirler o temizlikçiler. Ancak o kadar vakit bulabilirler!

118

55.

Küçük bir kızken kendisiyle alay etmeğe kalkışmış olmasaydım bugün burada bulunmaz, bu işlerin içinde olmazdım, diye düşünmek ara ara kendimi alamadığım bir şey; yanlışlığını bildiğim halde. Aranızda kural dışı bir ilişki var mıydı, yok muydu? Bugün bile bilmiyorum. Ama o zamanki kafamla bunun, böyle bir ilişkinin, ne olabileceğini de bilemezdim; arkadaşlar arasında konuşur dururduk bildiğimiz bilmediğimiz bir sürü konuyu; bu da onlardan biriydi. Hosuma giden bir adam olduğu için, kendi kendini pek beğendiği açıkça belli bu adamı iğnelemek istediğim için, o sözleri etmistim o gün. Umduğumdan, beklediğimden de sert oldu tepkisi. Nikâhlı karısı oluverdim çok geçmeden. Nikâhlı kocam olduğu halde ırzıma

221

geçti diyebilirim. Birkaç yıl sonra ayrıldık ama gerçekte yalnız yataklarımız ayrıldı. Birlikte çalıştık. Simdi de yardım-cısıyım. Her gün görüşüyoruz. Kimi gün, saatlerce birlikte oluyoruz. Karısı, yani benden sonraki, bu durumumuz karşısında kıskançlık duymamağı ancak yıllar sonra öğrenebildi. Bugün, orta yaşlı bir kadın kafasıyla düşünüyorum da gerçek karısı benim diye karara varmağı pek aykırı bulmuyorum. Yıllarca önce ettiğim, onu öylesine kızdıran sözler, onun kadar sizinle de ilişkiliydi. Haberinizi ölücü mu olmadı mı, bilmiyorum. Ama benim yaşamıma hiç girmediniz, benim farkıma bile varmadınız; onun yaşamından da —o yaşamda bir yeriniz var idiye bile— ben araya girmeden çekilmistiniz. Oysa gölgeniz —öyle diyeceğim, baska söz bulamıyorum— üzerimizden eksilmedi.

56.

Bu kez, görevim epeyce güç. Nicedir, işleri de duyguları da abartmaktan çekinir oldum. Yanıbasımda, ya da hiç bilmediğim bir yerde bir baska insanın, çektiğim acıların, karşılaştığım güçlüklerin, duyduğum sevinçlerin kat kat büyüğünü çekebileceğini, duyabileceğini, kat kat büyüğüyle karşılabileceğini anladığım, daha önemlisi, düşündüğüm zamandan beri, yani onyediyedi, onsekiz yıl kadar oluyor, kendisinden ayrıldıktan kısa bir süre sonrasında rastlıyor bu dediğim, iste, o zamandan beri en büyük acıları bile biraz küçültürüm gözümde, gönümde. Bütün bu sözler, bir bakıma boş sözler; olsa olsa kendimi size biraz, bir parçacık tanıtmaya yarar; onun için de, a-lakoymuyorum kendimi yazmaktan. Evet, görevim oldukça güç

222

223

diyordum. Gerçekte, sanırım hemen hemen herkesin çok güç bulacağı bir görev bu. Üstelik, basarsam da basarmasam da, gereğini yerine getirsem de getirmemeğe karar versem de, bana verilebilecek, verilecek son görev olacak. Ya ölmem, ya kaçmam, ya da bambaska biri olmam gerekecek; öylesine bambaska biri ki, bunun güçlüğü karşısında kaçmak daha kolay görünüyor, hele ölmek, hepsinden kolay; kendimi öldürmek durumunda da kalsam...

Yazı yazmasını bir parça öğrendimse, ikinizi okuyarak öğrendim. Doğrusu bu ya, sizlere yarasır bir öğrenci değilim; besbelli. Gene de yazıyorum. Yazı değil bu, nasıl olsa. Beni çok kınamayın. Bu kâğıtları size ulaştırmak benim için çok kolay. Ne var ki, bunları okumanızın sizin için en yararlı olacağı vakti su anda kestiremiyorum. Birkaç gün sonra, ister su ister bu biçimde, ben ben olmayacağım artık. O güne dek vakit buldukça bunları yazacağım size. Ulaştırması... Ayrıca düşünmeliyim onu.

57.

Bir bakıma, en gizli, su anda düşünülebilecek en gizli —ama kimin için, kim açısmadan "en gizli"?... Doğrusu ya, sorsanız söyleyemeyeceğim. Görünüşte bir memurum ben. Bana buyruk veren de memur görünüyor. Ama gördüğü isler, yaptıkları, bana yaptırdıkları bu memurluğun bütünüyle dışında. "Gizli"... Evet, bizim açımızdan; ama biz, gerçekte, kimiz ki?...— evet, en gizli bir isi size açmağa niyetlenmekle kendimi kötü bir

duruma düşürüyorum. Gene de, diyorum ki, iki kisinin kurup yürütmeğe karar verdiği bir tasarrının gizli tutulması, birinin kafasındaki düzenin bir gerçeklik olabilmesinin kosuluysa, bu gerçekleşme iki kisinin susmasına bağlıysa, kendini dev aynasında gören birkaç kişi var demektir. Biz kendimizi bir

224

225

seyler sanıverdik iste. Kızmakta ne kadar haklılar; siz, böcekleri —onların sizin elinizden çıktığını siz ne belirttiniz ne de gizlediniz ya...— yazmakta ne kadar haklıymısınız. Biz kendimizi bir seyler sanıverdik çıktık; gerçekte herhangi bir gücün bizim elimize geçmesi için bile daha çok, pek çok uğrasmamız gerekecek. Uğrasiyoruz da. Ama bu çabanın gitgide kirlenmesi beni kaygılandırıyor.

Uzun süredir, tasarladıklarımız gelip gelip üç noktaya dayanıyor. Bize karşı olanların sayısı pek büyük. Bizi küçümseyenlerin sayısı da azımsanacak gibi değil. Bizi kullananlar, kullanmağa elverişli bulanlar bile, bizden sayıca çok, neredeyse... Kullanılmağı kabul ettikse, nasıl olsa bir gün her şeyin elimize geçeceğine inandığımız içindir. Bu inancım azalmadı. Biz kendimize göre haklıyız; güzel, büyük bir şey istiyoruz, gerçeklestireceğiz de. Ama demin sözünü ettiğim kirlenme, nesnel olgulara girer. İnsanların vurulup öldürülmesini, haklı bir is diye savunmak gücünü bulabiliriz kendimizde. Ama eski çağlarda ancak sarayların küçük düzenbazlarının tasarladığı, başvurduğu ya da yaptığı, islediği küçüklükleri toplum ölçüsünde büyüterek tasarlamak, işlemek, o kadar övünülecek bir şey sayılır mı?

58.

Büyük islerin küçük ahlâk ölçülerine kapanarak görülmeyeceğini bizden önce söyleyenler çok. Bizse, bir yandan —o da yerine göre— o küçük ölçüleri daha da daraltmak üzere bağırıp çağırırken, yapılması gereken temizliği her türlü ölçünün dışına tasırmak gereğini bir inanç haline getirmek için uğrasiırken, herkese boyun eğdirmek isteyeninin engel bilmez, engel tanımaz davranışını (kendi aramızda bile) üstü kapalı bir biçimde benimsemek istiyoruz. Gizliliği, yani bilinmeyi, korkuyu, gözdağımı, yıldırma baskalarına karşı kullanırken, içimizde de bunları en yeğin biçimleriyle kurduğumuzun, neden sonra, farkına vardık. Bugün hiçbirimiz geri dönemez, hiçbirimiz vazgeçemeyiz. Oysa hiç değilse birkaçımız, biliyo-

226

227

ruz ki birtakım dönülmez sanılan yerlerden her zaman dönülebilir; yeter ki durduğumuz yerden ileriye değil, ileriden, durduğumuz yere bakabilelim. Güçtür bu is, ama olmayacak, yapılmayacak bir şey de değildir. Evet, hiç değilse birkaçımız bunu hâlâ biliyoruz, daha unutmadık. Ama unutacağımız günler yakın gözüküyor.

Anlatmak istediğim, epey karışık; bilmem becerebilecek miyim? Bir oyun düşünün: Kara tasların kazanması gerekiyor. Karaların yanında kırmızılar, sarılar var. Karsılarında yeşiller, morlar, aklar. Bir tase bir tas almak oyunu çok uzatır, kazanmanızı önleyebilir. Nasıl oynamalı ki bir tase karşı iki, üç tas alınsın

karsıdan? Dahası, sizin yanımızda oynayanlardan da bir, iki, üç tas alabilirsiniz?

Bu soruya, niye gizleyeyim, onun da yardımıyla, gerçekten doyurucu yanıtlardan birini ben buldum. Ama, görüyorsunuz, övünemiyorum.

59.

128

Bir parça olsun övüneceğim, övünmek isteyeceğim bir baska bulusum var. Sizin de, yazılarınızdan birinde, sanırım bizim tasarladıklarımızdan habersiz, sözünü ettiğiniz bir sey... Onun için yazıyorum.

Doğrusunu isterseniz, "Geceyi Örenler" adlı yazımızda, oyun oynayan çocukların kendi aralarında islev bölümü yapar, birine "sen haydut ol", ötekine "sen polis ol", berikine "sen casus ol" derken içlerinden en esmer olanına, handiyse zenci sayılabilecek olanma "sen de gece ol" diye görev vermeleri ne denli gerçek bir çocukça düşünce gibi geldiyse bana, "büyükler arasmda geceyi örenler sabırlı ellerinde uzun sisleri, önce korkunun yününü, ilmek ilmek, sıra sıra ördüler; kendilerini de ya-

129

kaçak ates yününün yumakları, torbalarında, sırasını bekliyordu," deysinizi o denli özentili, size yakışmaz bulmuş ama derin bir kuskuya da kapılmıştım. Bize, bir seyler bildiğinizi mi anlatmak istiyordunuz? Neden sonra kararımı verdim; olsa olsa bir sezgiydi bu.

Oysa korku, bizim gerçekten, isterseniz bilimsel diyebileceğiniz bir yolda, kullanmağı kararlaştırdığımız bir duyguydu. Çesitli biçimlerde kullandık onu, siz de biliyorsunuz, nem de iyi biliyorsunuz. Ama demin "bulusum" diyerek övündüğümü söylediğim bir biçimi vardı ki bu kullanışımızın... Ana düşüncemiz suydı: Bütün varlıklarıyla Hareket'e bağlanmış gençleri –özellikle gençleri– bir büyük çeliski içine düşürmek... Bir yandan, en aşırı davranışlarında bile, korkacakları bir sey olmadığını, kimsenin onlara gerçekten bir sey yapamayacağını duyurmak; bir yandan da...

60.

Gelip sizi Yargılamalar Bakanlığına götürdüğüm sabah beni tanıyamadınız, biliyorum. Neredeyse otuz yıl önceki bir okul arkadaşlığının anısına dönmeniz, sizden beklenemezdi elbette... Bu sözüm pek iddialı, farkındayım. Ama, üzerinde çok durduğumuz adamlardan birisiniz; sizi biraz tanımağa çalıştım. İstittiklerimden, öğrendiklerimden sunu çıkardım: Geçmiş, olup bitmiş seyler, sizin gözünüzde, ancak pek garip süzgeçlerden geçirildikten sonra anısı saklanacak –ya da saklanmayacak– seyler... Pek iyi anlatamıyorum ama, beni tanımadığınız gibi en ufak bir "gözü ısırma" tedirginliği de göstermemenizden, bu çıkardığımın, vardığım bu sonucun doğru olduğunu anlıyorum. Kimi söz, kimi yüz, ancak sizi ilgilendir-

230

231

diği, duygusal bakımdan sizi tedirgin ettiği ölçüde, su ya da bu biçimde, unutulmaktan kurtulabilmiş. Bir düş içindeymis gibi yasıyor, kendi sözlerinizi de, baskalarının sözleri kadar, kolayca unutupuyorsunuz. Beni tanımanızı beklemiyordum. Onun için sizi gelip alma isini üstlenmistim. Ayrıca, göreceksiniz, bu is ancak benim isim olabilirdi. Ama bir parça da tedirgindim. Olur a, benim anım-sayamadığım ufacak bir seyden ötürü beni unutmadıklarınız arasına koymuş da olabilirdiniz. En azından "ben bunu bir yerlerde görmüş gibiyim" yollu yandan, kaçamak bir bakışla bakardınız bana, ardı da gelebilirdi. Öyle bir sey olmadı. Ne yalan söyleyeyim, onunla dostluğunuzun bozulmasında payımdan böylesine habersiz olunuza hem sastım, hem de, biraz, bozuldum. Bir yandan da anladım ki tasarladığımız oyunun bas kisisi olacağınız halde bizi aklınıza bile getirmeyecektiniz.

61.

Bir yandan da, diyordum Hareket'e bağlı gençlerle ilişkili olarak, bir yandan da kendilerine düşmanla kusatılmış olduk-larını düşündürmek... Saçma gibi gelebilir, ama korkunun isleyisini iyi bilenler, bunun hiç de saçma olmadığını görebileceklerdir. Asırlıklarında kendisine dokunulmayacağını bilmek, kisiyi,

eylemlerinin büsbütün azgınca olmasına götürür. Bu da bir yandan, gerçeklikte, düşmanların sayısını artırır; bir yandan da, düşlemede, gitgide kabaran bir düşmanlık dalgası karşısında kendini savunmakta olma, haklı olma duygusunu doğurur. O zaman en gündelik, en haklı isinizi bile yaparken, diyelim, yasal suç bulunamayacak bir yazıyı, bir dergiyi yayımlayıp satarken bile düşmanlığın gerçekliği –isterse,

232

233

ancak kafanızda bulunabilecek gerçekliği olsun bu... – karşısında dolambaçlı yollara, düzenlere başvurursunuz. İçinizdeki korku da büyür, kin de. Pek kötü bir buluş değil, kabul edersiniz sanırım. Ama farkındayım, size yazmak, anlatmak istediğim şeyi, hep daha sonraya bırakıyorum. Oyalanıp duruyorum. Bunca yıllık katı bir duygu –ya da duygusuzluk– eğitiminden sonra niye bu duruma düştüğümü, doğrusu, anlayamıyorum. Size bunları yazmak yetmezmiş gibi...

Üç gün sonra yurt dışına gönderileceksiniz. Su anda nerede olduğunuzu bilemediğimiz için bu haberi vaktinde veremedik. Diyeceklerinizi de biliyoruz, bu haberi alınca. "Ben, öyle, hazırlıksız..." Sizi kandıracağız gene de. Kandırılmayacak insa^ yoktur ki! Hele siz, "serrine lanet" diyerek, istemediği birçok şeyi –istenmesinden usanarak– yapmış bir insansınız, biliyoruz. Onu da, biliyoruz!...

62.

Dipnot

Ağrılar, acılar karşısında, herkes, herkesin, kendi gibi tepki göstermesini bekler; daha doğrusu kendi tepkisinden başka türlü bir tepki olabileceğini, gösterilebileceğini değil usuna sığdırmak, o usun kısıncılığından bile geçirmez. Bunun içindir ki acılar, ağrılar, fiziksel öznelliklerinin ötesinde de paylası-lamaz. Kıskançlığımızı, benzemezliğimizi, indirgenmezliği-mizi en çok bu alanda gösterir, savunur; insanları, belki de, en çok bu alanda küçükseriz. Karşımızdakinin tıpatıp aynı acıyı, aynı ağrıyı çektiği bir aygıtla saptanıp gösterilse, bu davranışımız, bu tutumumuz değişir mi? Sanmam.

O aygıtı inanmamağı yeğleriz herhalde.

Dipnota düşülecek dipnot

Dipnotlar şimdi bir daha nitelik değiştirmiş oluyor. Oysa...

134

235

63.

Yüzyıllardır, tırnağın, yumruğun, kemiğin, kasın (ya da uzantılarının) gücünü unutmadığımız, her fırsatta kullandığımız, örtük deyimlerle yücelttiğimiz, ara ara da açıkça övdüğümüz halde, inanılmaz bir ikiyüzlülükle bu gücü sanki asılmalı, bastırılmak, öldürülmeliymiş gibi göstermiş; usu, anlığı, kullanılacak tek yol, erisilecek en yüksek kat diye bel-letmişizdir. Simdi olan bitense, tırnağımızın, yumruğumuz, kemiğimiz, kasımızın, bu duruma baskaldırması; başka bir şey değil. Onların öcünü alıyoruz şimdi; alabilecek kadar açık sözlü olabildiğimiz, bu ikiyüzlülüğü ikiyüzlülerin suratına çarpabildiğimiz için. Tırnağın, kemiğin, demirin, yıldırganın gücü yeniden saygı görecektir. Bu gücün egemen kılındığı yerde, kısa sürede her şey yerine oturur. Herkes sınırını bilir, yapabileceğini bilir. Bir noktada toplanan güce herkes uymasını öğrenir.

Oysa size ne kadar aykırı bir şey bu; değil mi?

Neyse, sözü daha çok uzatmamalıyım artık. Bugün bütün bu kâğıtların durduğu zarfı kapayacağım, size ulaştırılması için hazır edeceğim. Yola çıkmadan önce yapacağım üç şeyden biri de zarfı size yollamak olacak. Bugün, nerede olduğunuzu saptadık. Size verilecek yönergenin ardından, gecikmeksizin yola çıkmanız istenecek. Yol belgelerinizi, katılacağınız toplantıda nasıl bir tutum takınacağınızı belirten yazıları size iletecek olan görevli, benim yolladığım adam. Bu zarfı da size o verecek. Umarım, görevliler – adamımın yanında bir yardımcısı da olacak çünkü– gittikten sonra arkadaşınızla konuşarak vakit

harcayacak yerde, size verilen kâğıtları okursunuz. Sasırıp sasırmayacağınızı kestiremem ama, dilerim, arkadasmıza çok sey birden belli etmezsiniz.

Bastan beri anlatmak istediğim suyu:

Bize karşı olduğunuz herkesçe biliniyor. Ülkeyi temsil etmek üzere toplantıya katılacak üç kisiden biri siz olunca, gerek orada, gerek burada çok sey değisir. Gitmek istemezseniz, bes dostunuz –sizinle duygusal iliskiler kurmus olmaktan baska hiçbir suçu bulunamayacağı iyi bilinen bes dostunuz– resmî bir bahaneyle, hiç de resmî olmayacak bir biçimde bizim adamlarımızca sıkıştırılacak, sizi "ele vermek" zorunda bırakılacaklar; bu is, daha sonra, gene resmilestirilecek, basının bunu –çok değişik bir biçimde de olsa– haber alması sağlanacak; böylelikle, resmen, gereken islemi görmek durumunda bırakılacaksınız. Dostlarınız bir yana, ailelerine de, "tutumunuzu, tutumlarını" paylasanlara da yazık olacak. Giderseniz, toplantının son günü aksamına dek "kaçmağı" kendinize yediremeyeceğinizi, bizim için değilse de sizin gibi aydın-

236

137

lar adma konusabilmek için sabredeceğinizi biliyorum.

Yanılmakta olabilirim elbet, bunu söylerken. Ama "kaçmanız", yani toplantıya dönmek istememeniz halinde bizim de bos durmayacağımızı bilmeniz gerekir.

Ama toplantının bittiğı aksam, öbür temsilcilerimizle birlikte dönmek, hiç değilse bir süre oralarda kalmak düşüncesi aklımızı çelebilir. Öbür iki temsilci, dönüş hazırlıklarını görmek üzere odalara çekilecek, sizi rahat bırakacaklar. Siz de, istediğinizi yapmakta özgür sayıldığımız düşüncesine kapılabilirsiniz. Sasılacak bir sey olmaz bu!

Hava karardıktan sonra gezmekten çok hoslandığınızı biliyoruz. Herhalde sokağa çıkacak, o yabancı baskentin bildiğiniz birtakım semtlerine, kahvelerine, dükkânlarına doğru gideceksiniz. Ancak, sizi izlemekte olacak bir adamımız, çok geçmeden sizi vuracak. Ölecek kadar değil; ama, ağır yaralanacaksınız, çok ağır... Hiç değilse, pek usta atıcımızdan, keskin nisanımızdan isteyeceğimiz, bu. Siz hastanede yatarken, bu adamın, bizim görüslerimizi savunan bir kisi, bize karşı olmadığını adım basında belirten bir baska kisi ile birlikte toplantıya katılmağı kabul ettiğiniz için size kızmıs bir "düşmanımız" olduğu ortaya çıkacak. Ben, ıı baska biriyle değis tokus etme hazırlığını yapmış durumdayım. Ama bilirsiniz, böyle takaslar sessizce yapılır. Siz hastaneden çıktıktan sonra ne isterseniz yaparsmız artık. Ölmemeniz, içten dileğimiz.

Buna karşılık, böylesine bir cinayet isleyebilen "düşmanı-mız"ın armdan koparılacak güürültü bizim çok isimize yarayacak. Baskı yaparak, elde etmek istediğimiz birkaç sey, avu-cumuza konuverecek. Kolaylıkla kestirebilirsiniz böyle seyleri... İsin ilginç yanı su olacak elbet: Kimse, resmî gibi görünen bu islerin ardında kendi çalışmalarımızı yürüttüğümüzü sezemeyecek.

Tabii, bütün bunlar, bu kâğıtların, bu yazdıklarımın, size ulaştığı anda okunmasıyla değisebilir; sanırım değişir de...

Adamımın zarfı açması olasılığı pek yok. Öyle sanıyorum.

Ama onu da hesaba katmak yerinde bir is olur. Hos, açsa da, açmasa da, ben bu davranışla kendimi her türlü düzenin dışına çıkarmıs oluyorum. Bunları size niçin bildirdiğimi de merak etmeyin. Bunun nedenini, niçinini belki anlatabildim de... Ama ne denli başarı gösterdiğimi, bu noktada kestiremiyorum. Görevli bu kâğıtları okursa, sizin hiçbir seyden haberi niz olmayacaktır. Ben, kaçtığım yerden, basınıza gelenleri belki isitirim. Kim bilir ne yeni çoraplar örülecektir sizin

basımıza, baskalarının basma... Zarfın üzerine yazacağım ".../
.../... günü 'da açılmak üzere" yazısına aldanmayıp açsa
nız, olacağı biteceği daha buradayken öğrenseniz, ne iyi olur
du! Baska ne dileyebilirim? Ayıp olur.

138

139

Ur

>

İHPİİİHBİİİ^E^HİU.

Rastlantılar her zaman gariptir. Rastlantı olduğuna, gerçekten rastlantı olduğuna karar verebilirseniz hele... Ne ki, sizin gibi yazarlar, bir yandan, aydınların hepsinde –ya da, hemen hemen hepsinde– rastlanan "olgulara bel bağlama, ussal olmayan isleri neredeyse yok sayma" eğilimini bastan beri, eğitimlerinin bir parçası olarak taşıdıkları halde, bir yandan da ussal olmayana, olguya dayandırılmayana, anlatılmaz bir yakınlık (özgür olduğu düşünce kapılanların kendilerine yasak edilen seye duydukları karşı konması olanaksız yönelimin verdiği hazza benzer bir haz içinde, herkese meydan okurcasına ortaya, göz önüne serdikleri bir yakınlık) duyarlar. Bu yüzden de, çocuktan bile kanağan olurlar, kimseyi –yani ken-

143

dilerinden baska kimseyi– kandıramayacak olaylar karşısında. Örneğin, bu karşılığımız gibi bir rastlantı karşısında.

İsin tuhafı (üstelik, isin doğrusu) ben sizden çok hoslandım. Size her zaman saygı duydum. Kitaplarımızı okurken kimseye açamadığım seyleri açıkça söyleyisiniz karşısında, benim de adıma konduğunuzu gördüğüm için, beni bilmediğiniz halde benim de yasama hakkımı savunduğunuz için, saygı duydum size. Bir gün yanınıza- gelip "bize gidebiliriz" diyeceğimi, diyebileceğimi, ne yalan söyleyeyim, düşünmede bile göremezdim. Sizi beğenmeğe hazırdım. Ama adımı hiç isitmediğim bir insan da olsaydınız, sizi görünce, sizi görür görmez, hoslanırdım. Size "bize gidelim" derdim. Tuhaf olan, bu durumda, bu görevin bana verilmesi. Bana, ilk on dakikadan sonra "sen" demeğe başladınız. Kolay kolay "sen" diye seslenmediğinizi de biliyorum. Dosyanızda bunu belirten bir not bulunması, dikkatimi çekmişti. Oysa bizim kusak, herkesle senli benli konuşmağa alışkın olduğu, "siz" demeğe ancak pek sıkıcı bir üst-üst ilişkisi içinde razı olduğu halde, ötesi düşünülemezcek bir yakınlık içerisindeyken bile ben size "siz" diyeceğim. İkimiz de, birbirimize verdiğimiz özel yeri, alışkanlığımızın dışına çıkarak anlatmış oluyoruz bir bakıma. Ne yazık ki, karşılığımız bir rastlantı değil. Genç de olsam, böylesi us dışı sözler etmemem gerektiğini bilecek ölçüde büyüdüğüme inanmak isterim; sonra da tutar, o usdışı seyleri söyleyi söyleyiveririm. Sizinle görüşmeği her zaman istemiş bir kisi, düşünde bile görmediği bir ölçüde size yaklaştıktan sonra, bunun rastlantıya değil, hesaba dayanması karşısında yeriniyor.

Olacak is mi bu?

Dipnot

Simdiki durumda dörde bölünmüş olmam, ulaşmak istediğim simgesel kavrayıcılığı gerçekleştirmekte beni ne ölçüde başarılı kılabilir? Daha doğrusu...

Hayır, ne diyeceğimi bilemez duruma gelmenin de herhangi bir anlamı olamaz...

244

145

66.

size "bakkala gideceğim" demistim. Doğru değildi elbet. İki kapı öteden zarfları almağa gittim.

Oysa, olmayacak işler bununla kalmıyor. Bir süre önce, bambaska bir görevle, sizi tuzağa düşürüp

düşünmediğiniz seyleri söyletme göreviyle yanınıza gönderilecektim az kalsın! Yanınıza gelince her şeyi açık açık anlatıp kendimi –belki önce sizi, sonra kendimi– vurmağa karar verdim. Ya da, öyle karar verdiğime kendimi inandırmıştım. O görevi vermekten vazgeçtiler sonra. Simdiki görevim ise, yalnız, su mektubu size vermek. Zarfın üzerindeki yazıya bakılırsa, bunu yedi gün sonra okumanız gerekiyor. Su büyük zarftakini ise hemen açıp okuyacaksınız. Ne olur, ikisini de şimdi açıp okuyun.

Bu sabah telefonda uzun uzun konuştuktan sonra çıktığımda

246

U7

67.

yakmam buyurulmuştu. Yaktım. Herkesin önünde. Ask mektupları bunlar, diyerek. Utancımı biraz bastırmıştım böyle demekle. Görevim yoktu artık. Siz girdiniz. Telefona gittiniz. O telefonda niye öyle cevap verildiğini hâlâ anlayamadım. Yanımıza geldim. O saatte gecem gündüzüm sizinle bir olmamıştı daha.

Gecelerle gündüzler birbirine karışmadan önceydi. Sizin karşınıza çıkıp iki mektup vermem buyurulmuştu. İssız bir yolda yürüyordunuz. Arkanızdan biraz hızlıca yürüsem yetisirdim. O sırada gecelerimle gündüzlerim birbirine karışmamıştı daha. Bir kır ortasında size yanasacak bir ulak olmak istemedim. Her şeyi göze alarak arabamı, Bilgiler Sarayı'nın arka yolundan R.'ye, kulübe doğru sürdüm. Gelmeyebilirdiniz. Sizi daha sonra da bulurdum. O telefon numarasını söyleyerek yanınızdan geçen, sonra da gözden yiten, bendim. O noktada, yüzümün arkadasınızın yüzüne benzemesi gerekiyordu. Arabada maskeyi çıkarmıştım, belli belirsiz bir utanç duyarak. Kulüpten telefonla durumu bildirdiğimde mektupları hemen

148

149

1

68.

"En azından, daha vurulmayacağına benziyoruz Sevinç; birlikte olacağına benzeriz daha bir süre..."

Getirdiğim zarflardan ne çıktığını söylemediniz. Okurken yüzünüzü benden saklamadığınız için biliyorum, çok sasırtıcı şeyler vardı herhalde o yazılarda. Bir şey sormak da istemiyorum, öğrenmek de. Ne olur yanlış anlamayın beni. Ama onları size ulaştırdığım su anda ulaklığım, görevim gene bitmiş durumda. Simdi, elimden gelecek bir şey varsa, önleyebileceğim bir kötülük varsa, yalvarırım, söyleyin. Sizi bilmem ama ben, bu kapıdan çıkınca, vurulabilirim. Kim bilir, belki burada, birlikte geçirdiğimiz günler de, birilerinin hesaplarına, tasarılarına uygun. Bilemiyorum artık. Geceler gündüzler birbirine karışınca, bir insanla bir olunca, inanılmazlar inanılır, inanılırlar inanılmaz oluyor.

250

152

69.

70.

1 :

Dipnot

Her şey yoldan çıkmağa başlıyor. İyi. Belki de kötü. Ama ben kendime ne diye bakıyorum ki? Karar verdim mi?

- Duygularımı dile getiririm, ya da dile getirdiğim duygular, ya da, kim bilir, hem biri hem öbürü, sizi sasırtıyor gibi. Oysa, karşılaştığımız anda hiç de saskınlık duyuyora benzemiyor-dunuz. Ben görevimi, dersini içinden yineleyen bir çocuk gibi, usumun bir kösesine atmıştım yorulup; heyecanımı bastırmağa çalışıyordum. Siz, neredeyse, beni bekliyor gibiydiniz. Sevinç adını duyuncaya dek, daha önce söylenmiş bir şeyle de birles-tiremezsiniz benim karsımıza çıkışımı.

Gözlerinizde bir parıltı vardı bana bakarken. Tesekkür etmeliyim size.

Bakın, sizinle bir araya gelisimi baskalarının hesaplarına borçlu olduğum için yeriniyor, sizinse beni beklediğinize, beni

252

253

tanımadan beklediğinize inandırmak istiyorum kendimi. Bu ölçüsüzlüğü kınayacağınızı da düşünebiliyorum. Kınamanızı bekliyor, size yakıstıramayacağım bir davranışı göstermediğiniz için de sizi kısırtmağa çabalıyorum. İpe sapa gelmez sözler söyleyerek, içinde bocaladığım bu karanlık sularda yüzmeği becerebildiğime inanmak istiyorum.

Biliyorum, burada daha çok kalamayacağız. Çıkmanız gerekecek. Çıkmanız gerekecek. Kararmızı veresiye daha birkaç saat, birkaç gün geçse bile, çıkacaksınız, çıkacağız... Gecelerle gündüzler gene birbirinden ayrılacak, seçik sınırlarla art arda sıralanacaklar. Gece inerken ilk kararın yerler, çukurlardır; en son aydınlanan yerler de oralar. Oysa ışığı severim ben; severdim. Önceleri. Simdi gece sarsm istiyorum beni. Çukur olmalı, çukurda kalmalıyım. Belki de çukurum kazılmakta simdi. Ama bir çukura atılmak demek, ışığı hiç görmemek demek. Ona yanarım. Susacağım artık. Ne derseniz onu yapacak, kararınız ne olursa ona uyacağım. Güç gelen, sizi belki de bir daha hiç, ama hiç göremeyeceğim düşüncesi... Artık ağzımı açmayacağım.

"Bu aksam çıkacağım Sevinç. Çıkacağız. Beni yolcu edeceksin. Ama bir daha göreseyimizi sanıyorum. Çejdnmesem, 'göreseyiz, eminim' diyeceğim..."

71.

Gazete okurken, birileriyle konuşurken, anlatılan, iletilen acılar, kötülükler, cinayetler karşısında, ölümler, kıyımlar, kırımlar karşısında içi oynaması gerektiğini duyduğu halde gönlünden herhangi bir kırırtı, herhangi bir ürperti geçmeyenler vardır: Bundan ötürü kaygı duyarlar. Kimi ise, herhangi bir sey duyması gerektiğini de düşünmez, herhangi bir sey de duymaz; bundan ötürü kaygılanmaz; kaygılanmayı anlayamaz... Tas yürekli falan değildir bu insanlar; imgeleme güçleri, kendi dertlerinden, acılarından, gözle görüp elle doku-nabildiklerinden ötesine erismemektedir, o kadar. Aynı kisiler, ağlayan bir çocuğun resmi karşısında, sıradan bir filim, bir öykü, bir oyun karşısında içlenir, üzüdür, ağlar. İmgeleme

154

155

güçleri, ancak, bir tür somutluk karşısında canlanır, kıpırdar.

Yeni tanıdığı biriyle güzel, doyurucu sayılabilecek bir sevismeden sonra "bir daha ne zaman bulusalım?" sorusuna yanıt bulamayanlar vardır. Gözlerini kaçırırlar, bahane arayanlar... Karşılarımdakinden hoslanmışlardır; onunla "yıldızlarının barsabileceğim" düşünürler de belki, düşünme çabası gösterecek olsalar. Ama o anda sıkıldıklarını, içlerinden utanca benzer bir yel esip geçtiğini duymakla yetinirler. Gerçek sıkıntılarını, eksiklikleri ise belki de, gene, imgeleme yetilerinin yoksulluğu, düs güçlerinin kavruk kalmışlığıdır. Çiğnemedi yuttuğu bir yemekten sonra bir daha acıkabileceğim usundan geçiremeyen torlar gibidirler bunlar. Yaptıklarının tadına gereğince varacak, hakkını verecek durumda da değillerdir; istediklerini bilecek, birkaç saat ya da birkaç gün sonrası öngörececek görgüleri de olusmamıştır sanki. Bir yaşam bilisizliğidir bu. "Bana dokunmayan yılan bin yasasın" dedirten, kisinin kendine yakın bulmadıklarının acısı karşısında —gizli de kalsa— bir "oh olsun! Dikkat edeydi ya," duygusu bile uyandırabilen bir bilisizlik. Bir kafa yoksulluğudur bu. Okumasını öğrenmiş ama yaşamadığının farkına varamamışların, bir insanın birçok yaşamı yan yana sürdürebileceğini usu almayacakların yoksulluğudur bu; sokağa düşmenin, kötülüklerle burun buruna gelmenin kimi zaman biraz olsun azaltabildiği bir yoksulluk...

72.

Dipnot (!) (S.)

Beni susturmak istemiş gibi bir halin var. Daha doğrusu, kitabımın dışına atmak istemiş gibi. Ne ki, kisilerin gerçek örnekleri ortaya çıkınca yazarların yapabileceği pek bir şey kalmıyor. Ne rahat, değil mi? İstediyine istediğini yaptırmak, söyletmek... Yapıtı yazarının özgürlüğüne bir diyeceğim yok, yok da, gerçek kisileri yazılarının kisisi haline getirirken, örneklerinizin, bu biçimde kullanılmaya karşı koyabileceklerini hiç mi düşünmezsiniz? Bilirim; bizim yazdığımız kalır, gerçek örneklerimizse ölür gider, hiçbirinin –önemli kisiler bile olsalar– bizim kisilerimiz ölçüsünde "gerçekliği"

256

157

yoktur, dersiniz. Gerçekten öyle mi ama?

Her neyse... Bu kitabı bitirip bitiremeyeceğini bilmem. Bu durumda kaldıkça, sen de bilemezsin. İstesen de bitiremezsin belki. Belki bitirirsin gene de... Ne olacağına daha kimse karar vermemiş durumda. Ama bir gün sonra, ama altı ay sonra, karar verilecektir. Bu karar, herhalde, seni salıvermek olmayacaktır. Gerisini bilemem.

Gerçi, bu defterler, kararın hemen bu gece verilmesine yol açabilir; görülür, okunursa; yani birtakım gözler bu defterleri görür, okursa... Hiç değilse bana öyle geliyor. Ama bu defterlerden kimsenin haberi olmayacak, söz veriyorum. Gülme, su anda verilen söz, yazdıklarında verilen sözlere benzemiyor. Sen de, defterlerini baska hiç kimseye göstermeyeceğine söz vermek zorundasın ama. Kendini koruman gerek. Her gün, burada kaldığımız sürece her gün, bana, yazdıklarını göstereceksin. Konusacağız, tartışacağız. Tut ki merak ediyorum nasıl bağlayacağını. Tut ki bildiğim kisileri çeşit çeşit kılıklara sokman hosuma gidiyor. Bu defteri, baskalarından habersiz, doldurup bana göstermen, senin de isine gelecek bir şey. Öteki defterleri okudum zaten. Bu yazdıklarını, bitirdiğin zaman, bana bırakırsan, ben, yüzde yüz gerekmedikçe yok etmem onları. Bakarsın bir gün... Hiç değilse adın temize çıkabilir... Birazdan uyanıp senin defterine benim bunları yazdığımı görünce ne yapacaksın, merak ediyorum.

Dipnot

Artık aynalar içinde geziyor gibiyim. Kim ne hale geldi, kapı (çıkıs kapısı) nerede, ben de bilemez oldum. Dipnotlarımın anlamı eridi gitti. Bir baska el katıldı yazıya. Kitabın, artık "kitabım" dediğim bir yazının her yanı delik desik sanki. Herkes her yerinden içine sızabiliyor. Bunun sonucu ne olur, çok geçmeden anlarsız. "Defter dolduran" kim, sası-ı-verdim. Ya da, öyleymiş gibi göstermek için uğraşıyorum. Neden? Galiba onu da bilmiyorum.

158

159

74.

bilir demek, güç olmasa gerek. Ama bu başlangıcı seçerken kendimi hâlâ birtakım umutlara, boş avuntulara salmış olmuyor muyum?

Gece, yazdığım gibi, ağır ağır yayıldı ovaya, sonra tepeleri de boğdu. Yeraltı saraylarından söz ederken, birtakım büyük yapıların bodrum katlarında, beden eğitimi yapıldığı, çeşitli oyunlar oynandığı anlatılan salonları düşünüyordum. Bir masal havası içerisinde anlattıklarım karşısında kendime de, okurlarıma da –kimlerse bunlar... Bu yazdıklarımı birileri okuyacakmış gibi davranıyor muyum gerçekten? Yoksa...– anlatılana inanmamak hakkını tanımış, bu hakkı tanımak için uğrasmış olmuyor muydum?

En azından, okurlarım olabileceğine inanmak istiyordum. Oysa su anda biliyorum ki, benim dışımda bu yazdıklarımı okuyacak, okuyabilecek tek kişi var. Bu kişi defterimi yok etmeyebilir de. Karar vermek bana düşüyor. Su birkaç defterimi şimdi yırtıp yakmak, külünü yemek mi, bitirip her şeyi ona da okuttuktan sonra yok etmek mi, yoksa, ona bırakmak mı gerekir?

Gece nerede, hangi anda baslar? Buna hangimiz karar verebildi? Gecenin geleceği, geldiği, indiği, sardığı,

gömdüğü, hep birer benzetim olarak, söylenebilir; gecenin üzerimize kapanmakta olduğunu, bizi ezeceğini hepimiz gördük. Hangimiz, kaçınılmaz olduğu bilinen seyler karşısında bile, kendini biraz daha aldatmaktan, bu kaçınılmazdan kaçılacağı, belki de bu korkulanın basa hiç gelmeyeceği umuduna – bütün bostluğunu bilerek– kapılmak çocukluğunu göstermekten utanç duydu? Hiçbirimiz, dense yeridir sanırım. Gecenin çoktan bastırıldığını bildiğim halde daha yeni yeni aksam oluyormuş gibi yazı yazmaklığım, kolaylıkla, yapıntının özel özgürlüğünden dem vurarak açıklanabilir; öykücü, öyküsüne istediği yerden başlaya-

260

261

75.

Yazmış olmak için yazmak; eli durmamak için yazmak; söyleyeceğini kararlaştırmamış olsan da yazmak...

Yazmak gerek. Bu kitabın bitmesi gerek.

Birtakım insanlar, cezalandırılmak için

yakalandığı gibi cezalandırılmak istenen bir dükkânın camlığından içeri hızla fırlatılıyorsa, kırılan camların yağmur gibi dökülen parçaları içinde kanlı, onarılamayacak ölçüde hırpalanmış bir tas bebek kıvıltısızlığı içinde inleyen adamlar görmek gelip geçenlerin tüylerini ürpert-mekle kalıyorsa, kendisinden hoslanılmayan insanlar otuz otuzbes metre yüksekteki pencerelerden sokağa fırlatılıyorsa, bu kitabı bitirmeli.

Kimin okuyacağını düşünmeden. Ya da, düşünerek: Baslanmış olan "kitabı" sürdürmeği düşünerek. Son birkaç sayfayı yırtmaksızın, daha önceki sayfalara bağlanabilecek biçimde yazıyı sürdürmenin yolunu bularak. Örneğin, şöyle bir sey yazarak:

"Dördümüzü birden bir yatakta düşünmeğe çalışacağım. Dördümüzü birden bir yatakta, biribirimizi hırpalamadan, parçalamağa kalkımsızın, içimizde birikmiş bütün hınçları, öfkeleri, güdük bencillikleri sevgiye dönüştürerek sevisir durumda, gözümün önüne getirmeğe çalışacağım. Gülünçlüğümüzün büsbütün ortaya çıkması için. Durmadan, kendimize de, yakınlarımıza da –en yakınlarımıza, basta kendi kendimize– yalan söylemek zorunda kaldığımızı, her şeyin düzmece bir durum, bir duygu oluverdiği bir dünya kurduğumuza göre bu yalanları sonuna dek götürmek, patlayacak kerteye vardırmaq gerek. Öyle ki yalan söyleyemez olalım artık. Ya da ölelim."

162

263

76.

lerken bir yerde, bir noktada açık verebilirler diye bir umuda kapılıyordum; rezil olabileceklerini, en azından, gülünç duruma düşebileceklerini düşünmek istiyordum.

Ben belki gülünç duruma düşmedim ama kapandayım şimdi. Üstelik kapana bile bile düsmüs, açıkçası, alıkça düsmüs sayılabilirim. Onların gözünde gülünç duruma düşmek bundan baska bir şey mi olurmuş? Oysa uçak o yabancı baskentin havaalanına indiği zaman duyduğum umut, beni karşılayanların yüzünde gördüğüm saskınlık karşısında, hele, çok geçmeden, o saskınlığın altında bir kuskunun yattığını anladığımda, bir kirlilik duygusuna dönüştü. Hemen yıkanmak istedim. Otel odasında, (en azından Sevinç diye birinin yatmayacağını kesinlikle biliyorum bu yatakta... diye düşünerek baktığım, sakacıktan, kimi yatıracaklar acaba burada, diye merak ettiğim) ikinci bir yatak vardı.

Yıkanıp banyodan çıktığımda, o yatakta Sevinç yatıyordu.

İkinci zarfı açıp içindekileri okumakla, fala bakıp bir uğursuzluk görerek sokağa çıkmaktan vazgeçmek türünden bir karara varacağımı sanmak belki çocukça bir düşünceydi, belki değildi; ama beni kısırtmak, yapmamağa kolaylıkla karar verebileceğim bir şeyi yaptırmak üzere tasarlanmış inceden ince bir oyun karşısında da olabilirdim. Oyun idiye, oyuna geldim.

Ama böyle bir oyun oynamaya kalkısan, biraz olsun, kazanacağına güvenmek zorundadır. Oysa o yazı beni kısıktırmadı. Bir kurtuluş yolu bulunup bulunamayacağı mı merak ediyordum; kim bilir, belki de her şeyi, ama her şeyi, böylesine bir tanrı-lık-taslama hali içinde inceden inceye tasarlayıp düzenler-

164

265

77.

Yanınızdaki (önünüzdeki, karsınızdaki) adamın, iriliği (boyu, posu, eni) oranında bir gömüt gerektireceğini, bu kıyımı ölçüsünde toprakaltı canlılarını besleyeceğini, anasının babasının doğumundan başlayarak gösterdikleri sevgi, ilgi, çaba ile bu gövdeyi besleyip büyütmesinin, daha sonra, bu gövdeyi taşıyanın

yasamayı beslenme, yeyip içme diye tasarladığı ölçüde, boğusa, uğrasa, didine karnını doyurmasının kim bilir, buna "gönlünü doyurmasının" demek belki çok daha doğru olur gerçekte, ölümünü özene bezene hazırlamak olduğunu düşünmüş müsünüzdür? Kendi hakkından baska belki bir belki iki kişinin rızkmı yiyerek, başına büsbütün üsüsülecek, istah kabartacak solucanları, kurtları, böcekleri düşünüyorum elbette su anda bir ölü, kendisini gömütlüğe taşıyacak olanları büsbütün terletecek, yoracak, görkemli bir ölü, ağırlıklı bir ölü haline gelmek için uğraştığını düşünmüş müsünüzdür? Bilmiyorum.

Ama ben, bu dediklerimi, gördüğüm her besili insan karsısında, her gün düşünürüm. "Biraz toplamışsın," diyen herkesin beni tiksintiyle karsık bir kaygıya salması bundan belki de... Ölümü kurmaksızın yaşamı kurmanın olanaksızlığını duymak, özellikle duymak, hastalık belirtisi sayılsın varsın; nasıl olsa, ne yaparsak yapalım, ölüme hazırlandığımızı göre, bir yaşam dengesi tasarlayabilmek pek çığınca bir şey olmasa gerek.

Düşünüyorum da, basta Sevinç olmak üzere, gerek ben gerek karsımdakiler —kendilerinden o kadar da habersiz değilim— demin anlattığım ölümlerden olmayacağız.

266

267

78.

Küçük masanın üstündeki lambayı söndürdüm, pencerenin önünde durdum. Dışarı aydınlık sayılmazdı. Sevinç'in yanıma gelmesini bekledim. Otelin kapısından içeri girdiğimizden beri konuşmamıştık.

Toplantılar sırasında, baskalarının karsısında biribirimizle konuşacaktık elbet; ama yalnız kalınca, belki —hiç değilse bir kez daha— sarılırdık, kucaklaşırdık ya, konuşmazdık. Bundan böyle ağzımızı açmak, "bir bardak su ver" demek bile, yalan söylemek olurdu.

Gelmesini bekledim. Doğrulduğunu, halının üzerinde yalınayak yaklaştığını isittim; iki adım gerimdeki masanın üstünden parmaklarının tıkırtısı geldi; duraksıyordu, besbelli; düşünceli olduğu zamanlar hep yaptığı bir şeydir bu: Masanın, kitabın, kapının, dolabın üstünde parmaklarını tıkırtıdır. Örtüsüz yerlerde bu tıkırtı baska olurdu. Bu masanın örtüsü vardı; hem de kadife gibi bir kumastan, daha doğrusu, halı dokusunda bir seyden. Tıkırdama çok değişikti bu kez. Eli omuzuma uzandı. Tül perdenin önünden çekilmedim. Dışarıdan vuran hafif aydınlıkta görmek istiyordum bir kez daha —belki son kez— çıplaklığını. Çıplak olduğunu, kokusundan, sıcaklığından biliyordum.

Eli enseme gezindi. Ona doğru döndüm. Belini buldum, yanıma çektim. Buraya gelmeden önce, bir daha görüşmemek üzere ayrıldığımızı düşünebilirdim; örneğin, havaalanında çayımızı bitirip kalktığımızda, ya da, daha önce, beni havaalanına götürecek otobüse bindiğimde... Oysa bir daha, bir daha bir araya geldik. Günahına girmemeli. Belki kendi de bilmiyordu öyle olacağını. Her adımda yeni bir şey buyuru-luyor, o da bu buyruklara uyuyordu belki de. Şimdi yeniden bir aradaydık ama bu birlikteliğimiz ya sondu, ya da sona pek az kalmıştı. Baska türlü olamazdı. Ayakta, pencerenin önünde duralım istiyordum. O da istiyordu

herhalde. Sonra, kollarımdan tasan güç biraz kıtıldattı bizi yerimizden. Gövdesi gövdemi itiyordu. Gerideki masaya dayandı uyluklarım. Bacağıma, sırtıma hızla saplanan iki acıyı hiç mi hiç beklememistim.

268

169

79.

sağlamak üzere yapılacak şeyin de bu olması gerekirdi zaten. O zaman da, anlaşılmaması gereken suydurdu: Bastan beri her şey bir oyun gibi tasarlanmıştı. Birilerine, ya da, kimilerinin söylediğine inanmakla çocukluk etmistim. Sevinç yanımdaydı. İyileşmemi bekleyecek, benimle birlikte mi dönecekti? Daha doğrusu, beni kolumdan tutup mu geri götürecekti? O halde bütün bu saçmalıkların ne gereği vardı? Bir şeyi anlayabildiğimiz sürece ona yenilmenin sözkonusu olamayacağını çok düşünmüştüm. Bu düşünceye kendimi çok 'alıştırılmışım. Simdi yenilmeğe baslıyorum. Artık anlamadığım için. Anlamadığımı başka kılığa sokup anlatmağa kalka-mam ki... Gece ortalığı kaplayalı hanidir... Karanlıkta, el yordamıyla olsun ilerleyemeyeceğim bir yerlere, hiç bilmediğim, tanımadığım bir yerlere geldim. Beni hâlâ konuşturmuyorlar, kıpırdanmama izin vermiyorlar. Buradan çıkabilecek miyim?...

Hastanede Sevinç hep yanımda kaldı. Ne dedi, ne anlattı, anımsamıyorum. Beni uzun süre konuşturmazdılar. Yaram ağırmsı. Yaralarım... Gözkapaklarımla karşılık vermemi isteyerek sordular beni bıçaklayanı görüp görmediğimi. (Beni vurduranı –vuranı da, belki– biliyordum ama bana bıçağı saplayan eli görmemistim). Odanın kapısı kilitli değilmiş beni bulduklarında; banyodan çıkarken vurulmuş olsam gerekti. Arkadasım iniltimi isiterek uyanmış. Bunları üçüncü gün mü, dördüncü gün mü neydi, o zaman anlattılar. Bıçak değildi bana haber verilmiş olan; tabanca kullanılacağı yazılmıştı. Ya tasarlananın dışına çıkmıştı, ya da bana yanlış bilgi verilmişti. Benim, toplantının ikinci gününde hiç konuşmamamı

270

171

80.

(Yazdığımı, sonradan da yazsam, o gün yasıyor, yazıyor-musum gibi yazmalıyım...)

Bugün doğrulmama izin verdiler. Konuşuyoruz. Özür diliyorlar. Beni sekiz yerimden bıçaklayanın yakalanıp yargılandığını anlatıyorlar. Sevinç yok. Üç gün önce "baskentinize dönmek üzere" –öyle diyorlar– ayrılmış buradan. Beni uyutmuş, uykuda tutmuş olsalar gerek. Kendimden geçmiş olamam sanıyorum. "Biliyorum" diyebileceğim hiçbir şey yok. Bir şey anladığım da yok. Ortalık sürekli, çekilmez bir ısıklık içinde.

Yaralarımı merak etmiyorum. O konuda pek bir şey söylemiyorlar. Toplantıların yazanakları, tutanakları, kitapçıkları,

kitapları yanbasımda duruyor. Okuyabilirsiniz ama kendinizi yormamanız gerekir, diyorlar.

Umurumda değil. Koyveriyorum kendimi. Gecedan çıkmak, gündüz denenin gerçek bir aydınlık olduğu bir yere gelmek, bu sonucu mu yaratmalıydı?

Kalkabilirsiniz, diyorlar sonra. Göğsümde garip bir kasılma duyuyorum. Bir bacağıma sürüyorum.

Sonra sokakta buluyorum kendimi. Rasgele yürür gibiyim. Ortalık ısıklık içinde. Biri koluma giriyor. Söyle oturun diyor, beni bir kahve masasının yanına götürerek. Kahve geliyor. Ben sizi korumakla görevliyim, diyor adam. Az kalsın düşecektiniz. Gerçekte' çok ağır yaraladılar sizi. Yasamanız hepimizi sevindirdi.

Simdi ne yapmağı düşünüyorsunuz?

Bir şey düşündüğüm yok. Birileriyle görüşmek ister miydiniz? Kimlerle, diyorum. Hem bu adam kim?

Kimseyle görüşmek istediğim de yok. Isık çok. Gölgeye girelim, diyorum. Zaten gölgedeyiz, diyor adam.

Gidip yatmak istediğimi söylüyorum. Hay hay, diyor. Gittiğimiz otel odası, çok iyi bildiğim oda. İkinci yatak bos. Adam, ben aşağıda bekleyeceğim, diyor. Banyoya girip çıkıyorum. Öbür yatakta Sevinç yatıyor. Uyur gibi de.

272

173

81.

Geceyi ne kadar tiksiniç bulduğunuzu, gördüğünüzü anlatmak için yırtındıktan sonra, ışığın sizi ne kadar tedirgin ettiğini anladığınız gün, gölgeyi –giderek, karanlığı– nasıl da sığınılacak bir kucak, kuytu, sıcak bir koyun diye gördüğünüzün kafanıza dank ettiği gün, bu duruma düşebilirsiniz.

Geceye dönmek, (Sevinç!), olan bitenlerin gitgide an-lamsızlasan anlamsızlığı, birilerinin elinde (neye yaradığı belli olmayan) bir oyuncak haline geldiğini bilmek, kimin elinde olduğunu kestirememek... Ya çıldırıyorum, ya da, gerçekten, benimle uğrasıyorlar; kıyasıya uğrasıyorlar; çıldırıp bir seyler yapmam için uğrasıyorlar. O zaman da, bana niye bunca önem verdiklerini sormak gerekmez mi? Bu soruya kandırıcı bir yanıt bulmak gerekmez mi? Bu yanıtı bulmadıkça, aramadıkça –bu yoldan giderek, "bulmağa yanasmadıkça, bulmaktan kaçındıkça" denemez mi?– ağzı hanidir görünmez olmuş dipsiz kuyuda düşmekte olmanın mutluluğu aranmaz mı? Yoksa kendi kendimizi aldatır da bunun bile farkına varmaz mı olduk?

Kaçmanın, kovalamanın, sevmenin, sevismenin, yasamanın, ölmenin

–ya da, baskalarının kaçmasıyla kovalaması, yasamasıyla ölmesinin–

kabak tadı verdiği olur. Herhangi bir şey yapmanın, bir şey yapmağı reddetmenin, inandırıcı, kandırıcı, güç verici bir gerekçesi her zaman bulunabilir, bir açıklaması yapılabilir. Ya da bulunabileceği, yapılabileceği sanılır; uzun süre... Sonra bir gün bu gerekçelerin temeli, temellerinin temeli sarsılır, çöker. Ölmenin bile bir anlamı kalmaz. Ağzı hanidir görünmez olmuş bir dipsiz kuyuda düşmekte, düşüp durmakta olmanın, buna oranla mutluluk sayılabileceği bir durum.

174

175

82.

Öykücü, romancı, her yazdığının nereye varacağını bilen bir kisi sanılır; kendi de zaman zaman buna inanır, ya da inandırılır... Oysa yazdığı her tümcenin ardından ne geleceğini –o "bir sonraki" tümceyi yazmadıkça– hiçbir zaman bilemeyeceğini, kendisi, unutmamak zorundadır.

Ardımda bitmiş bir kitap, bütünlendiğine karar verdiğim, görebildiğimce, düşünemediğimce, sonuna dek islediğim bir kitap bırakmayacağımı, bırakamayacağımı unutup duruyorum. Buradan çıkamayacağımı sanıyorum. Simdilik. Ama çıksam da bu defterleri andaç diye tutmak, alakoymak isteyecek biri var kapıda. Beni salıverseler bile bu defterleri, parmak sallar gibi, uzaktan sallayarak gözdağı vermekte kullanmak istemezler mi?

Bütün bu düşünceleri bir yana bıraksam da, unutmamam gereken şey, ardımda bir taslak bırakacağımıdır.

Ancak bir taslak. Hem böyle olması, bana da, üzerinde oynayabileceğim bir ip payı bırakmaz mı?

Yapıtmam dışına çıkıp, yazar olarak, birtakım düşüncelerimi bu yapıntıya eklemek ne ölçüde akıllıca sayılabilir? akar (okuyan demeli; yazar nasıl da alışıverir karşısında hep "okur"lar görmeğe... Oysa bu kez, "okurlar", "okur", olmayacak; bir tek okuyan olacak belki bu defterlerin karşısında) okuyan, böyle bir ayrımı niye yapmı? Ya da, yapıtımda çeşitli katlar arayıp tasarlayacağına, ne demeğe yazarın özel düşüncelerini, seçebildiği ölçüde, öbür bölümlerden ayrı tutsun? Yapıtımda yazarın izlerini aradıkları için az mı güldüm birtakım adamlara?

Taslak; bitmemişlik... Daha iyisini her zaman yapabileceği yolunda, insanın (haklı, haksız) kapılmağa hazır bulunduğu umut, unutulmamalı.

Ancak bir taslak... Demesi kolay. Taslağı, bitmiş, islenmiş isten ayıran nedir? Benim öyle sanmamın ya da bilmemin ötesinde?...

276

177

83.

olanında otururken o en arkada, ya bir pencere kıyısında ya da bir duvar kösesinde yer tutardı. Her yıl kendine bir tek arkadaş seçti, yalnız onunla konustu, yürüdü. Bahçede bir duvara dayanır, oynayanlara, kosalara bakar, kimselere sokulmazdı. O yıllık, arkadaşı diye kimi seçtiyse onu yanma yanastırır, bir baskası –genellikle, huyunu daha öğrenmemiş biri– yanma gelecek olsa, her zaman asık duran yüzü büsbütün asılır, büsbütün kapanırdı.

Sağırdı. Söyleneni dudaktan, büyük bir beceriyle okurdu. Dersleri iyi dinlediği için öğretmenlerce pek sevilirdi. Çalışkan değildi. Ama sakatlığına güvenirdi. İşte buna kızardık'. Her dersten geçirilirdi. Kızdığımız halde biz de ses çıkarmazdık. Huysuzluğunu sakatlığına verirdik. Öğretmenlerin aldanmasma kızmakla yetinirdik sonunda. Bizleri, istediği anda, yoksaması pek kolaydı. Basını çevirmesi, dudaklarımıza bakmağı reddetmesi yeterdi.

Okul yıllarından kalma anıları uzun süre belleğimin dışında tuttum. Tutmak istedim. Becerdim de.

Baskalarının ansıtmak istediklerini, çok kez, ustaca bir direnimele, ansımadım bir türlü, ansıdığımı kabul etmedim. Son günlerde, nedense, durmadan o günler, o günlerin kisileri geliyor gözümün önüne. Özellikle N... Adının Nemi, Neri, Nezi olması ya da olmamasının bir önemi yok. N. diye ansıyorum onu. Bir soruya benzemesi de böyle bir adı daha ilginç kılıyor sanki.

Kıscak kesilmiş paslı sarı saçlı, çilli yüzlü, yemyesil gözlü bir çocuktü. Dört yıl boyunca yanımızda okudu. Derslik değıstirdiğimizde bile, bizlere oranla, oturduğı yeri değıstirmedi. Biz önden birinci ya da ikinci sıraların kapıya en yakın

178

179

84.

meyebileceğini usunun kösesinden bile geçirmez gibiydi. Bebekliğinde geçirdiğı ağır bir hastalıktan sonra kulakları isitmez hale geledi –bunu da, ilk yıl seçtiğı arkadaştan öğrenmistik– beri, her istediğı yapılmış olsa gerekti. Konusurken kimi sesi biraz bozuk çıkardığı için –bu ölçüde konuşmasını bile nasıl öğrenebildiğine her zaman şasımışımdır– anlamakta güçlük çekildiğini sezer sezmez yazı yoluyla konuşmağı basladı. Defteri, kalemi her zaman elindeydi zaten. Yazdıkları ya buyruk kipinde olurdu ya da bildirme kipinde.

Okuldan ayrıldıktan sonraki ders yılı boyunca, o yılın arkadaşı olarak beni seçtiğini bildiren mektuplar yazdı üst üste. Baska bir ilde okuması gerekmişti babasının isinden ötürü. Mektuplarını yeterince doyurucu bulmamış olacak ki okulu bitirdiğimiz yaz yeniden karşılaştığımızda yarım, gönülsüz bir esenlemeyle yanımdan yürüyüp gitmişti. Yıllar, yıllar sonra, gecenin bas işçilerinden biri olarak sivrileceğini usumdan nasıl geçirirdim?

Dört yıllık okul arkadaşlığımız boyunca N. ile pek az konustuk. Okula gelmediğı günlerin dersini, notunu bizden sorar, bizden isterdi. Kimi zaman karar veremezdik; dersini günü gününe çalışıyor da biz mi, çalışkan olmadığını sanmakla, öğretmenlerin aldandığını düşünmekle günahına giriyorduk? Yoksa, bir kişi dışında hiç kimseyle arkadaşlık etmediğı bir sınıfta notuna güvenilir, çalışkan bilindir çocuklar olarak koltuğumuza girmekle, dolaylı yoldan da olsa, hiç değılse bizleri kendine düşman olmaktan vazgeçireceğini mi umuyordu? Bildiğimiz kadarıyla, baskalarının çekememezliği, giderek, düşmanlığı, kendisini düşündüren bir soruna benzemiyordu. Bizden bir şey istediğı zaman da, istediğinin yerine getiril-

180

181

85.

uğrasmağı, her yere kendini sokmağı çabalıyorsun. Kendini –ya da öyle sanılacak bir kişiyi– herkesin

başlıca ilgi merkezi, uğrasma konusu durumuna getirdin; bunda ne kadar başarısız olduğunu gene kendin, yanıtlanması gereken bir sorudan söz ederek, dile getirdin.

Bundan sonra ne yapacaksın? Ne yapmağı düşünüyorsun? Kitabını istediğın biçime elbet sokabilir, kendini istediğın ölçüde rezil edebilirsin. Hiçbirimiz sana engel olacak değiliz elbet. Benim bu yazdıklarını okumaktan vazgeçeceğimi umuyorsan yanılırsın. Odanda ne yaptığını buradan görebiliyor, izleyebiliyorum. Yazı yazarsan, yazdığını görmeğı nasıl olsa isteyeceğim senden. İyisi mi...

Senin gibiler bizim gibilerin elinden kurtulamaz. Buraya getirildin getirileli sana ilisilmemis olması seni aldatmasın. Seni hemen yıkımyorsak, sivri kisi olmadığın içindir. Seninle niye uğrasıldığını anlatmak zorunda değiliz ki...

Dipnot (!) (S.)

Kaç gündür, ortalığı iyice içinden çıkılmaz hale getirmek için uğrasıyorsun. Beni, yani kendime benzettiğım kişiyi, bir kez daha odanda buldun, bıraktın. Araya, hiç gereğı yokken, sağır bir okul arkadaşını soktun; onun sonradan çok önemli bir kisi durumuna geldiğini düşündürecek bir seyler söylemekle yetinir göründün –bana sorarsan bunun adı "çamur atmak"tır–; üstelik hiç gereğı yokken, sana baskasmm vermiş görüldüğü N. adını sen tutup ona verdin. İlk sıralarda ortada olup bitenlerle uğrasır, genel bir "hava"yı anlatır gibiydin; şimdi, yalnız birtakım kişilerle, sonu gelmez birtakım oyunlar, düzenlerle

182

183

86.

Bir kısır döngüye girdiğimi kabul etmek zorundayım. Ama Sevinç istedi diye değil. Başlangıçta, bir başlangıç sürecini yazmağı giristim, çalıştım. Olup bitenler, benden hızlı davrandı. Görünenler, anlattıklarımı; ya da daha sonra, bölüm ardından bölüm geldikçe anlatmağı tasarladıklarım. Ama görünmeyenler ağır basmağı başladı. Gecenin ortalığı nasıl kapladığı değil de geceyi hazırlayanların hangi yollardan gittikleri...

Bir gün incelenir bu olgu, ya da, olgular. Çesitli açılardan, çesitli ölçütlere dayanarak... Ben bu incelemelerin, irdelemelerin, ilkine olsun, girisebilecek durumda değilim. Olsa olsa, kimi insanın kullanabileceğı birkaç veri sağlayabilirim, o kadar.

Herkesin bilmediğı, görmediğı, ya da, bilenler, görenler içerisinde pek az kisinin söyleyeceğı birkaç sey... Belge adı verilecek seyler değil bunlar, olamaz. Belgelerle uğrascak olanlar benim söylediklerime, yazdıklarına dönüp bakmayacaklar bile. Olsa olsa bu yazdıklarımın tümü bir belge olacaktır birkaç kisi için.

Gecenin işçileri attıkları dayaklar, yaptıkları deneylerle, isledikleri cinayetler, ya da, su yoldaki, bu yoldaki baskılarıyla korku, yıldı, usanç yaratmakla kalmadılar. Kurnazca davrandılar; ele geçirilecek kapıları, su baslarını gürültüsüzce, ya da pek az gürültü çıkararak, adım adım ele geçirdiler. Her baskıda, her yasakta, her adımda, kendilerine bağlılık, yakınlık duymadıkları halde o belirli konuda kendilerine karşı duramayacak birtakım kişiler, öbekler, kuruluşlar bulmağı, yaptıklarını yaparken bunları yanlarında bulundurmağı özen gösterdiler. Bir yasağm –hem de dolaysızca kendilerini etkileyecek bir yasağm– konması, açık duran bir kapının kendilerine kapatılması karşısında bile gecenin işçileri, ses çıkarmayanlardan yararlanmasını bildiler, basardılar.

184

185

87.

Gönüllerinin, etlerinin, sınırlarının –belki kendilerinin bile farkına varamayacakları ölçüde– derinlerine, kuytularına gizlenmiş duygular, tepkileri, öfkeleri, kıyaları, dışarıya, çesitli nesnelere üzerine yansıtıp düşürenler (bu sinmiş, sindirilmiş korkuları, yetersizlikleri, baskıları, kırgınlıkları, açlıkları birer nesne, birer

düşman olarak canlandıranlar) tarihi kendileriyle bir tutmağa kalkarlarsa, bir dünyanın sonu geldi demektir; birileri için kıyamet kopmuş demektir.

Böyleleri az değil, böyle çağlar az değil.

Batanlar, haksızlıkların, yalanların altında kalır. (Kim bilir, belki bir gün bu yalanları, bu haksızlıkları açığa vuracak birileri gelir...)

Dönüşümüzden az sonraydı. Basımdan geçenler gazetelerde, dergilerde uzun uzun anlatılıyordu. Resmim hiçbir yerde basılmıyordu; buna seviniyordum doğrusu. Yalnız, bunların anlatılması, açığa vurulması için dönüşümün beklenmiş olması ilginçti. Gerçekte bu haberler, iki aylık bayat bir olaycığı taze olmuş gibi gösterirken, çok önceden tasarlanmış birtakım baska işlerin kapısını yapıyordu; en azından, haberlerin anlamını çözmesini bilenler için besbelliydi bu.

' İlk haber çıktıktan yedi gün sonra, birden, susuldu bu konuda. Bir daha da en ufak bir şey söylenmedi.

"Olayla ilişkili kişiler"den bir daha söz edilmedi. Ondan sonra da bir sabah, kapımın önünde...

O sabah evden alınıp götürüldüm. Buraya getirildim sonra. Her seyden çok bir hastaneye, bir akıl hastalıkları hastanesine benzeyen bu yere... Kimseyle görüştürülmedim. Dışarıda ne oluyor, bilmiyorum. İnsanlar birbirini yiyormuş gibi bir duygu var içimde.

Bir zamanlar, adının Sevinç olabileceğini sandığım, sonradan Sevim diye çağrıldığını öğrendiğim o kadmm ölüsü niye kapımın önünde bulundu? İçeriden dışarıya sürüklenmiş gibi gözüksün diye de uğrasım olacaklar. Öyle bulunduğu anlatıldı bana. Oysa ölüsünün bulunduğu sabah, pencereden bakıyordum sokakta telâsla gidip gelenlere; düşündüm ki...

186

187

88.

Yanılıp yanılmadığımı bilecek durumda değilim ama şimdi bu kumasın yırtıldığını, çözümlerin kaydığını sanıyorum; duvar çatlamağa başladı. Elimi attığımda taşlar, iplikler elimde kalıyor. Bu taşları yeniden tutturmak, bu iplik uçlarını birbirine bağlamak gücümü asan bir şey gibi mi görünüyor? Değil. Ama, kesinlikle, bos bir iş gibi görünüyor. Yapmağa değmez, uğrasılmaz bir iş... Defterimin bu son sayfalarını doldururken artık açıklamalar, bağlantı kurmalar, süreklilikler, etkili o-labilecek tümceler de bos işlerden görünüyor. Düzensiz (daha doğrusu, insan kafasınca bir düzenin dışında kalan) bir dünyaya, düzen getirmekte, bir düzen getirilmiş gibi aldatıcı bir duygu yaratmakta, yazıyı bir araç (ya da aracı) diye görmekten vazgeçmemiz gerekiyor galiba. Yazı yazmak, konuşmak, etmek eylemek, bizleri, bu (yadırgayıp durmaktan öteye geçemediğimiz) düzen yokluğuna alıstırmayacaktır.

"Daha düne dek..." diyebilirim, öylesine yakm bir geçmisten söz ediyorum çünkü; daha düne dek (bu defterleri doldurmağa başladığım sıralarda bile) yapılan edilen her şeyin, yazılan her yazının, yasanan her günün, bir duvar gibi, bir kumas —hem de en incesinden, en ustalıklısından bir kumas— gibi, özenle, kusursuz, her karısı her karıma, her tası, her atkısı, her tasma, her çözgüsüne sıkı sıkıya bağlı bir duvar örür, bir kumas dokur gibi yapılması, yazılması, yasanması gerektiğine inanıyordum. Ölümlü bir dünyada insan çabasının en büyük başarısı, ölüm diye bir şey hiç yokmuş gibi davranarak, ölüme meydan okuyarak kurmak, örmek, kendi payma düseni yapıp sonrakilere bırakmaktır diyordum...

188

189

89.

yazılarla sanıyoruz ki sözcüklere esi görülmemiş bir düzen kurduracak, ölüme karşı insanın utkusunu tazeleyeceğiz. Oysa, uçsuz bucaksız iki karanlığın arasına sıkışmış bir yasadma, bu karanlıkların varlığını öğrenip üzerinde düşünesiye geçirdiğimiz süre içinde yanıltılarımız, yanılgılarımız, bizi garip bir güven duygusuna götürüyor; ya da, öyle görünüyor. Eline geçen düğümlü ipleri çözmeğe meraklı kisinin, çoğu

zaman, bu düğümleri çözmenin sağladığı rahatlığın küçüklüğünü, aldatı-cılığını görmediğini, görmeği usundan geçirmediğini sanıyorum; yazı yoluyla dünyanın karışıklığına, insanın karmasıklığına düzen getirme sanısı, daha ötesini niye söylemeyeyim, sabukluğu, çoğumuza, belki de hepimize, bir utku gibi geliyor; bizleri avutuyor; bir sonraki yazımızla bu utkuyu sürdüreceğimize, büyüteceğimize güveniyoruz. Ne zaman vazgeçeceğiz, kendimizi, birbirimizi böyle aldatmaktan?

Ben, bunları yazmakla, vazgeçmiş oluyor muyum?

Sevinç söyler şimdi ne düşündüğümü.

Karışık (ya da, karmasık) olmayan bir çağ yasanmıs mıdır hiç? "Sanmıyorum" diyesim geliyor ya, bilemiyorum. Ama en karışık, en karanlık, en umutsuz çağlarda bile biri, birileri hep çıkmış, eksik, güdük, ekli, çarpık, yanlış deysilerle de olsa, iletilmeğe değer gördüğü sözleri, isleri iletmeye çalışmıştır. Bu iletimin önemini (bir çocuğa, bir yetiskine okumasını yazmasını olsun öğretmeğe çalışan kisinin bu çabasının önemini) nedense, gereğince kavramıyoruz. Okullar, kitaplar, yazı, söz, uygulayımın en yeni (bugünkü, simdiki) başarısı karşısında önemini biraz daha yitiren seyler diye görünecek neredeyse gözümüze... Yazı yazmak, kitap yazmak, bu iletimin bir parçası. Bunu unutuyoruz da, kusursuz yapıtlarla, yont ulu bicili

190

191

90.

öldürülenlere onu da ekleyiverdiler. Ne zaman, nasıl öldürdüler, bilmiyorum. Hiçbir sey duymadım. Bu deftere günlük satırları yazıyordum, dolayısıyla kulaklarımı bütün bütün kapamıştım dışarıya. Çoğu insanın yapmakta bunca güçlük çektiği sey benim için o kadar kolay ki!... Herhalde o sırada öldürdüler. Kadının bağırıp çağırması da gerekmezdi elbet. Apansız bastırıp öldürmüs olabilirler. Baskası da olsa, bir sey duymayabilirdi belki, bu durumda. Atesli savut da kullanılmış olsa, susturucu takılmış olabilir. Ama niye benim kapımın önünde, niye sanki içeride öldürülmüş de dışarıya sürüklenmiş gibi?

Öldürdüler de ne kazandılar? Kim bilir, kaç kisinin daha öldürülmesi gerekli görülebilir?... Sevinç bunu da söyler mi ki?

Gece, insanların içinde uyuklayan korkuları uyandırdı; onları uyanık tuttu. Onları, yani hem insanları, hem korkularını. Bunu açıkça söylemek gerek.

İnsanm yalnız aydınlık, gün yarattığı olduğu da masal. Korkularını bastırıp –ister uykuya dalarak, ister göz kırpama-yarak– sabahı beklemenin, sabaha gene de ulaşacağını, kavusacağını ummanın hazzını, öteden beri, duya duya yaşadığını kim çıkıp yadsıyabilir?

Ancak, gece, ine dönüştür; ılık sularda yüzüs, yalanlardan pek çoğunun gerisine, öncesine dönüştür.

Kendisi de bir yalana dayansa bile.

Sevim denen kadm ne yapmak istedi, bilemiyorum ama

292

193

mmmmmmmm

91.

lar kendi deyimlerini kullanarak dile getirirken, kendi çaplarma uygun bir hale soktular. İstedikleri, herkesi bastırmaktı. Bunun en gündelik yollardan da gerçekleştirilebileceğini anlamaları, belki baslıca başarıları. Bir yapıt yaratmak, büyük bir is basarmak, iyi, dolu, güzel bir yaşam yasamasını bilmiş olmaktan, basarmış olmaktan daha önemli sayılabilir mi hiç?

Oysa, yazdıklarım kusursuz olmadı; öyle, olağanüstü bir is basardım sayılmaz. Buna karşılık güzel, iyi bir yaşam da kuramadım kendime. Hep yarım isler, yarım bir yaşam; vara vara vardığım sonuçlar, bunlar...

Bakıyorum da, gecenin işçileri bayağı bayağı başarılı oldu. Önce, bizleri, hepimizi saracak bir geceye

boğma gibi bir ise yönelmeleri, herkese çılgınlık, çocukluk gibi göründü. Her düşünce, içine sokulduğu kalıbın, terimlerin boyutlarını tasır. Baskalarına asırı, ölçüsüz gelen böyle bir isteği, bir dileği, on-

194

195

92.

Her gün bir kisinin (iki, üç, bes, sekiz kisinin) öldürüldüğü; taranan, bombalanan kalabalıklar içinde birçok insanın can verdiği, pek çok insanın yaralandığı; insan kanının asal değiş tokus değerini yitirdiği günler geride kalmıştı. Simdi kimse ölmüyordu. Ya da ölüyordu da kimsenin haberi olmuyordu. Kentin sokaklarında yürüyenlerin adımları belki biraz daha hızlıydı; gezer dolası gibi değil, belli bir yere –belki uzakça bir yere– belli bir saatte varmak ister gibi yürüyorlardı. Devimleri biraz daha katıydı belki, tepeden tırnağa kasılmış gibiydiler; sağa sola bakmıyorlardı, yanlarına bakmaları gerektiğinde gövdelerini döndürüyor, bakacakları yere yüzle-riyle birlikte göğüslerini, karınlarını çeviriyorlardı; omurgalan eklemsizmiş gibi. Kimse kimseye bakmıyordu artık. Karsıdan gelen biriyle göz göze gelmek unutulmuş bir seydi sanki. Kimse gözünü karsıdakinden kaçırıyor da değildi gerçekte. Kimse kimseyi görmüyor gibiydi, o kadar. Bakışlar bombostu; gözler, karsılarına çıkan insan saydammışçasına, bir "öte"ye dikiliyordu. Gerçekten bir yere mi gidiyordu bu bos gözlü, bos bakıslı insanlar? (Bos gözlü diyorum ya; biribirileri-ne baksalar, göz yuvalarının içinde göz olmadığını mı görürlerdi, böyle bir tanım gereğince kör denmesi gereken bu insanlar? Gözümün önüne gelmiyor da değil: Biribirine bakan, biri-birinin gözsüz olduğunu gören yaratıklar...) Kentin ana hizmet dallarında herhangi bir aksamanın sözü edilmediğine, ya da bu yolda herhangi bir sızlanma isitilmediğine göre bir seyler yapmak üzere bir yerlere gidenler de olsa gerekti, yürüyenler arasında...

Bütün bunları gözlemekle yetindim. Gözlemekle. Herhangi bir daireye isim düşmedi. Niye düşün zaten? Hem benim gözlemlediğimi belki baskaları da gözlemlemiştir; bana bakarken benim de bakışlarımı, gözlerimi bos sanmıdır birileri...

O aralar sokaklarda çokça gezdiğime göre hiç değilse bir kişi geziyor, belli bir yere vaktinde yetismek kaygısını tasımıyordu. Tasımıyor görünmesi de gerekmez mi bu durumda? Ama bana bakanların ne düşünmüş olabilecekleri üzerine kafa yormanın anlamı yok.

O aralar, insanlar bos gözlerle, katı katı yürüyedursun, sokaklar –onarım, boru döşeme, boru değiştirme gereçleriyle– alabildiğine kazılıyor, yükseltilip alçaltılıyor, baska sokaklarla bağlantıları kesiliyordu. Kentin ortasından, bir çıkmazlar yumağı sağılmağa başlamıştı kent çeperlerine doğru.

Kent inceliyor, yeni bir örüntü ediniyordu.

296

197

93.

Gözümüzün, kafamızın, düşünce yapımızın birtakım yanılgılar taşıyabileceğini, bizi yanlış birtakım sonuçlara vardıra-bileceğini kuramsal olarak kabul ederiz de, nedense, bu yanılgıları, yanlış sonuçları göremediğimiz gibi, bize bunları gösterenlerin sözlerine kanmamağı da büyük akıllılık sayarız. Temel doğrular dediğimiz seylerin bile, burnumuzun dibinde duran, bize benzemeyen bir insan için gerek temel gerek doğru olmayabileceğini anlamayız. Ancak değişik düşünce yapılarının yol açtığı yanılgılara bakıp varabiliyoruz bu kuramsal düşüncelere.

Zengin, zenginliğini göstermez, kullanır. (Acemi zengin gösteris merakına kapılsa da, tez ustası zenginlikte.) Biz, zenginliği

bilmeyenler, zenginlerin gösteris meraklısı olduğunu düşünürüz.

Güzeller, güzelliklerini dimdik başlarıyla tasır, güzelliklerine herkesin bakmasından tedirgin olmazken, biz güzel olmayanlar, güzelliğin böylesine, utanmadan, sıkılmadan sergilenmesinden tedirgin olur, o güzelin

sımarıklığından söz ederiz.

Dilediğimiz, kimsenin sivrilmemesi, kimsenin karışıklık yaratmamasıdır. Unuturuz ki, bu karışıklık kaygısı da ancak bizim yesermez gönüllerimizde pusuya yatmıştır.

Her güzellik, her zenginlik, renkli bir tas olmaktan öteye geçmeksizin, öbürleriyle bir araya gelerek bir örüntü oluşturmaları benim dünyamda; hepimiz birden konuşmalıyız. Öyle ki dünyayı elimde tutabildiğime, dünyayı elimden, parmaklarımla arasından kaçırmadığıma inanabileyim, kanabileyim. Kaçarsa her şey biter çünkü. Her satırım bir başka ağızdan, bir başka kalemden çıkmış gibi oldukça ben dünyanın tümü olacağım, her şey olacağım...

Defterlerimi içinde tuttuğum zarftan çıkan birtakım kâğıtlar var. Onları da buraya alıyorum, sırayla, herhangi bir düzen tasarlamadan. Ne zaman yazılmıştı bunlar? Kim yazmıştı? Ben mi yazdım?

198

199

94.

Çıkmazlar yumağı ile* birlikte yayılan bir şey daha vardı: Kent sokaklarının onarıldığı, onarılacağı, bütün kentin köstebek yuvasına çevrileceği söylentisi.

Gerçi yapıldığı görülen bir isin söylentisinin yayıldığını söylemek saçma gibi gelecektir insana. Hem sonra, kentlilerin kaygılandırıcı söylentiler yaymağa, bunlara inanmağa ne ölçüde hazır, yatkm oldukları, bilinegelen bir şey... Bu söylentilerin bir gerçekliği anlatır gibi değil de, bilinmez, ucu nereye varacağı kestirilemez bir tehlikeyi kendi kendine mırıldanır gibi kisten kisiye aktarıldığı da bilinir. Ancak, su ya da bu sokakta yapılmakta olduğu görülen şeyin, bilinmez bir tasarım parçası olduğu, kentin her yerinde yapılmakta bulunduğu

—görülmeden de— (kim bilir, belki de özellikle "görülmeden" demeli) söylenince, söylentiden söz etmeğe hakkımız olur herhalde.

Sokaklar kazılıyordu, altı üstüne getiriliyor, borular değiştiriliyor, sökölüyor, takılıyordu. Ama bu görülenin yanı sıra, ancak belediye işçileri —ya da belediye işçisi olduğu sanılan, öyle olması gerektiği düşünülen birtakım işçilerin— iserim bitirmişçesine çekilip gittiklerinde farkına varılan bir şey daha vardı; sokağın bir ucu yerinde duruyordu ama öteki ucu, açıldığı (yani, eskiden açıldığı) sokağın en az iki metre ya altında ya da üstünde kalmış oluyordu. Yani, sokağa ancak bir ucundan giriliyor, çıkılacağına, dönülüp aynı yerden çıkılıyordu. Büyükçe caddeler havada kalmış gibiydi. Elbette bu caddelerden en az bir sokağa geçilebiliyordu (hiç değilse öyle düşünmek istiyordu kentliler) ama hangi sokağa geçilebileceğini anlamak için kimi zaman boydan boya yürümek gerekiyordu o caddede. Araba kullanmak artık kimsenin usuna bile gelemezdi. İnsanlar yavas yavas vazgeçeceklerdi elbet, gerekmedikçe evlerinden çıkmaktan. Kentin yeni düzenini iyi bilen biri ise, istediği kisiyi istediği yerde —eliyle koymuş gibi— bulabilirdi. Çok çok, biraz beklemesi gerekebilirdi belki.

O akşam, Rahneler caddesine çıkmak niyetiyle hızlı hızlı yürüyordum. Sokağın sonuna gelip caddeyi iki adam boyu aşağıda bulunca hızla geri döndüm. Bir sokak atladım, bir sonrakine girdim. Sokağın kararmakta olusundan anlamalıydım. O da, caddenin üç metre altmda bitiyordu. Hava kararmadan evime dönebilmeliydim oysa. Hava karardıktan sonra sokakta kalanların yitip gittiği yollu yeni bir söylenti dolasıyordu kaç gündür.

200

202

95.

Nedensel dizilerin, nedensellik zincirlerinin, bir insanın yaşamında önemsiz, anısı bile silinivermiş bir olaydan, durumdan, davranıştan yola çıktığımızda, bizleri nasıl önemli, dirimsel sonuçlara vardırabileceğini, belli bir yasa ulaşmış herkes biliyor olsa gerek. En azından, böyle bir şeyler seziyor olsa

gerek. (Gerçi, daha çocukken bunun farkına varanlar da vardır. Biz şimdi sıradan insanın sözünü ermekteyiz.)

İncecik bir sızının, ardı gelmemiş, yılların gerisinde kalmış unutulmuş bir rahatsızlığın, evimize daha memeden kesilmemiş bir yavruyken aldığımız kedinin, bir yaz gecesi görüp beğendiğimiz, sevgilimiz olmuş, sevgilisi olduğumuz bir kisinin gün gelip dolaylı ya da> dolaysız ölümümüze yol açıp açmayacağını, bizi öldürüp öldürmeyeceğini bilmeyiz. Öğrendiğimizde de is isten geçmiştir, sonucu su ya da bu doğrultuda değiştirmek, çoğu kez olanaksız gibidir. İstesek, uğrassak bile...

Oysa, bu zincirin bir, iki ya da birkaç yerinde, kaçınılmaz gidisi koparmak, kırmak, durdurmak ya da başka yöne saptırmak fırsatları çıkar. Bir söz, bir soru, bir gecikme –hele gereğince kullanılır, değerlendirilirse– her şeyi değiştirebilir. Oysa çoğu zaman –çok yüce ya da çok karmaşık düşüncelerle– »bu fırsat kaçınılır, yazgıyı gene kendi elimizle –ama bilmeyerek– kurar, farkına varmayarak haklı çıkarırız.

Öpüp durduğum bu bacaklar, bu gövde, bu eller, bu yüz, bu geceden hemen ya da çok sonra, bu yataktan az ya da çok uzakta, katilim, ölümüm kılığına giremez mi? girebilir mi? girmeyecek mi? Sonradan bakışın sağladığı açıklıkla neleri nelere bağlayamamış, neyi söylememiş, yapmamış olduğumu an-layıvermek neye yarar? Körlüğün, alıklığın yalnız baskalarında değil, bizde de bir o kadar yeserebileceğini anlamaktan baska?

Bunun altında bir şey daha var elbet: Ölümümün (giderek, ölümlerimizin) sevdiklerimin (sevdiklerimizin) yani kendisinden çekinmeyi hiç düşünmediğim(iz) bir yaratığın elinden olması yollu bir gizli istek. Bu da, daha baska sonuçlara vardırabilir bizi.

Önemli olan, gene de, bu değil. Temelde duyabileceğim güvensizlik, olgusal zincirleri yok edecek bir açıklama değil.

202

203

96.

kisiliklerini ortaya koymak olanağını buluyorlardı. Öte yanda, kendisi de, çatısılan, çatıslı olacak kişi olarak kendini kabul ettiriyor, karşısındakilerin tepkisiyle birlikte ilgisini de diri tutuyordu. Dediği dedik bir bas olmanın insanları ne çabuk usandırdığını iyi anlamıştı.

Bir yandan da, haz duyuyordu bu oyundan. Belki de en büyük kazancı bu sınırsız hazdı: Karşısındakilerin tepkisini bile kendi yaratıyor, bunu biliyordu.

Ama bir şey daha vardı bu oyunda. Herkese aynı konumlarda kalarak değil, kişiye göre konum değiştirerek karşı çıkmak, bu karşıtlık oyununda durmadan değişen bir kişi olmak... Karşısındakiler, çevresindekiler (kendi aralarında ondan söz edecek ölçüde gözüpek davrandıkları zaman bile) aynı adam olduğu halde, onu, değişik kişiler olarak tanıyor, neyi, kimi tartışacaklarını sasıyorlardı. Olsa olsa, "yanlış" düşüncelerinden, görüşlerinden, kanılarından ötürü, birbirilerini küçümsemekle yetiniyorlardı.

N. için bir hiçolum tasarladım. Bir zamanların sağır çocuğu, bugün, kendisine yardım edenleri teker teker yok ettikten sonra öylesine yok olmalı ki bu hiçolum benim utkum olsun.

Kendisiyle konuşmağa, kendisini uyarmağa giden Sevim'i öldürmesi, bir bakıma, sağlam gerekçeli ilk cinayeti oldu. Sırada şimdi Sevinç'le ben varız. Ama sıra bana geldiğinde kendisini herhalde çok sasırtacağım.

Hepimizle bir "karsıtlık" oyununa giristi. Hiçbirimiz farkına varamadık isin basmda. Oyunun kuralı, çevresindekilerin her birine karşı gelmek, onlara da kendisine karşı gelmeleri fırsatını vermek...

Karşısındakiler, kendisiyle çatıarak düşüncelerini –sırasında– kabul ettirmek, baskalıklarını,

204

205

97.

da deftere sırayla yazılacakmıs... Ama karışıklık, düzensizlik artık bölümler arasmda değil, bölümceler, satırlar düzeyinde. Galiba ben de bu defterlerin havasına kapılıyorum!

Dipnot (S.)

(Burada "(S)" diye isaretlenmiş "dipnot" başlığının altmda bir şey yoktu. Bunları yazan, "S."nin (Sevinç?) (öyle olsa gerek) bir şeyler eklemesini öngörmüş gibi. Oysa epeydir, bir deftere yazılmış birtakım şeyler okumakta olduğum halde, bunların kâğıt parçalarma yazılmış, çiziktirilmiş, karalamadan öteye geçmeyen birtakım notların biraz gelişigüzel bir "def-tere-çekilmiş" hali karşısındaymısım gibi bir duygu içindeyim. Her şey rasgele art arda getirilmiş gibi...) (Bir "okuyan"...)

Ek: 93. bölümde "bulunduğu" söylenen kâğıtlar var... Bunlar

206

207

I

98.

Hava kararıyordu. Çukurlarda yürümek güçleşiyordu. Gene bir uca geldim. Rahneler caddesi aşağılarda kalmıştı. Bir zamanlar insanların, araçların neredeyse kesintiye uğramaksız-zm, bir su akışı içinde geçip gittiği bu caddede tek tük yürüyenler vardı. Birer kapıdan içeri girip yitiyorlardı. Arabalar da vardı. Kapı önlerinden, yan sokakların köreltilmiş ağızları önünden çok, oraya buraya rasgele bırakılmış gibi duran arabalar; artık bir yere gidemeyecek arabalar.

Rahneler caddesinin eski yapılarında, o çağın pek gözde mimarlık öğelerinden sayılıp her pencereye takılmış –değişik görünüşte, değişik biçimlerde– pancurlarla kepenkler, kendimi bildim bileli ancak birkaç evde –o da yazları, yazlığa

çıkıldığında– kapak olduğunu gördüğüm kepenklerle pancurlar, şimdi teker teker çekiliyor, kapatılıyordu. Yılların birikmiş tozu, yağsız kalmış menteseler, incecik, neredeyse kulağa hoş gelecek bir cıvırtı dışında herhangi bir gürültü çıkarılmadan basarılıveren bu isi engellemediğine göre buraya gelmediğim bes gün içinde epey temizlik, yağlama yapılmış demektir.

Hava kararıyordu. Kaygıya kapılıyordum. Hangi sokağın caddeye çıkacağını anlamak için her kezinde sokağın öbür ucuna dönmek, oraya açılabilen bir başka sokağa dalıp gene buralara dek gelmek, olmazsa, aynı isi bir daha, bir daha denemek gerekiyordu. Dördüncü denemede, aydınlık denebilecek tek yer, sokağın iki yanındaki eski yapıların arasında kalan gökyüzü parçasıydı.

Korkuyla, kaygıyla sokağın ortalarına dek yürüdüm gerisin geri. Rahneler caddesine çıkamayacaktım.

Sağda açık kalmış bir kapı gördüm. Yetmiş yıl öncesinin bezeklerini taşıyan, ağır demir çatısının ardındaki buzlu camın, tozdan, ancak donuk bir saydamlık sürdürebildiği bir kapı... Giriste yanan onbes mumluk ampul söndü. Kendimi dar attım içeriye, bir kat merdiven çıktım. Camlı, ahsap isli, demir isli bir kapı sessizce açıldı. Girdim. Kapandı. "İyi ki geldiniz," dedi bir kadın, "birazdan sokaktakiler yitmeğe baslar... Söyle buyurun, dinlenin..."

208

209

99.

çoğu zaman buraya kapatılmışlığımın gerçekliğini unutmam güç. Bütün bu olanlar bitenler, yazdıklarım, anlattıklarım, düs falan değil. Kimi zaman, bir karabasanmıs gibi anlattım bunları; kimi zaman da ayıklık ayrımtıcılığıyla çalıştım. Sevinç var mı, yok mu? Ne zamandır gelmiyor, ne zamandır bu yazdıklarımı okumuyor.

Simdilik, sanırım hiç kimse, dünyanın her türlü sesinin dışmda, ötesinde yaşadığımı sezmedi daha.

Gündelik hizmetler için girip çıkanlarla konuşmuyorum zaten. Bir şey söyleyecek olurlarsa kaçırılmayayım diye gözlerimi ağızlarından ayırmamam, onları bir parça olsun ürkütmeğe de yarıyor.

Bir uzmandım ben, o her şeyi yapar görünen kisinin ardındaki yaptırıcı; kararları verdiren, düşünceleri düzene sokan, islenecek düşünceleri, kullanılabilecek sözleri bulup çıkararak kişi... Pek az kimse bilir bunun ne demek olduğunu. Perdenin önünü tek dünya sanır çoğu insan. Oysa perdenin ardında, ipleri ellerinde tutanların dünyasını bilenler, yalnız, ipleri ellerinde tutanlardır.

Çelik, çınar, dağ, tas...

Özlediğimiz sağlıklı örneklerini madenler, bitkiler dünyasında, doğanın dayanıp süregelmiş biçimleriyle insanın biçimlediği doğada aradık, bulduk. İnsanın dünyada bulduklarıyla yapabildiklerinde. Ama insanın kendi hep zayıf, güçsüz, cılız bir yaratık gibi görüldü gözümüze. Öyle olmasa, ne diye su gibi, bu gibi sağlam, dayanıklı, sert olması gerektiğini söyleyelim; ne diye buna inanalım, inandıralım? İnsan kendinden çok yaptıklarına, hazır buldukları yardımıyla yarattıklarına güvenmiş olsa gerek.

Sevinç artık yanıma gelmiyor. Acaba bütün olan bitenler bir garip düş müydü? diyorum kendi kendime.

Arada bir. Çünkü

230

211

100.

Dinlenecek yer azdı. Biri yerinden kalktı, alçacık iskemlesini bana verdi. Çöktüm. Yorulmuşum, farkına varmadan.

Bir bekâr eviydi sanki burası. Ama kadınlı erkekli bir kalabalıkla dolup taşıyordu sanki. Beni aldıkları odada on kişi vardık. Öbür odalara girip çıkanlar da hesaba katılırsa buraya sığınmış –sığınmış demeyip ne demeli ki?– kırkbes-elli kişiydik galiba...

Bekâr evi, dayalı döseli olmamak, düzenli, temiz de olsa düzensizliğin, pasaklılığın sınırında gezmek –ya da geziyormuş duygusunu uyandırmak– demek benim kafamda. Yanılıp yanılmadığım şimdi tartışılmağa değmez.

Oturulacak her türlü esya, duvarların dibine çekilmisti. Bir

kösedeydi, üst üste yığılmış, dürüdü, katlı dösekler vardı. Ortadaki açıklıkta bağdas kurup oturanlar vardı.

Girip çıkanlar kıyından yürüyordu. Açılır kapanır bahçe masaları türünden ufak bir masanın kıyısına yanastırdılar beni daha sonra, duvarın önünde duran bir sandığa oturtular. Benim yanımda yiyecek yoktu ama buradakilerin çoğu hazırlıklı gibiydi. Biraz peynir eklemek yetti bana o anda. Gömleğini çıkarıp duvara astı birkaç kişi, pijama üstlerini giydiler. Sonra dösekler yan yana serildi, banyoya girilip çıkıldı, dis fırçaları kurulanıp çantalara –el çantaları, evrak çantaları, kitap çantalarına– sokuldu. Benim anlayamadığım, daha doğrusu, benden önce kurulduğu belli olan bir düzene uyularak başka odalara çekilenler, başka odalardan gelenler oldu. Ekmeğiyle peynirini benimle paylasan delikanlı döşeginin de bir yarısını verdi. İkimizin de pijamasız olmamız bir şeyler anımsattı sanki, ama üzerinde durmadım. Isık söndürüldü.

Biribirimize değmekten çekinmeksizin yatıyorduk. Kulağıma "beni gerçekten tanımadınız mı?" diye fısıldadı. Bileğini sıktım ama bir şey söylemekten çekindim. O sırada, pek uzak sayılmayacak bir yerde korkunç bir fren sesi isitildi. Kosanlar oldu sokakta. Biri, beklenmeyen bir iç acım --örneğin, kırılan bir kemiğin acısının-- denetlenemez çılgılığıyla bağırdı, sustu. Döseklerde bir kıvıltı oldu. Sessizlik yeniden kapandı üzerimize. Ellerimizin biribi-rini tanıdığı kesindi. İsteğin sonu yoktur kimi kişi için. Ağır hasta olmadıkça.

212

213

101.

dıkça, ırzlarına geçildiğini sanan zavallılar da vardır. Bunların ayması için baslarına ölümcül isler gelmesi

gerekir sanki...

Oysa yazar, tanım gereği, sözcükleri hem ortaklaşa kalıplarına dayandırmak, hem kendi dilini yazmak durumundadır. Yazdığı anda kalıp yaratıcısı haline gelir. Cambazlığı, ustalığı, bu ince iki teli, üzerinde yürüyebileceği biraz daha kaim bir tel haline getirmek midir? Biliyorum, yazar demekle pek belirsiz bir şey söylemiş oluyorum. Düşündüğüm, bir çeşit yazar, bir çeşit yazarlık yalnız. Her sözcük kolayca sisirile-bilir. Dümdüz, düpedüz söyleyip anlatmanın gizini daha kimse çözmedi. Oysa "gece", sisirilmeden de, etkili bir sözcük olabilirdi. İçimizdeki hayvanı ürperten...

Bir gün gelir, sözcüklerin büyüünden sıyrılmamız gerektiğini anlarız hepimiz. Yüce duyguların, kalıptan çıkmış düşüncelerin büyüünü isler kılan sözcüklerin büyüüne kapılmaktan vazgeçmemiz gerektiğini. Yürümenin, yemenin, bosaltımın kendimize özgü biçimini nasıl öğrendikse, konuşmayı, duymayı, düşünmeyi de kendi kendimize öğretmemiz gerektiğini anladığımız bir gün gelir. Hepimiz için. Ama er, ama geç. Duygularımızın, düşüncelerimizin, sözlerimizin, gerçekten bizim olmağa başladığı bir gün... İsin tuhafı, kendimizce konuşmağa başladığımızda, söylediklerimizde tutamak, dayanak bulamayanlar çok olur; bu sözleri yadırgadıklarını, anlamadıklarını söylerler. Belledikleri kalıplarla konuşulma-

214

225

102.

Burası, bu yer, su an, bir düşün mü, değil mi? Bilemiyorum. Pencerede mordan azma bir gökyüzü parçası ağır ağır ağarıyor-du. Uyanıktım demek. Yanımdaki hafifçe dürttü beni. "Ne kadar erken çeker gidersek buradan o kadar iyi olur. Başarlarsa ağzımızın tadı iyice kaçır." İnsanların konuşması da bir tuhaftı bu son günlerde. Yoksa uzun süredir eskisi gibi konuşmadığımız için mi yadırgıyordum her isittiğimi? Belki de insan, az konustuğu ölçüde, diline —aykırı da olsa— birçok anlam yüklüyor.

Ama yeni giyinebilmistik ki ısıklar evin her yerinde yandı. Kapıdan girenler üçten besten çok olsa gerekti. Hepimiz toparlandık. Adamlar bizim odaya girerken kendimi en önde buldum.

Ötekiler, sağımda solumda duranlar bile, biraz geriye çekilmisti. Girenlerin basımdaki bir sandalye çekip arkalığını önüne alarak oturdu. Yanımdakiler, biraz gerisinde, yan yana dizildi. Baslarındaki ile birlikte sekiz kisilerdi. Evde en az kırk-kırkbes kişi vardık. Buradan sağ çıkmaları gerekmezdi; ama kendilerine saldırmadan önce bize saldırmalarını beklemek yakıskı alırdı! Öyle bir kural vardı sanki. Sandalyedeki hepimizi teker teker süzüyordu. Sessizdi ortalık. Ama biri kulağıma fısıldar ya da ben, görünmeyen bir kitaptan, okur gibi, bir şeyler öğreniyordum. Örneğin, bu çeşit "gecelik sığmaklar"da gecelemek de suçtu. Son zamanlarda pek çok şeyin suç olduğu gibi. Herkes hangi yoldan evine dönmesi gerektiğini öğrenip gecikmeden evine dönmek zorundaydı aksamaları. Sokakta yitivermemek için böyle bir kaçamağa

basvurmakla —evet, pijamasını, çamasırını, dis fırçasını evrak çantasında taşıyanlar artıyordu— kimse kimseyi aldatamazdı. Bu sığmaklar kendiliğinden ölü-suveriyordu her mahallede. Ama farkına varılıyor, basılıyordu bunlar. İçeridekiler sokakta görülmedikleri için yitmez-lerdi ama elbet onlara da çare bulunurdu. Sandalyedeki bizleri süzüyordu hâlâ. Arkamdan bir soluk gibi su sözler geldi: "Ağabey, pabucunuzu bağlayın, aman bağlaym. Bahane arıyor." Sandalyedeki kalktı; köseye doğru giderken, soluğun sahibine göz ucuyla baktım ben. Çocuk, neredeyse. "Pabucunuzu bağlayın," dedi bir daha. Bunu yapmak, dikkati çekmek olurdu. Adam zaten benden yana bakıyor simdi. "Bu evde kaç kisiyiz? Bırakın evi, bu odada... Biliyor musunuz?" dedim. Bilmez olur muydu?

216

217

103.

"Büyüsünden sıyrılmamız gereken sözcüklerden biri —en önemlilerinden biri— de 'insan' sözcüğü. Bir tılsım gibi kullanıp en yüce duyguların aracı haline getiririz onu; tek tek insanı, kişiyi (dostumuz olsun

düşmanımız olsun) o sözcüğün yardımı, aracılığıyla ezmekten, yıkmaktan çekinmeyiz. Düşlediğimiz, tasarladığımız, kurduğumuz, dilediğimiz bir anlamı yükleyiverdiğimiz 'insan' sözcüğü, sırasmda en güçlü aracımız, saldırganlık kargımız olur.

İnsanı en yüksek yere yerleştirmekten, hayvanlardan, bitkilerden, sulardan, dağlardan çok önemli olduğuna, her şeyin insan için yaratılıp insana kulluk etmesi gerektiğine inanırmıs gibi yaşamaktan vazgeçelim. Belki o zaman insanın değerini

öğrenir, hayvanla, bitkiyle, suyla, dağla, tasla birlikte bir anlamı olduğunu, olabileceğini anlar, belki o zaman insana saygı duymasını başarırız."

Ne tuhaf! Bunları, bir zamanlar, ben yazdım. Ben savundum. Oysa gece üzerimize çöktükten sonra, bu yolda sözler söylemenin gereksizliğine herkesi inandırmak için elimden geleni ardıma komadım.

Uykunun değerini benden iyi bilen yok. İlk gençliğimden bu yana –kısa birtakım dönemler (kendi yasayışımı değil, baskalarının istediğini yasadığım kısa birtakım dönemler) dışında– yeterince uyuyamamanın, uykusunu alamamanın, çalışırken gözlerim kapanmasın diye, ya da –gözlerim açık kalsa bile– düş görmeğe başladığımın farkına vararak, uyumayayım diye uğrasmanın sıkıntısı içindeyim.

Çalışırken çevremde ses istemem; buna karşılık, kitaplıkların, müzelerin sessizliğinde bas veren dayanılmaz uykuyu, ezici yorgunluğu üzerimden atmak için dışarı fırlamak zorunda kalmışımdır çoğu kez. Gecelerimin uykusu hiçbir zaman sancı olamıyor. Uyumak istiyorum, uykudan ürküyorum. Oysa insanın sesle, sözle, imgeyle, düşünceyle, büyüyle uyutulması, artık kılımı kıpırdatmıyor, hayır, artık kılımı bile kıpırdatamıyor.

218 '

219

104.

Hepimiz birden saldırsak pek bir şey kalmazdı bunlardan. Zaten adam bana bakarken bunları arkamdakine duyurmak demek, ona, onlara da duyurmak demektir. Nitekim, "bir şey mi dedin?" diye sordu, gözleri gözlerimde. Yanıtım çoktan hazırımı gibi, duraksamadan, sesimin yüksekliğinin taşıyacağı önemi de bilerek, "Bu odada kaç kişi olduğumuzu merak ettim birdenbire. Onu sordum. Buradan sağ çıkmamanız bakımından çok Önemli bir soru," dedim. İçimden bir - iki - üç diye sayıp sözümün ardını getirdim: "Bizi vurasiya harcayacağımız vakit içerisinde hepimizi ellerimizle boğarız."

Uyandım sonra. Gün isiyordu. Ayaklarıma baktım. Güldüm. Ne düşlesek, nasıl düşler görsek, yapıntılarımızı nasıl kursak

ki bundan böyle? Ne yaparsak yapalım, gerçeklikte olup bitenler bizim her türlü düşümüzü, düşlememizi, yapıntılarımızı fersah fersah geride bırakıyor. Ne ki, biz artık ölenlerden, yiten-lerden, kanlı peltelere çevrilenlerden yana değil, öldürenlerden, alıp götürüverenlerden, dövüp dağıtanlardan yana düşünüp yasar hale geldiğimiz için, ne uydursak bu işleri gerçekten yapanların yanında yaya kalıyoruz. Öldürülen, yiten, dağıtılan olarak herhangi bir korunma, savunma, karşı koyma kaygısı içimizden geçmiyor. Böyle bir şey düşümüze girecek olsa uyanıyoruz.

Buraya dek yazdıklarımı bir daha okudum. Beğendim. Ufak tefek düzeltmeler gerekebilir. Bir saat sonra bir daha okuyup öylesi bir düzeltme gerekiyorsa yapacağım, sonra da gazeteye yollayacağım. İmza, tanınmış bir yazarın adı olacak. O imzayı yazının altına ben atacağım. Gazete, yazıyı basmak ister; adamcağızın, durup dururken, deyişini, yazısını değiştirmesine sarar; bu yazarın imzasını taşıyan bir yazıyı basarak okurlarda yaratılacak etki, yazıda söylenenlerin u-yandırdığı tepkiyle yazının basılmasının uyandıracığı saskınlığın bir araya gelmesi, herkesi düşündürecek bir güç olusturur; gerekli yerleri kesip çıkarırlar, yazıyı öyle basarlar, bu da olabilir... Yazının yayımlandığı günün aksanı, yapılacak ufacık bir is kalır bana.

220

221

105.

Gerçekte Sevinç diye biri yok. Benim uydurduğum bir kişi o. Ona söylediklerimle yaptırdıklarımın bir bölümü, uzaklarda kalmış bir sevginin anısıydı; bir bölümü de, aylardır tutulduğum su hastanedeki sözüm yabana hekim bozuntusunun benimle konuşmağa çalıştığı sıralarda gösterdiği çabalardan çıkma birtakım uydurular. Defterimi ona artık göstermeyeceğimi söylediğim zaman üstelemedi. (Sevinç o sıra —belki de, o saat demeli— öldü). Sevim diye biri de yok. Yardımcısına Sevim diyen biri de, belki yok, herhalde yok. Öldürülen bir kadın... Bilmiyorum. Buna da kesinlikle "yok" diyecek durumda değilim. Buna karşılık insanların öldürüldüğü, kendini öldürmeğe zorlandığı, pek çok insana gizli-açık acı çektirdiği, doğru. Daha doğrusu, "doğru olsa gerek" demeli...

Sasarım hep. Öldürmenin, acı çektirmenin, ezmenin kötülüğünden söz eder insanlar. Kendilerini ezen, ezmeğe kalkan kimseler hiç mi çıkmamıştır bunların karşısına? Kimseden alacak öçleri yok mudur? Uzattıkları eli sıkmayan, vermek istediklerini tepen, geri çeviren birileri olmamış mıdır hiç? Gönüllerinde yatanı herkese kabul ettirmek istedikleri olmaz mı? Dünyaya kendi gönüllerindeki, kafalarındaki düzeni bir damga basar gibi kazımağı, nasıl istemezler? Nasıl anlamazlar ki bunun tek çıkar yolu, gerekirse öldürmek, öldürmek herhangi bir nedenle elverişli görünmüyorsa acı vererek, ezerek> isteneni koparmaktır. Aldatmaktır, yalan söylemektir... Nasıl anlamazlar bunu?...

Bu is nereye dek sürer? Herhalde yalnız kalıncaya dek. Bütün aynalarda kendinizi görünceye dek, herkesin gözü sizin aynanız oluncaya dek... Daha doğrusu, önlerinde durmasanız da aynaların hepsi sizi gösterinceye dek; gönüllerinde olmasanız bile insanların gözleri sizden duydukları korkuyu yansıtmaktan başka bir işe yaramaz oluncaya dek... Her şey, eninde sonunda, onu anlatanın (yani onu baskalarınca da özümlebilir kılanın), o tek kişinin, o tek usun gördüğü, düsledığı, düsündüğü değil midir? Her şey gelip buna dayanmaz mı?

Herkesi aldatmış, aldatmağı is edinmiş bile olsak, kendimizi aldatmamak gerekmez mi?

222

223

106.

Ufacık bir iş kalır, o da su: Başkanlık odasındaki toplantıda gazeteyi kurul üyelerinin önüne atıp "Buna izin veriyor muyuz?" demek. Baskandan söz istemek inceliğini bile göstermeden.

Sonrası kendiliğinden olur.

Bence en önemlisi, son buluşumuz. "Buluşum" desem daha doğru olur. Üç haftadır kesinlikle buna uyuluyor. İlke, basma bir şey gelmesi beklenebilecek kimselerin basma bir şey gelmemesi; basma bir şey getirilenlerime basta kendilerinin, sonra da en yakınlarının, en ufak bir şey bekleyecek durumda olmamaları.

Örneğin, tanınmış yazar kendi imzasıyla çıkan yazıyı kendisinin yazmadığını anlatmağa çalışacak olsa kimse inanmaz; daha önemlisi, okurları inanacak olsa bile bizlerin inanmayacağını bilir. Kurtuluş yok! Yakınlarına bile açılmaz; içlerinden birinin bundan yararlanarak kendisine zarar verecek bir şey — herhangi bir şey— yapmayacağına güvenemez. Basarmakla övündüğüm şeylerden biri de bu zaten. Kimsenin kimseye güveni kalmadı. O, ikircim içinde sakaklarını ova-dursun, kuruldan sonraki bir, bilemedin iki saat içinde basma getirilecek kazayı önlemek, o kazayı düzenleyenleri vurmak, kendi adamlarımın işi. Yazarımız atlattığı kazayı bilmeksizin evine girip kapısını sürgülediğinde, bütün bir geceyi kaygı içinde geçirmeğe hazırlandığında arka sokaktaki dört cesedin yüzlerini ezip tanınmaz duruma getirenler saptadıkları bir saatten sonra sokağın ağzından geçecek örneğin yedinci kişiyi vuracaklar, sokağın içine doğru biraz çekecekler, eline bir silâh tutuşturacaklar —sözgelimi öyle diyorum—, karanlıkta eriyip gidecekler. Bana haber vermeğe gelen, beni görmüş olan tek sorumlu da nasıl olsa birkaç gün sonra uzak bir yere gitmek üzere yola çıkacak. Onu kimse göremeyecek bir daha. Pahalı bir yöntem sayılmaz bu,

eninde sonunda. Yeter ki öldürülmesi kararlaştırılan üçüncü, yedinci ya da onuncu kişi ölmesi beklenebilecek biri olmasın.

224

225

107.

dım; beni tek kişi gösteriyordu. Oysa iki yıl boyunca o aynada üç kişiydim. Çarpık da olsa...

Bir şey bitiyor. Ağaçların yapraklarına bakıyorum pencereden. Biri ötekine benzemiyor. Hepsi ayrı ayrı. İnsanların gözleri, elleri, ağızları, gövdeleri ayrı ayrı. Birilerini öldürmek gerek. Ama kimi? Ya da, hangi aynadakini?

N. için bir hiçolum tasarladığımı yazmıştım. N. kendiliğinden dağıldı gitti. Hastalığı artık üretken değil; en azından kendine zarar veriyor. Denge bozulmuş demektir. Çaresine bakmalı.

Sorup duruyordum. Bu işlerin ardındaki kim, diye... Göstermek boynumun borcu olsun. Onun yerinde olsaydım, uydurduğum, ya da, gerçeklikten yola çıkarak "yarattığım" kişileri öldürmektense yazar kişiyi öldürmenin daha usluca bir şey olacağını düşünürdüm. Yazar, kisisini öldürmek için, neler düşünebilir, neler tasarlayabilirdi, simdiki gibi, zıvanadan iyice çıkmış olmasaydı?...

Belki de şöyle bir şey...

Babam sabırsızlanıyordu. Günlerdir, neredeyse dolaba girip bir şeyler okuyordum; bunca şeyi açıkta okurken, nedense çekindiğim için, bir kitabı dolapta gizlediğim o kadar belliydi ki! Görmek istiyordu. Bin dereden su getiriyor, beceremediğim bir şey yapmağa çalışıyordum: Yalan söylemeğe çabalıyordum. Babam tokmağı tuttu, kapıyı sertçe açtı. Dirseğim boy aynasının orta yerine girdi. O noktadan başlayarak üç büyük çatlak hızla çerçeveye vardı dayandı. Babam dirseğimi merak bile etmedi, uzaklaştı. Dirseğime bir şey olmamıştı. Sonunda, kitaba da bakmamıştı. Kitap dolapta kaldı. İki yıl boyunca haftalığım verilmedi. Ayna ancak ikinci yılın sonunda yenilendi. Onbes yaşındaydım artık. Yeni aynayı yadırga-

226

227

108.

109.

Paris. Metro. Tanıma gelmez, bir kez koklandı mı unutulmaz, unutulamaz, özlenir kokusu. Birkaç saniye sonra tren karanlıktan çıkarken biri beni itecek. Karanlık ağza bakıyorum. Çevreme bakmamam gerek.

Beni iteni görmemeliyim.

Tren geldi, bindim. Kimse itmedi beni.

Direniyorum. Olmuyor.

Bir kapıdan içeri itileceğim. Karanlığın içine. Gözlerimin karanlığa alışmasını beklemem bos belki de; herhangi bir ısıklık damlası, tozunu yok bu karanlığın içinde. Nedenini bilmeden, arımdan biri hafifçe dürtmüş gibi, yürümem, bir yerlere doğru gitmem gerektiğini düşünerek, sakıntıyla, ağır ağır, bir ayağımı neredeyse ötekinin burnuna dayayarak ilerlemeğe başlayacağım. Bana pek uzun gibi görünecek bir süre boyunca yürüyeceğim böyle. Sonra, birden, kör olduğumu sanacağım; ancak birkaç saniye geçince, gözlerimin kamastığını, ileride, uzakça bir yerde, yukarılarda, pek güçlü bir ışığın yanmakta olduğunu anlayacağım. Beni kapıdan içeri iterken, O., istediğini şimdi göreceksin, diyordu; karsıdan, uzaktan, bildiğim

225

229

bir yüzün bana doğru gelmekte olduğunu göreceğim. Bildiğim ama gene de çıkaramadığım bir yüz.

Tanıyamamanın, bildiğini çıkaramama, bir yere yerleştirememenin sıkıntısıyla kıvranacağım. Bana doğru

gelmekte olan yüzü, epey yaklasınca, O.'nun yüzüne benzeteceğim bir ara. Vazgeçeceğim sonra. Yaklastıkça, O.'dan çok Sevim adlı kadının yüzü gibi görünecek bana. Erkek kılığında da olsa. Sonunda bileceğim o yüzü. Sevinç'in yüzü olduğunu bilecek, bütün bunların, kamasan gözlerimin bana oynadığı bir oyun olduğunu anlayacağım. Sevinç bana biraz alaycı bir gülümsemeyle bakmakta olacak. Birden boğmak isteyeceğim onu. Deli gibi atılacağım boynuna doğru. Yıldırıcı bir acı, her yanımla kesiliyormuş gibi bir acı duyarken korkunç bir sangırtı içerisinde yere düşeceğim. Parçalanmış ısıkların yanı sıra O., Sevinç, Sevim, sağır bir sarısm çocuk, bir tek yüzde toplanmış, kanlar içinde, gülerek bakmakta olacaklar bana, aynalarda sanki, ya da yerde, belki de kafamda... Her yanımda yapıs yapıs bir acı, çok eski, koyu bir koku. Isık yavas yavas kararırken ben, benim artık, kırılmış her parçanın içerisinde. Aynada tanıyamadığım ben. Binlerce parça. Artık ben de olmayan yüzbinlerce parça.

p**** t^***** Nisan 1975 – Eylül 1976

110.

&VQ

Cfr/A,

230

Bunları yazmakla çıldırmaktan kurtulunur mu?